

CUMHURİYET SENATOSU

TUTANAK DERGİSİ

61 nci Birleşim

30 . 5 . 1978 Salı

İÇİNDEKİLER

	Sayfa		Sayfa
I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ	586:587	6. — Görev ile yurt dışına giden Ulaştırma Bakanı Güneş Öngüt'e, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Orhan Alp'in vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1429)	596
II. — GELEN KÂĞITLAR	587	7. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'a, Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'nun vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1428)	596:697
III. — YOKLAMA	588	8. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Dışişleri Bakanı Gündüz Ökçün'e, Devlet Bakanı Hikmet Çetin'in vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1427)	597
IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI	588	9. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'na, İşletmeler Bakanı Kenan Bulutoğlu'nun vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1423)	597
1. — Erzurum Üyesi Lütfi Doğan'ın, ahlâk derslerinin ortaöğretim programlarından kaldırılmış olduğuna dair gündem dışı demeci.	588:590	10. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'a, Dışişleri Bakanı Gündüz Ökçün'ün vekillik etmesinin	
2. — Milli Eğitim Bakanı Necdet Uğur'un, ahlâk derslerinin ortaöğretim programlarından kaldırılması konusunda açıklaması.	590:591		
3. — Giresun Üyesi Hayrettin Erkmen'in, Fisko - Birlik Yönetim Kurulu ile Birlik yapısında Ticaret Bakanlığınca girişilen işlemlere dair gündem dışı demeci.	591:594		
4. — Ticaret Bakanı Teoman Köprülüler'in, Fisko - Birlik Yönetim Kurulu ile Birlik yapısında Ticaret Bakanlığınca girişilen işlemlere dair açıklaması.	594:596		
5. — Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın, pancar müstahsilinin sıkıntılarına dair gündem dışı demeci.	596		

Sayfa	Sayfa
uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1424) 597	İşler ve Bütçe ve Plan komisyonları raporları. (M. Meclisi : 1/93; C. Senatosu : 1/559) (S. Sayısı : 784) 598:616
11. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Sanayi ve Teknoloji Bakanı Orhan Alp'e, Ulaştırma Bakanı Güneş Öngüt'ün vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1425) 597	2. — Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının düşürülmesine dair 1542 sayılı Kanun ile 26 Haziran 1973 gününde aynı başlık altında kabul edilen 1779 sayılı Yasa hakkında, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 29 Haziran 1976 tarihli 82 nci Birleşiminde alınan karar ile Millet Meclisi Genel Kurulunun 5 Ocak 1977 tarihli 28 nci Birleşiminde alınan kararların birbirine aykırı olması nedeniyle konunun çözümü için Anayasanın 92 nci maddesine göre bir Karma Komisyon kurulup kurulamayacağına dair Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/1416) (S. Sayısı : 782) 616
12. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Başbakan Bülent Ecevit'e, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Orhan Eyüboğlu'nun vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1426) 597	VI. — SORULAR VE CEVAPLAR 616
13. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay Mataracı'ya, Devlet Bakanı Enver Akova'nın vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1430) 597	A) Yazılı Soru ve Cevabı. 616
V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER 598	1. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Metin Taş'ın, Sultanhisar Nysa ve Selçuk - Efes festivallerine dair soru önergesi ve Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev Coşkun'un yazılı cevabı. (7/896) 616:617
1. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının, yurt dışında çalışma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi hakkında kanun tasarısının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Sosyal	

I. — GEÇEN TUTANAK ÖZETİ

Antalya Üyesi Reşat Oğuz, Antalya turizmi ve Kemer Bucağı turizm projesine;

Cumhurbaşkanınca S. Ü. Fethi Çelikbaş, güvenlik kurulları içindeki dernekler ve faaliyetlerine;

Dair gündem dışı demekte bulundular.

Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev Coşkun, Antalya Üyesi Reşat Oğuz'un gündem dışı konuşmasıyla ilgili konuda açıklamada bulundu.

Toplumu etkileyen bunalmın kökenleri ve nedenlerini hazırlayanlar ile olayların devamının önlenmesi hakkında. (10/29 - 41) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyon Başkanlığına Artvin Üyesi Recai Kocaman'ın seçildiğine dair tezkeresi Genel Kurulun bilgisine sunuldu.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığınca 1975 - 1976 yıllarında verilen teşvik ve uygulama belgelerine dair

(10/45) kurulan Araştırma Komisyonu Başkanlığının, Komisyonun görev süresinin 19.5.1978 tarihinden itibaren iki ay uzatılmasına dair tezkeresi.

Cumhurbaşkanınca S. Ü. Hüseyin Nail Kubalı'nın mazeretine binaen 30 gün izinli sayılmasına dair Başkanlık tezkeresi;

Kabul edildi.

İşkence olayları hakkında (10/73);

Çay üretimi ile ilgili (10/74);

Kurulan Araştırma Komisyonu üyeliklerine, gösterilen adaylar seçildiler.

10/24, 10/27, 10/63, 10/66, 10/67, 10/70, 10/71, 10/72 numaralı araştırma önergelerinin görüşülmesi, önerge sahiplerinin;

1975 yılı kömür üretimi, dağıtımı, müracaat ve dağıtım tarihleri hakkında. (10/38);

Ankara İmar Limited Şirketinin Arısoy Kolektif Şirketi lehine sağlanmış olduğu menfaat ve keyfi davramışlar hakkında. (10/2);

Kurulan Araştırma Komisyonu raporlarının görüşülmesi, Komisyon yetkililerinin;

Dilekçe Karma Komisyonu raporlarının görüşülmesi Komisyon ve Hükümet yetkililerinin;

Genel Kurulda hazır bulunmamaları nedeniyle ertelendi.

30 . 5 . 1978 Salı günü saat 15.00'te toplanmak üzere Birleşime saat 16.35'te son verildi.

Başkan Başkanvekili
Fevzi Hakkı Esatoğlu

Divan Üyesi
Afyonkarahisar
Mustafa Çelik

Tabii Üye
Divan Üyesi
Emanullah Çelebi

II. — GELEN KÂĞITLAR

Raporlar

1. — Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının düşürülmesine dair 1542 sayılı Kanun ile 26 Haziran 1973 gününde aynı başlık altında kabul edilen 1779 sayılı Yasa hakkında, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 29 Haziran 1976 tarihli 82 nci Birleşiminde alınan karar ile Millet Meclisi Genel Kurulunun 5 Ocak 1977 tarihli 28 nci Birleşiminde alınan kararların birbirine aykırı olması nedeniyle konunun çözümü için Anayasanın 92 nci maddesine göre bir Karma Komisyon kurulup kurulamayacağına dair Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/1416) (S. Sayısı : 782) (Dağıtma tarihi : 25 . 5 . 1978)

2. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının, yurt dışında çalışma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi hakkında kanun tasarisının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler ve Bütçe ve Plan komisyonları raporları. (M. Meclisi : 1/93; C. Senatosu : 1/559) (S. Sayısı : 784) (Dağıtma tarihi : 30.5.1978)

3. — 13 Temmuz 1965 tarihli ve 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanuna 3 ek madde ile geçici 7 nci maddeye bir fıkra ve bir geçici madde ilavesine dair kanun tasarisının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (M. Meclisi : 1/114; C. Senatosu : 1/560) (S. Sayısı : 785) (Dağıtma tarihi : 30 . 5 . 1978)

Sözlü Soru

4. — Cumhuriyet Senatosu Rize Üyesi Talât Doğan'ın, 4 Mayıs 1977 gün ve 15927 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Bakanlar Kurulu kararına dair sözlü sorusu. (6/98) (Maliye Bakanlığına gönderilmiştir.)

Yazılı Soru

5. — Cumhuriyet Senatosu Nevşehir Üyesi Rıdvan Üner'in, Nevşehir il hudutları içinde bulunan Göreme harabelerinin korunması için bir tedbir alınıp alınmadığına dair yazılı sorusu. (7/921) (Turizm ve Tanıtma Bakanlığına gönderilmiştir.)

BİRİNCİ OTURUM

Açılma saati : 15.00

BAŞKAN : Başkanvekili Osman Salıhoğlu

DİVAN ÜYELERİ : Hüsamettin Çelebi (Cumhurbaşkanınca S. Ü.), Mehmet Kılıç (Gaziantep)

BAŞKAN — 61 nci Birleşimi açıyorum.

III. — YOKLAMA

BAŞKAN — Yoklama yapılacaktır.
(Yoklama yapıldı.)

BAŞKAN — Çoğunluğumuz vardır, müzakerelere başlıyoruz.

IV. — BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — *Erzurum Üyesi Lutfi Doğan'ın, ahlâk derslerinin ortaöğretim programlarından kaldırılmış olduğuna dair gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Gündem dışı söz isteyen arkadaşlarımız, var, bunların sayısı oldukça çoktur. Müracaat sırasına göre üç arkadaşımıza gündem dışı söz vereceğim.

Cumhuriyet Senatosu Sayın Başkanlığına

Ahlâk derslerinin ortaöğretim programlarından kaldırılmış olduğunu matbuattan öğrenmiş bulunuyorum. Konu ile ilgili düşüncelerimi beyan etmek üzere gündem dışı söz gereğine müsaadelerinizi rica ederim.

Saygılarımla.

Erzurum
Lutfi Doğan

BAŞKAN — Sayın Doğan, bayarunuz.

Sayın Doğan, gündemimiz çok yüklüdür, kısa olmasını rica ediyorum.

LÜTFİ DOĞAN (Erzurum) — Muhterem Başkan, değerli senatörler;

Sözlerime başlarken hepimizi hürmetlerimle selamlarım.

Yüce Senatonuzun da malumları olduğu üzere, bir süre önce matbuatta bir konu yer aldı. O konu şu: Maarifimizde uygulanmakta olan ahlâk derslerinin bir kısmının öğretimden kaldırılma meselesi.

Bendeniz konu ile alakadar oldum. Tabii bu mevzu Türkiye'mizde hepimizi alakadar etmektedir.

Anladığım durum şudur: Bir müracaat üzerine Damıstay ortaöğretimde sadece lise 1, lise 2, lise 3

ncü sınıfta tatbik edilmekte olan ahlâk dersleri ile ilgili yürütmeyi durdurmakta ve okutulmakta olan kitapların okutulmaktan kaldırılmasına dair karar almış bulunmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı da bu karara uyarak lise 1, lise 2, lise 3'ten ahlâk derslerini yürürlükten kaldırmakta, yani okutulmasını durdurmakta ve bu kararı haliyle onaylamaktadır.

Ayrıca, zannediyorum yine Damıstayın kararında şu husus da yer alıyor. Ahlâk dersleri ile ilgili 1977 - 1978 yılında uygulanmakta olan derslere verilecek notların, diğer derslere tesir etmemesi de yer almaktadır.

Hepinizin yüksek malumlarıdır ki, Türkiye'mizde, Cumhuriyet Türkiye'mizin düşünce tarihinde bir süreç her nasılsa ahlâk derslerine verilen önem azaltılmış, bu konu ikinci plana itilmiştir. Epey bir müddet denendikten sonra, ümit ederim ki, mahzurları anlaşılacak ve bundan dolayı 1974 yılında kurulan Birinci Koalisyon Hükümet Programında şu cümlelerin yer aldığı hepimiz beraberce dinlemiştik. Müsaade buyursanız bendeniz bu konuyu tekrar itilamıza arz ediyorum, hatırlatmak üzere.

BAŞKAN — Bir dakikanızı rica edeceğim.

Sayın senatörler, bir hususu rica edeceğim. Başkanlık Divanı olarak konuşan hatibi takip edebilmemiz için Genel Kurulun biraz daha gürültüsüz olması gerekiyor. Lütfedin bu hususa riayet edelim efendim.

Devam ediniz efendim.

LÜTFİ DOĞAN (Devamla) — Bendeniz bu nota Millet Meclisi 35 nci Birleşim 1.2.1974 tarihli tutanak dergisininin 358 nci sayfasından aldım, aynen

okuyorum. O zamanki Sayın Başbakan, halen de, şimdi Başbakandır.

«Sayın milletvekilleri;

Kalkınma Planının eğitilmiş insan gücü hedeflerine ulaşabilmesi gayesi ile ortaöğretimde özellikle teknik konulara yönelmeyi hızlandıran tedbirler uygulanacaktır. Çocuklarımıza töre ve geleneklerimizle, milli hasletlerimize uygun ahlak kaidelerinin öğretilmesi gayesi ile ilk ve ortaöğretimde mecburi ahlak dersleri konulacaktır. Bu dersleri okutacak öğretmenlerin gerekli vasıfları taşınmasına özel önem verilecektir...»

Hali ile Hükümet Programının icabına göre, ahlak dersleri ortaöğretimde yer almış ve bu dersler mecburi olarak okutulmuştur. Ancak, programlarının hazırlanmasında birtakım görüş farkları meydana çıkmıştır. Bu da hepimizin malumudur. Her ne ise, 1975 - 1976, 1977 - 1978 ders yıllarında ahlak dersleri okutulurken, bilhassa liselerle ilgili yazılmış kitaplarda her nasılsa bir kelimeden dolayı bazı arkadaşlarımız kendi görüşlerini belirtmişler. Bendenizin de naçiz kanaatim şudur:

Geçmiş üzerinde fazla durmak elbette bize bir şey kazandıracak değil. Ancak, yerinde olmayan, yersiz konulmuş, kullanılmış bir kelimeyi bahane ederek maalesef lüzumsuz ve hiçbirimize fayda sağlamayan tartışmalara girilmiştir. Bu tartışmalar takdir buyuracağınız, gibi, oldukça ilmi araştırmadan, ilmi mübahaseden, ilmi tenkitten maalesef çok uzaktır. Her ne ise, bu tartışmaların neticesi olarak müracaat yapılmış, lise 1, 2 ve 3 ncü sınıflarında tatbik edilen bu derslerin yürütülmesi durdurulmuştur. Ancak, bendenizi sevindiren bir netice, bir husus şudur: Tabii ki dersler olduğu gibi iptal edilmemiş, dersler olduğu gibi durmaktadır. Yine nasıl o Hükümet Programında yer almışsa, müteakip Hükümetlerin programlarında da yer almış ve maarifimizde tatbik edilmiştir. O halde ortaya bir netice çıkıyor. Çıkan netice şudur:

Bu ahlak dersleri yeniden hakikaten milli hasletlerimize uygun bir şekilde ilmi esaslara, insan ruhiyatına uygun bir şekilde yazılmalı, hazırlanmalı ve burada siyasi çekişmelerden azami ölçüde sakınılmalı ve memleket evladı bu ilimden yeterince istifade ettirilmelidir. Bunda büyük zaruret vardır.

Ümit ediyorum ki, Milli Eğitim Bakanlığı yetkilileri ve yine bir samimiyetle ifade ediyorum Hükümet bu mesele üzerinde ciddiyetle durursa, memlekete büyük hizmet edilmiş olur.

Hepinizin bildiği gibi, ilim adamlarının söylediği sözdür; «Netice hayatta hepimizin müşahede ettiğimiz bir husustur.» Bir toplumda ahlakın sükütu kadar müthiş bir felaket tasavvur edilemez. Binaenaleyh, bu ahlak derslerinden, ahlak ilminden memleket evladının azami ölçüde istifade ettirilmesini teminde zaruret vardır.

Değerli senatörler;

Bugün hepimizin toplum hayatımızda bir kısım aksaklıkları müşahade etmekte, istirap duymakta, müşteki olmaktayız. O halde ahlaktan, iyi ahlaktan vareste kalacak hiçbir toplum düşünülemez. Cemiyetin hiçbir müessesesini bundan vareste saymaya imkân yoktur. Bu itibarladır ki, hepimiz aramızda ilmi mübahase veya güzel konuşmalar yaptığımız zaman vazife ahlakı, bundan bahsederiz; ilim ahlakı, ticaret ahlakı, siyasi ahlak, içtimai ahlak; hâsıl buna benzer meselelerden haklı olarak bahsederiz ve bunların varlığını milletimizin yükselmesi için zaruri görürüz. Misal olarak size bir duygumu, bir düşüncemi arz etmek istiyorum.

Bugün bir İstanbul gazetesinde bir yazı okudum. Yazıyı, yazar kendisine göre değerlendiriyor. (Siyasi ahlak, hatta basın ahlakı onun için arz ediyorum.) Hadisenin içerisinde bulunan, hadiseyi müşahade eden şahıstan da dinledim; hadiseyi fiilen yaşayan şahsın anlattığı başka, muharririn anlattığı tamamen başka. Şahsın anlattığına göre mağdur başkası; fakat gazetenin anlattığına göre, mağdur fiilen haksızlığı yapan, zulmü yapan,

Müsaade ederseniz isim açayım. Süleyman Arif Emre Bey dün Konya'da idi, bir toplantıya katılmış. Maalesef orada toplantı bittikten sonra çok üzücü hadiseler meydana gelmiş; hadiseyi yatıştırmak üzere elden gelen gayreti göstermiştir. Vazifesi bu, tabii yapacaktır. Memleketimizin bir parlamenteridir. Anlattı meseleyi, dinledim; fakat ondan evvel bendeniz Cumhuriyet Gazetesinden de yazıyı okudum; o da anlatıyor; fakat arada oldukça büyük tezat var. Bundan dolayı bendeniz şunu arz ediyorum:

İnsan haksız da olsa, ben haksızım diyebilecek fazileti göstermelidir; ama düşmanı haklı da olsa, hak onundur diye bunu teslim etmelidir. İşte ahlak budur değerli senatörler. O halde bu ilmin öğretilmesine, yaşanmasına zaruri ihtiyaç vardır.

Maruzatımı şu cümleyle tamamlamak istiyorum: Ahlak şudur; kendi öz nefsim için sevip, arzu ettiğim her türlü iyiliği, başkaları için de sevip, arzu etmeliyim. Bunu tahakkuk ettirinceye kadar bu ders-

lere gerekli önem verilmelidir. Bu yapılmadığı takdirde emin olun ki, sıkıntılarımız, üzüntülerimiz dinmeyecektir.

Hepinizi hürmetlerimle selâmlarım. (AP ve MSP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

2. — *Millî Eğitim Bakanı Necdet Uğur'un, ahlak derslerinin ortaöğretim programlarından kaldırılması konusunda açıklaması.*

BAŞKAN — Sayın Bakan Necdet Uğur, buyurunuz efendim;

MİLLÎ EĞİTİM BAKANI NECDET UĞUR (İstanbul Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun saygıdeğer üyeleri;

Bugün Senatamızda ahlak dersleri konusunda gündem dışı bir konuşma yapacağımı duyduğum zaman, bu karar alındığından bugüne dek çeşitli çevrelerde tekrarlanan bazı söylentilerin bu kürsiye de gelebileceği kuşkusuna kapılmıştım; ama benden önce konuşan Sayın Doğan, başka yerlerde çok tekrarlanan söylentileri burada tekrarlamamak dürüstlüğünü gösterdi.

«Çok yerler» derken, müsaade buyurursanız adını koymak istiyorum. Kendileri, benim de yakından tanıdığım bir arkadaşımız Emre'nin, Konya'daki olaylar üzerine davranışından sonra çeşitli yorumlardan yakındılar. Bu karar alındıktan sonra yurdun çeşitli yerlerinde (Ankara'daki camiler dahil) birtakım insanlar, vaizler, bu kararı çok değişik bir biçimde ve kendisini o anda camide dinleyen müslümanlarda yanlış olumsuz, hatta ve hatta kışkırtıcı izlenim bırakacak, bir üslupla işlemişlerdir. Şimdi konumuz ahlak olmasaydı, buna fazla önem verilmeyebilirdi.

Ahlak dersi üzerindeki somut bazı bilgileri vermeden evvel, aslında bir noktayı müsaade buyurursanız belirtmek istiyorum.

Benim bildiğim kadarıyla Cumhuriyet Senatosunda beni dinlemekte olan saygıdeğer üyelerin hiç biri ilkökullardan üniversite sonuna kadar takip ettikleri okullarda (ilk, orta, lise ve üniversitede) ahlak dersi okumamışlardır.

Yine benim bildiğim kadarıyla Cumhuriyet Senatosunun saygıdeğer üyeleri ahlaklı insanlardır, dürüst insanlardır. Konuya girmeden önce bununla şunu demek istiyorum ki; ahlak okutulmaz, ahlak dersi verilemez, ahlak yaşanır. Ahlak, ana dilini konuşmayla beraber insanın evinde öğrendiğidir. Ahlakta insanın en iyi öğretmeni anasıdır, çevresidir. Eğer bu

öğretmenler ve bu çevreler bize doğru yolu göstermeselerdi, ben dahil hiç birimiz, bu anda bu dersi almadığımız için kendimizi eksik ve kusurlu sayabilirdik. Onun için, tartışırken konuları yerli yerine koymakta yarar vardır.

Bu ahlak dersini okullara kim koymuş?.. Bunun da siyasal partiler arasında bir polemik konusu yapılacak bir husus olduğunu zannetmiyorum. Çünkü, kendilerinin belirttiği gibi, 1974'te Cumhuriyet Halk Partisi ve Millî Selâmet Partisi Koalisyonu sırasında konuşmuş, Şûraya sunulmuş ve okutulmaya başlanmış. Şimdi, bütün bunlardan sonra olan nedir?..

Danıştaya çeşitli davalar açılmış. 1974, 1975, 1976'da yok; fakat 1976'da yeni bir ahlak ders kitabının Talim Terbiye Dairesi tarafından kabulünden sonra, Danıştaya çeşitli davalar açılmış. Bu davaların sonunda, davaların konusu ahlak ders kitabının, ders kitabı olarak kabulüne ilişkin Talim Terbiye Kurulu kararı ile ders programının iptali istenmiştir. Hem onun için hazırlanan müfredat programının iptali, hem de o programa dayanarak yazılmış ve kabul edilmiş bulunan, o Talim Terbiye Kurulunun kabul ettiği kitabın iptali istenmiştir. Hangi kitaplar için?.. Lise birinci sınıftaki ahlak kitabı için, lise ikinci sınıftaki ahlak kitabı için, lise üçüncü sınıftaki ahlak kitabı için. Danıştay, bu üç sınıftaki, toplumumuzda çok tartışma konusu olan, bu üç kitap üzerinde de iki türlü karar almış; yani isteme göre hem program, hem de o programa göre hazırlanmış ve kabul edilmiş olan kitapları yürürlükten kaldırmıştır.

Şimdi, Millî Eğitim Bakanlığının bu karar üzerine yapması gereken yasal işlem vardı. O işlem, o program ve o kitap Danıştayca yürürlükten kaldırıldığına göre, o programa göre yazılmış kitaplar üzerinden alınan notlar sınıf geçmede, genel başarı ortalamasının hesaplanmasında dikkate alınmaya yasal bir olanak yoktu. Millî Eğitim Bakanlığı bunu yaptı. Danıştayın aldığı kararları olduğu gibi uyguladı. Bunun sonucu nedir?..

Ahlak dersi iptal edilmiş değildir. Ahlak dersi için hazırlanmış olan program ve buna göre yazılmış olan kitap iptal edilmiştir. Kaldırılan programın yerine yeni bir program hazırlanacak ve buna göre yeni bir kitap yazılacaktır. Önümüzdeki günlerde bu ve benzeri konuları kamuoyuna ifade edeceğimizi sanıyorum.

Burada, böylesine yasal bir işlemin Türkiye'de çok yaygın bir şekilde kullanılmasını ve gerçek dışı birtakım söylentilere dayandırılarak kullanılmasını;

Danıştayıdan hiç söz açılmamasını, Danıştay kararının içeriğinin program ve kitap olduğundan yine hiç söz açılmadan, doğrudan doğruya belirli bir siyasal kuruluşa, mensubu olmakla övündüğüm siyasal Partiye bunun bir suçlama konusu yapılmasını, yapanlar için ahlakla bağdaşır bulmadığımı müsaade ederseniz ifade etmek istiyorum. (CHP sıralarından «Bravo» sesleri ve alkışlar.)

Aslında bu türlü söylentilerden yarar umanlar, ahlak dersini savunma hakkı olmayanlardır. Aslında bu türlü söylentileri politikada malzeme yapanlara ne ahlakta, ne de başka konularda ne saygı gösterilebilir, ne de ciddiye alınabilir diyecektim; ama ne çare ki çok etkili yollarla bu söylentilerine devam etmektedirler; ama bizim de kendimize göre güvendiğimiz bir davranışımız var; doğru yapıyoruz, doğru bildiğimiz yolda ısrar ediyoruz ve yine inanmıyoruz ki, ahlaklılığın gereği olarak milletimiz, insanlarımız bizim davranışımızı haklı bulacaklardır, doğru bulacaklardır, ahlaklı bulacaklardır, öbür söylentileri suçlayacaklardır.

Bu konulara böylesine girmek istemezdim, eğer yurt çapında yapılan kötüye kullanışı duymamış olsaydım. Bu türlü kötüye kullanışı kullanmadığı için Sayın Doğan'a teşekkür ederim, ve yine bana bu açıklamayı yapma olanakını verdiği için de kendisine ikinci bir teşekkür borçluyum. Yakında da, önümüzdeki ders yılında bu ve diğer konularda ne tür bir yöntem uygulayacağımı kamuoyuna bildireceğiz.

Saygılarla selamlarım efendim. (CHP sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim. Sayın senatörler başta da söylediğim gibi, gündem dışı istekler çoktur, bazı arkadaşlardan tezkere alıyorum. Tarih sıralarıyla ve önceliğiyle üç kişiye söz vereceğim için beni lütfen mazur görsünler.

Sayın Sabahattin Savaş burada mı efendim?.. Yok.

3. — *Giresun Üyesi Hayrettin Erkmen'in, Fisko - Birlik Yönetim Kurulu ile birlik yapısında Ticaret Bakanlığınca girişilen işlemlere dair gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Sayın Hayrettin Erkmen'in önergesini okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Fiskobirlik Yönetim Kurulu ile Birlik yapısında Ticaret Bakanlığınca girişilen kanunlarımıza aykırı ve partizan nitelikli işlemler hakkında gündem dışı

bir konuşma yapmak istiyorum. Gereğine müsaade-rinizi saygı ile rica ederim.

Giresun Senatörü
Hayrettin Erkmen

BAŞKAN — Buyurun Sayın Erkmen.

HAYRETTİN ERKMEN (Giresun) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Meclis murakabesinin bir vasıtası olarak kullanılmaya maalesef başlanan bu gündem dışı konuşmaya başvurmak zorunda kaldığım için hem üzülüyorum, hem özür diliyorum. Çünkü, bu gündem dışı konuşmalar gerçekten bir murakabe vasıtası olmak vasfına sahip değil; ama ne yapalım ki, sözlü sorular işlemiyor, sözlü sorular işlemediği için de parlamenterler isteyerek veya istemeyerek gündem dışı konuşmak yolunu seçiyorlar.

Sayın arkadaşlarım;

Gündem dışı konuşmanın gerçek ve müessir bir murakabe yolu olmadığı herkesce malum, hepimizce malum. Burada tek tarafı beyanda bulunuyoruz. Ben, duyduklarımı, gördüklerimi, incelediklerimi, vardığım sonuçları arz ediyorum; fakat karşımda buna cevap verecek mesul bir kişi bulamıyorum. O kişi, o mesul, sorumlu kişi cevap verse de onun mü-talaası üzerine düşüncelerimi arz ediyorum; Bu suretle görüşleri karşılaştırma ve Meclise, Yüksek Heyetimize gerçeklere vukuf imkânı elde edilemiyor.

Cumhuriyet Senatosunda Bütçe müzakereleri sırasında Ticaret Bakanlığı Bütçesi üzerinde Grupum adına konuşurken, bu Bakanlıkta kanun dışı, kanunlara aykırı, kanunları ihlal edici tasarruflar yapıldığını ve bunların günü gelince murakabe yolundan huzurunuzda sunulacağını söylemiştim. Şimdi, onlardan birini getiriyorum, birini seçiyorum; çünkü hem vaktimiz sınırlı, hem de karşımda meseleyi münakaşa edebileceğim sorumlu kimse yok.

Fiskobirliği seçtim. Fiskobirlik, Karadeniz için önemli bir müessesedir. 10 Milyon nüfusu ilgilendiren Fındık mahsulünü değerlendirmek üzere kurulmuş bir kooperatif birliğidir. Bu mahsulün dış pazarlanmasını üstlenen bir kuruluştur. Fındık hâlâ ihracatımızda sırasına göre ikinci veya üçüncü sırada yer alan bir mahsulüdür. O bakımdan da Fiskobirlik ehemmiyetli bir kuruluştur. Çalıştırdığı insan sayısı, bölgeye getirdiği satın alma gücü ve saire, her itibarıyla Karadeniz için önemli bir müessese.

Bu Müessesenin hodbehot müdahalelere maruz kalması hem müstahşilin menfaatini renide eden sonuçlar doğuruyor, hem siyasi çekişmelere, çatışma-

lara daha fazla hız getiriyor, daha fazla ateşlilik getiriyor.

Şimdi bakınız, bu müessesede bir umum müdür vardır. O Umum Müdür, şimdiki Sayın Bakandan önceki Bakan tarafından görevinden alınmıştır. Umum Müdür, Danıştaya müracaat etmiş, yürütme-yi durdurma kararı almış, kararın iptalini de istihsal etmişti; fakat ne o yürütme-yi durdurma kararı ne de iptal kararı maalesef bugünkü Bakan tarafından tatbik edilmedi. Oysa ki bu Hükümet, «Hukuka saygınlığı kendisine rehber ettiğini» iddia ederek gelmişti işbaşına ve kendisinden önceki hükümetleri Danıştay kararlarını uygulamadıkları için ağır ağır suçluyordu. Birçok arkadaşlarımızı bu yüzden muahze ettiler, hatta bazı hallerde de tazminatlara mahkûm ettiler; ama gelin görün ki, bugünkü Sayın Ticaret Bakanı aynı yolu, kendisinin ve Partisinin beğenmediği ve beğenmediklerini iddia ettikleri bu yolu benimsemekte hiç tereddüt etmedi ve bu Umum Müdürü yerine getirmedi.

Kendisine yapılan muameleleri ayrıca tafsil etmeye gerek yok. Hakikaten utandırıcı, bir idarenin yüksek kademesinde yapılmaması lazım gelen bazı işlemlere mevzu olan bu Arkadaş, maalesef sonunda istifa etmek zorunda kaldı, bırakıldı.

Hal böyle iken, yani eski Umum Müdürün görevine iadesi gerekirken; başka bir deyimle, eski Umum Müdürün yeri boşalmamışken, Umum Müdürlük makamı boşalmamışken, bugünkü Hükümet craya yeni bir Umum Müdür tayin edebildi; tıpkı TRT gibi. Nasıl TRT'yi siz muahze etiniz; boşalmayan bir yere tayin mevzubahis değil iken bugün orada, bugünkü Hükümetin, bugünkü Ticaret Bakanının tayin ettiği bir Genel Müdür oturuyor, hukuk dışı bir nitelik taşıyarak oturuyor.

Muhterem arkadaşlarımız;

Bu da yetmedi ve Ticaret Bakanlığı Fiskobirlik'in Yönetim Kurulunu feshetti. Oysa, Ticaret Bakanlığının müstahsisler ve üreticiler tarafından seçilmiş bir heyeti feshetmeye yetkisi yok, ne kananda, ne ana mukavelede. Hodbehot, hukuk dışı bir tasarrufa bu idare heyetinin de görevine son verildiğini tebliğ etti. Yetmedi, oraya yeni bir idare heyeti rekz etti, dikti oraya yeni bir idare heyetini.

Bu birliklerin idare heyetleri, yönetim kurulları dört kişiden oluşuyor ve bir de umum müdür katınca beş oluyor. Dört kişinin dördü de Cumhuriyet Halk Partisinin yönetim kadrolarında yer alan vatandaşlar. Birisi Tirebolu'nun İlçe Başkanı, birisi

Fatsa'nın İlçe İdare Kurulu Üyesi ve öbürleri de diğer ilçelerin idare kurulu üyeleri. Hepsi aktif politikacı, militan Halk Partili. Buna partizanlık demezseniz, hangisine partizanlık diyeceğinizi sizin vicdanınıza takdirine bırakıyorum.

Bu da yetmedi. Cumhuriyet Halk Partisinin Tirebolu İlçe Başkanı olan ve bugün 2834 sayılı Kanun ve Birlik'in ana mukavelesine aykırı olarak kendisine Yönetim Kurulu Başkanlığı sıfatı izafe edilen bu zat, ayrıca fındık tüccarı, ticaretle iştigal ediyor. Oysa, 2834 sayılı Kanun, birliklerin iştigal ettikleri konularda ticaret yapan, komisyonculuk yapan, hatta yakınları ticaret veya komisyonculukla iştigal edenleri üyeliğe dahi kabul etmez iken, Cumhuriyet Halk Partisi Tirebolu İlçe Başkanı ve fındık taciri bir zat, bir vatandaş buraya rahatlıkla getirilip, «İşte size Yönetim Kurulu Başkanı» denlebiliyor ve operasyon devam ediyor. Umum Müdürdan, Yönetim Kurulundan ve Kontrol Heyetinden sonra Umum Müdür muavinleri sırayla alıyor; kooperatif müdürleri sırayla alıyor. Şimdi, Ticaret Bakanı burada olsa beki diyecekti ki, «Temizlik yapıyoruz». (CHP sıralarından «Burada, burada» sesleri)

Burada mı iyi; memnun oldum.

ORHAN VURAL (Ordu) — Kooperatif Müdürünü odacı yaptınız.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, rica ederim, karşılıklı konuşmayın. Evet sayın hatip, devam edin.

HAYRETTİN ERKMEN (Devamla) — Sorumluluk taşımayan insanların sorumsuzca konuşmaları kolaydır. Ben sorumluluk taşıdım, sorumluluk taşıyan arkadaşınıza hitap ediyorum.

ORHAN VURAL (Ordu) — Sizin devrinizi de biliyoruz.

HAYRETTİN ERKMEN (Devamla) — Onun da hesabını verdim; her zaman da vermeye amadeyim. Hiç merak etmeyin, nerede olursa olsun...

BAŞKAN — Lütfen efendim karşılıklı konuşmayın. Siz devam edin efendim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Evvela, müdahale edene müdahale edin Sayın Başkan.

FEVZİ ÖZER (Muğla) — Seni avukat mı tuttular?...

MEHMET ERDEM (Bilecik) — Sen de onun mu avukatısın?...

ORHAN VURAL (Ordu) — Sayın Erdem, sen beni çok iyi tanırsın.

MEHMET ERDEM (Bilecik) — Evet, evet iyi tanırım.

HAYRETTİN ERKMEN (Devamla) — Sayın Başkanım; Ticaret Bakanlığının, seçilmiş gelmiş kooperatif idarecilerini görevden uzaklaştırma yetkileri üç halde vardır.

Birisi, bu kurulların toptan çekilmeleri halidir. Yedekleri tamamı karşılayamacağı için, yeni genel kurul toplantısına kadar Ticaret Bakanlığı geçici bir yönetim kurulu tayin edebilir. Eğer çekilenler, teker teker çekilmişlerse, Ticaret Bakanlığının yine müdahale hakkı yoktur. Onların yerine yedekleri gelir. Eğer yedeklere rağmen, sayı üçten aşağı düşmüşse, Ticaret Bakanlığı yine hemen gelecek genel kurula kadar bir tayin yapabilir ve bunlar daima genel kurul toplantısı hemen yapılamayacak ise geçerlidir. Eğer genel kurul toplantısı hemen yapılabilecek durumdaysa, Ticaret Bakanlığının yine de resen tayin yetkisi yoktur. Üreticiler Genel Kuruluna durum arz edilir, seçim yeniden yapılır.

İkincisi; kurulun toptan veya üyelerinin kanunda yazılı suçları işlemeleri halidir. İşten el çektirilir; yerlerini yenileri geçici olarak tayin edilebilir.

Üçüncüsü, eğer bu kurul kontrolleri engelliyorsa, amme kontrollerini engelliyorsa, o zaman bu engel ortadan kaldırılabilmek için, kurul feshedilebilir ve yerine geçici bir heyet konulur.

Şimdi, Sayın Bakana izafeten yapılan işlemler bunlara uygun mu?.. Hiç birisine uygun değil. Yönetim Kuruluna izafe edilen bir suç yok, aksine gördükleri vazife itibarıyla kendilerine teşekkür ediyor. Vazifelerine son verilirken, ayrıca teşekkür ediliyor. Suç yok, istifa yok. Sebep olarak da sadece deniliyor ki Bakanlık yazısında...

Biraz teferruata girer gibi görünüyor; ama kusura bakmayın mesele hukuka saygınlık meselesi olduğu için ve karanlık nokta bırakmamak niyetinde bulunduğum için bu derece alt kademelere doğru iniyor; yoksa umumi olarak söylesem, sonradan görüşlere cevap vermek imkânım yok. Sayın Bakan yine çıkıp gelecek «Temizlik yapıyorum» diyecek. Belki de diyecek ki, «Ben bunlarla meşgul olmadım; çünkü ithalat - ihracatla meşguldüm». Sanki orası bir ticarethaneymiş gibi, sanki orada hukuk uygulanmamış gibi, sanki yapılan işlemleri orada hukuka uyduurulmamak gerekirmiş gibi, gelip burada bunu söyleyecek. Belki onun için, kusura bakmasın tekrar cevap vermek hakkım olmadığı için söylüyorum, muhtemel sözlerini de şimdiden cevaplamak için biraz uzatıyorum.

Şimdi, feshedilen yahut feshedildiği zannedilen; aslında bence hukuken hâlâ yetkili bulunan bu heyet, 24 Haziran 1976'da seçilmiş; dikkatlerinizi çekmek istiyorum. Ana mukavelenin 25 nci maddesine göre birlik yönetim kurullarının görev süresi iki yıl. İki yıl henüz dolmamış.

Bu kurul daha evvel Genel Kurul toplantısı yapmak üzere teşebbüste bulunmuş, Bakanlığa teklifte bulunmuş. Kendilerinden önce makamı işgal eden zaman zamanı idaresinde, zannediyorum 5 Ocak tarihinde Fisko Birlik Yönetim Kurulunun bu teklifi onaylanmış ve Fisko Birlik Genel Kurulunun 20 Nisan 1978'de toplanması uygun görülmüş. Binaenaleyh, artık toplantının günü belli. 5 Ocakta bu yazı gitmiş, 6 Ocakta yeni Hükümetin bir tamim emriyle birliklerin bütün seçimleri durdurulmuş.. Sebep? Sebepini bilmiyoruz. Kendileri buradadır, belki izah edecekler; ama bana sebep, partizanlıktan başka türlü görünmüyor. Hukuki bir sebep gösterilmemiş ve hukuki sebep de ortada mevcut değil. Bilhassa Fisko Birlik için söylüyorum; Genel Kurul toplantısının geri bırakılması için hiç bir hukuki neden yok.

Sonra, aynı Bakanlık, 6 Ocakta toplantıları durduran Bakanlık, 27 Mart tarihinde Fisko Birlik'e bir yazı yazmış: «Yeniden toplantı hazırlıklarını yürütebilirsiniz.» diyor bu yazısında ve Bakanlığa, «Genel Kurul ve kooperatiflerin toplantılarını ne zaman yapacağınızı bildirin, termin planı gönderin bize.» diye ekliyor.

Fisko Birlik bu yazıya cevaben bir termin planı gönderiyor ve Birlik Genel Kurul toplantısının 10 Mayıs'ta yapılacağını, diğer ortak kooperatiflerin toplantılarının da 15 Hazirana kadar bitirileceğini arz ediyor Bakanlığa.

Hemen acele Bakanlıktan yine bir yazı... Hep aynı imzaları taşıyor; Birlik toplantılarını durduran yazı, yeniden hazırlığa başlama izni veren yazı, şimdi okuyacağım yazı ve sen yazı hep aynı imzaları taşıyor, aynı servisten çıkıyor. Hani, bir yanlışlık oldu mu acaba diye dikkat ettim; başka servisten çıktı da belki bir karışıklık oldu diye.

Birliğin bu yazısına cevaben 3 Mayıs tarihinde, «Birliğiniz Genel Kurulunun 10 . 5 . 1978 tarihinde istihbar olunmuştur.» diyor Bakanlık. «İstihbar olunmak» değil, yazışma olmuş; karşılıklı yazışmalar olmuş. Sanki dışarıdan haber almış da emrivaki yaratıyormuş gibi, «İstihbar olunmuştur» deniliyor. Kim haber vermişse?..

«Mevcut delegeler, delegelik vasıflarını kaybettiklerinden, bu delegelerle Genel Kurul yapılması mümkün değildir.» diye de bir hüküm oturtuyor, «Bu itibarla söz konusu Genel Kurulla ilgili hazırlıkların durdurulmasını önemle rica ederim.» buyuruyor.

Şimdi, mevcut delegelerin delegelik vasıflarının kaybolduğunu Bakanlık hükmüne bağlıyor. Neye dayanarak?.. Hangi yetkiye, hangi kanuna?.. Hiç bir mesnedi yok. Delegelerin, delegelik vasfını kaybetmeleri zaten mevzubahis değil. Delegeler toplantılarda seçiliyor. Eğer toplantılar zamanında yapılmazsa yeni delege seçimi için, kooperatif veya birlik idareleri zamanında toplantı yapmazsa, Bakanlığın orada kontrol heyeti var; onlar yetkili ve görevli toplantıya çağırma için. Ana mukavelede hepsinin hükümleri var. Onlar da bu vazifeyi yapmazlarsa, kanun heyetinin toplanması ve delegelerin yenilenmesi için Bakanlığa görev veriyor. Yoksa Bakanlığa, «Geç kalmışsa, bu delegeler sakıt olmuştur hükmünü sen ver.» diye bir yetki vermiyor. Binaenaleyh bu hüküm de tamamen mesnetsiz, keyfi, karakuşu.

Sonra arkasından bir yazı daha, o da 10 yahut 9 Mayıs tarihini taşıyor. Burada yazının tarihi ve numarası var, «Birliğiniz ve bağlı kooperatiflerinin genel kurullarının süresi içinde yapılmaması nedeniyle, Birliğiniz Kurulu Başkan ve üyelerinin görevlerinden uzaklaştırılması...»

Şimdi, biraz evvel arz ettiğim ve dikkatinizi de çekmeye çalıştım. Birlik Yönetim Kurulunun henüz görev süresi bitmemiş, 24 Haziran 1978'de bitecek. Süresi bitmemiş bir Heyete, zamanında seçimin yapılmadı diye fesih kararı verilmiş ve «görevden uzaklaştırılması...» diye de bir tabir kullanıyor.

Muhterem arkadaşlarım;

Fazla teferruata girmeyeyim. Eğer Sayın Bakan lütfeder izahat verirlerse ve bana da Sayın Başkan müsaade eder yahut muhterem heyetiniz müsaade ederse yeniden huzurunuzda çıkabilirim. Yalnız şu kadarını söylemekle yetinmek istiyorum.

2834 sayılı Kanunla kurulmuş bu kooperatifler 40 küsur senelik maziye sahip. Demokratik esas üzerine oturtulması istenmiş ve Kanun da o esprisi içerisinde yapılmış. Tatbikata müdahale edip, hoyratça karıştırmadıkça da demokratik usullere uygun olarak idare edilegelmiş.

Şimdi, demokratik deyince, tabii seçimle gelip, seçimle gitmek bahis konusu olacaktır. Mevcut bir hukuk devleti deyince, mevcut kanuna riayet zarureti bulunacaktır. Yürürlükteki 2834 sayılı Kanun, Ticaret

Bakanlığına biraz evvel arz ettiğim hallerin dışında müdahale veya görevden uzaklaştırma yetkisi tanıtmıyor. O Kanun, durup dururken Bakanlığın böyle bir yetki hırkası giymesi, keyfilikten öteye bir anlam taşımaz.

Bakınız 1960 yılında, 27 Mayıs hareketinden sonra gelen idare ki, kendisini demokrat iktidarın antidotu saymış ve onun için bazı tedbirlere başvurmuştu. Bu birliklere müdahaleyi idari yoldan yapmamış, özel, geçici bir Kanun olan 19 numaralı Kanunu çıkarmış. O Kanunun hukukiliği tartışılabilir; ama şekline hiç bir itiraz mevzubahis olmaz. Bu Kanun hukuka aykırı mıdır, değil midir? Bu tartışılabilir. Kazanılmış hakları orfadan kaldırabilir mi, kaldıramaz mı? Tartışılabilir; ama mevcut Kanunu ihlal etmemiş; o idare ihlal etmemek dikkatini göstermiş; yeni bir Kanun çıkararak bu birliklerin idarelerini dilediği biçime sokmuş.

Şimdi, yeni iktidar kanun çıkarmaya da lüzum görmüyor, sanki iradesi kanun. Dilediği biçime idareleri, kadroları sokuyor ve sonra buna da hukuk devleti adını verilmesini istiyor.

Muhterem arkadaşlarım;

Bugünkü Hükümeti, Cumhuriyet Halk Partisi İktidarı olarak görüyoruz. O yaptı koydu ortaya, çoğunluğunu da kendisi teşkil ediyor. Cumhuriyet Halk Partisi kendisine «demokratik sol» diyor. Şu muamelede demokratik taraf var ise; solunu onlara bağışladım, demokratiklerden kendilerinin istifa etmesini temenni ediyorum.

Teşekkür ederim, saygılar sunarım. (AP sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Erkmen.

4. — *Ticaret Bakanı Teoman Köprülüler'in, Fisko - Birlik Yönetim Kurulu ile Birlik Yapısından Ticaret Bakanlığınca girilen işlemlere dair açıklaması.*

TİCARET BAKANI TEOMAN KÖPRÜLÜLER (Ankara Milletvekili) — Sayın Başkan müsaade eder misiniz cevap vereyim?.

BAŞKAN — Efendim, bir hususu açıkladıktan sonra size söz vereceğim.

Sayın senatörler;

İçtüzüğümüzün 54 ncü maddesi gündem dışı konuşma hakkındaki kısmı belirtmiştir. Gündem dışı konuşmalar, asla bir müzakere konusu olamaz; fakat bakanlar bu konuşmalara açıklama yapmak üzere kendilerine söz veriyoruz. Bunun dışında herhangi bir söz mevzubahis değildir.

Sayın Bakan buyurunuz efendim.

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Sayın Başkan usul hakkında bir şey söylemek istiyorum.

BAŞKAN — Ne usulü efendim.

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Efendim, aşında tutumunuz hakkında.

BAŞKAN — Tutum diye bir şey yok, lütfen usul hakkında söyleyin. Tutum diye Tüzüğümüzde hiç bir şey yoktur efendim.

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Demin sözünü ettiğiniz 54 ncü madde; «Bir üyenin gündem dışı bir diyeceği olursa...» diye başlar bin diyeceği şeklinde değildir. Lütfen bu kurala dikkat etsinler.

BAŞKAN — Tüzüğümüzün o maddesinin bugüne kadar uygulaması ne ise, onu uyguluyoruz.

UĞUR ALACAKAPTAN (Ankara) — Yanışta ısrar hukukun bir kuralı değildir Sayın Başkan.

BAŞKAN — Biz biliyoruz ne yaptığımızı Bey-efendi.

Buyurunuz efendim, açıklama yapacaksınız Sayın Bakan.

TİCARET BAKANİ TEOMAN KÖPRÜLÜLER (Ankara Milletvekili) — Sayın Başkan, Yüce Senatunun değerli üyeleri;

Sayın Erkmen'in Fisko Birlikle ilgili yaptığı konuşma ile ilgili gerçekleri burada sizlere açıklamaya gayret edeceğim :

Her şeyden önce daha önceki Genel Müdür Mümtaz Pehlivanlı, bizim dönemimizle ilgisi olmayan ve Birinci MC döneminin Ticaret Bakanı Sayın Halil Başol tarafından 19.9.1975 tarihinde Bakanlığımızın denetim ve gözetimi altındaki Fisko Birlik Genel Müdürlüğüne atanmış ve adı geçen, bir yıl onbir ay bu görevde kaldıktan sonra ikinci MC döneminin Ticaret Bakanı Sayın Ağâh Oktay Güner tarafından 19.8.1977 tarihinde bu görevden alınarak Trakya Yağlı Tohumlar Birliği nezdindeki Bakanlığımız denetçiliğine atanmıştır ve yerine de yine Sayın Ağâh Oktay Güner tarafından Mustafa Aydın getirilmiştir.

Adı geçen, bu tasarrufun iptali için 28.11.1977 tarihinde Danıştaya başvurmuş ve Danıştay 12 nci Dairesinden 16.12.1977 tarih ve 1977/2280 sayı ile yürütmenin durdurulması kararını almıştır. Karar 5.1.1978 tarihinde Bakanlığımıza tebliğ edilmiştir. Danıştayın bu kararı, birinci savunma sonuna kadar yürütmenin durdurulmasına ilişkin bulunmaktadır. Mümtaz Pehlivanlı 16.1.1978 tarihli dilekçe ile Bakanlığımıza başvurup, yürütmenin durdurulmasına ilişkin bu karara uyulmasını istemiştir. Bunu müteakip Bakanlığa davet edilen ilgili, Fisko Birlik yerine bir başka göre-

ve de tayininin Ankara'da yerleşmiş olması nedeniyle kabul edebileceğini kendisi beyan etmiştir.

Adı geçenin Bakanlığımızda bir göreve tayini veya Devlet Planlama Teşkilatında daha önce çalıştığı uzmanlık için vaki talebi ilgili yerlerce incelenmiş ve kendisine Bakanlığımız dış ticaret kesiminde bir görev verilebileceği bildirilmiştir. Bu defa Mümtaz Pehlivanlı, açıkça belirtmediği nedenlerle evvelce kendi talep olduğu bu görevi reddetmiştir. Bu süre zarfında Danıştay kararı uygulaması normal olarak gecikmiştir. Son olarak Sayın Mümtaz Pehlivanlı'dan alınan bir yazıda, halen yürütmekte olduğu Bakanlık mura-kıplığı görevi ile tadesini talep ettiği Fisko Birlik Genel Müdürlüğünden de istifa ettiğini kendi dilekçesinde bildirmiştir. Genel Müdürlüğe ilgili birinci bölüm bu.

Şimdi, Sayın Erkmen'in, çok değer verdiğim, Ticaret Bakanlığını bir süre gerçekten o günün şartları altında başarıyla yönetmiş Sayın Erkmen'in Fisko Birlik Yönetim Kurulu ile ilgili iddiasına geliyorum.

Burada her şeyi söyledi, bir noktayı açık bıraktı. Birlik Genel Kurul toplantısının en son 23.6.1976'da yapıldığı bir gerçektir. Ancak, orada dört yönetim kurulundan ikisi seçilmiş ve diğer ikisinin 23.6.1977 tarihinde yapılacak Genel Kurul toplantısında seçileceğine dair Genel Kurul karar almıştır. Bunu burada açıklamadılar. Şimdi, Sayın Erkmen'e istihdam ediyorum, eski Bakanlıklarıdır, bugüne kadar lütfetmediler, gelmediler; ama lütfen gelsinler, Bakanlığımızda Giresun Fındık Tarım Satış Kooperatifleri Birliğinin işlemlerini teftiş eden Ziraat Bankası Kooperatifler Müfettişlerinin 6.4.1978 tarihli raporunu emirlerine sunacağım. Odamda raporu kendilerine vereceğim ve bu Yönetim Kurulu üyelerinin niye görevden alındığına, eğer hukuka bağlılık prensibi varsa, normal bir tarihte toplanıp iki tane yönetim kurulu üyesini seçmesi gereken Genel Kurulu toplamayıp, bu görevini ifa etmeyenlerin; yani gerçekte hukuka saygınlığı olmayanların, hukuka bağlılık haline getirilmeleri için nasıl görevden alındığını raporla kendilerine ispat edeceğim. Lütfen buyursunlar, kendilerine odamda raporu getirip inceleme olanagını tanımaya Yüksek Senato huzurunda söz veriyorum arkadaşlarım.

O bakımdan kendi Adalet Partisi hükümetleri devrinde, Sayın Halil Başol'un, İzmir Üzüm Yönetim Kurulu üyelerini 11.6.1975 tarihinde; Fisko Birlik Yönetim Kurulunu 16.7.1975 tarihinde nasıl görevden aldıklarını burada açıklamak istemiyorum, gerek yok; zma 2834 sayılı Yasanın 11 nci maddesine göre ve

Birlikler Anasözleşmesinin 43 ncü maddesine göre, daha önce rapor almadan, müfettiş raporu olmadan yapılan uygulamalar olduğu halde, bizim yönetimi-mizde normal Genel Kurulunu toplamayıp, normal demokratik seçimi yapmayanları eğer görevden al-diysak bu hukuka bağlılığımızın, hukuka saygılığımı-zın bir gereğidir arkadaşlarım. (CHP sıralarından alkışlar ve «Bravo» sesleri)

Ayrıca, yine o devirde Adalet Partisinin Sayın Ti-care Bakanını kaç tane genel müdürün görevden alın-dığına ait belgeleri elimde. Kamuoyunda çok tartışıl-dı; «Tarım Satış Birliklerinin genel müdürleri Tica-ret Bakanı tarafından görevden alındı.» diye.

Değerli arkadaşlarım;

Hepsi Danıştaya gittiler, hepsiyle Danıştayda bağlı olduğumuz hukuka saygılığın gerektirdiği şe-kilde hukuk mücadelesi veriyoruz. Oradadırlar, hepsi başvurduklar. Sonucu hukuk tayin edecektir ve hukuk kararına Sayın Erkmen'e arz ederim so-nuna kadar bağlı kalacağız; ama hukuka bağlı kal-mamışları da hukuk yoluna mutlaka getireceğiz.

Hepinize saygılar sunarım. (CHP, Cumhurbas-kanınca Seçilen Üyeler Grubu ve Millî Birlik Grubu sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Bakan.

5. — *Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzalın, pancar müs-tahsilinin sıkıntılarına dair gündem dışı demeci.*

BAŞKAN — Sayın üyeler, bir başka gündem dı-şı konuşma talebi vardır, okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Sayın Başkanlığına

Pancar müstahsilinin sıkıntılarını arz etmek için gündem dışı konuşmama izin verilmesini dilerim.

Saygılarımla.

Eskişehir

Ömer Ucuzal

BAŞKAN— Buyurun Sayın Ucuzal.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Soygunların, işgallerin devam ettiği, camilerin bombalandığı ve 10'dan fazla vatandaşımızın öldü-rüldüğü günün ertesinde huzurunuzda pancar ekici-sinin sıkıntılarını dile getirmek, biraz güncelliğini kay-betmiş bir mesele gibi görünüyorsa da, hepinizin bil-diği gibi Türkiye'de 600 binin üstünde aile pancar ekimi ile hayatını sağlamaktadır. Bu ekim nedeni ile de 600 binden fazla vatandaşımız bu pancar tar-lalarında işçi olarak çalışıp rızıkını temin etmektedir.

Mayıs ayı bitmiş, Haziran ayı gelmiş; ekilen pan-carlar yetişmek üzere, hâlâ Hükümet ekici ile ara-sındaki mukavelenin hükmünde yer alan şartı yeri-ne getirmemiş ve pancar ekicisine ödemesi gereken avansı vermemiştir. Böylece hem pancar ekicisi maddi yönden sıkıntıya düşmüş, hem de pancar tarlalarında çalışan işçi vatandaşlarımız, geçimini sağlaması için gerekli olan çalıştığı günlerin ücretini alamama gibi büyük bir sıkıntının içerisinde.

Bu nedenle, Hükümetin bağlı bulunduğu mukave-le gereğince görevini yerine getirmeye davet ediyoru-z. Aksi halde, pancar ekicisi aileler büyük sıkıntının içerisinde ekmiş olduğu tarlalara gidip, ge-reken hizmeti yapma imkânından mahrum kalacaktır. İşçi götüremeyecek, çapa yapılmayacak, mazot parası bulamayacak, toprak sulanamayacak. Netice itibarıyla 45 milyon vatandaşımızın baş gıdası olan şeker mahsulü tahrip edilecek ve böylece ülke-mizde giderek artacak olan büyük bir şeker sıkıntı-sıyla karşı karşıya kalacağız.

Her yönü ile ekonomik hayatımızda sıkıntı yara-tan bu tutumun bir an önce ortadan kaldırılması için, çiftçiye bugüne kadar ödenmesi gereken dekar başına 400 liranın ödenmesi şarttır.

Bu hususu hatırlatmak için yüce huzurunuzda gel-dim. Beni dinlediğiniz için teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Ucuzal.

6. — *Görev ile yurt dışına giden Ulaştırma Ba-kanı Güneş Öngüt'e, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Or-han Alp'in vekillik etmesinin uygun görülmüş oldu-ğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1429)*

BAŞKAN — Efendim, Gündemimizin sunuşlar bölümüne geçiyoruz.

Tezkereler var okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Görev ile yurt dışına giden Ulaştırma Bakanı Gü-neş Öngüt'ün dönüşüne kadar; Ulaştırma Bakanlığı-na, Sanayi ve Teknoloji Bakanı Orhan Alp'in ve-killik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Fahri S. Korutürk

Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

7. — *Görev ile yurt dışına gidecek olan Milli Sa-vunma Bakanı Hasan Esat Işık'a, Maliye Bakanı Zi-ya Müezzinoğlu'nun vekillik etmesinin uygun görül-müş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1428)*

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Görev ile yurt dışına gidecek olan Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'ın dönüşüne kadar; Milli Savunma Bakanlığına, Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'nun vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

8. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Dışişleri Bakanı Gündüz Ökçün'e, Devlet Bakanı Hikmet Çetin'in vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1427)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Görev ile yurt dışına gidecek olan Dışişleri Bakanı Prof. Gündüz Ökçün'ün dönüşüne kadar; Dışişleri Bakanlığına, Devlet Bakanı Hikmet Çetin'in vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

9. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'na, İşletmeler Bakanı Kenan Bulutoğlu'nun vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1423)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Görev ile yurt dışına gidecek olan Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'nun dönüşüne kadar; Maliye Bakanlığına, İşletmeler Bakanı Prof. Dr. Kenan Bulutoğlu'nun vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

10. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'a, Dışişleri Bakanı Gündüz Ökçün'ün vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1424)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Görev ile yurt dışına gidecek olan Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'ın dönüşüne kadar; Milli Savunma Bakanlığına, Dışişleri Bakanı Prof. Gündüz

Ökçün'ün vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

11. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Sanayi ve Teknoloji Bakanı Orhan Alp'e, Ulaştırma Bakanı Güneş Öngüt'ün vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1425)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Görev ile yurt dışına gidecek olan Sanayi ve Teknoloji Bakanı Orhan Alp'in dönüşüne kadar; Sanayi ve Teknoloji Bakanlığına, Ulaştırma Bakanı Güneş Öngüt'ün vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine uygun görülmüş olduğuna arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

12. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Başbakan Bülent Ecevit'e, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Orhan Eyüboğlu'nun vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1426)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Görev ile yurt dışına gidecek olan Başbakan Bülent Ecevit'in dönüşüne kadar; Başbakanlığa, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Orhan Eyüboğlu'nun vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğuna arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

13. — Görev ile yurt dışına gidecek olan Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay Mataracı'ya, Devlet Bakanı Enver Akova'nın vekillik etmesinin uygun görülmüş olduğuna dair Cumhurbaşkanlığı tezkeresi. (3/1430)

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Görev ile yurt dışına gidecek olan Gümrük ve Tekel Bakanı Tuncay Mataracı'nın dönüşüne kadar; Gümrük ve Tekel Bakanlığına, Devlet Bakanı Enver Akova'nın vekillik etmesinin, Başbakanın teklifi üzerine, uygun görülmüş olduğunu arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

BAŞKAN — Bilgilerinize sunulur.

V. — GÖRÜŞÜLEN İŞLER

1. — *Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının, yurt dışında çalışma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi hakkında kanun tasarının Millet Meclisince kabul olunan metni ve Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler ve Bütçe ve Plan komisyonları raporları. (M. Meclisi : 1/93; C. Senatosu : 1/559) (S. Sayısı : 784) (1)*

BAŞKAN — Bütçe ve Plan Komisyonu Başkanının bir önergesi var okutuyorum.

Cumhuriyet Senatosu Yüksek Başkanlığına

Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının, Yurt dışında Çalışma sürelerinin Sosyal Güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi hakkında kanun tasarıyla komisyonumuz raporu basılmış ve sayın üyelere dağıtılmış bulunmaktadır.

Komisyonumuz; adı geçen tasarının bir an önce yasalaşmasıyla yurt dışındaki yüzbinlerce işçilerimize ve Türk vatandaşlarımıza yeni haklar sağlanacağından ve ülkemiz ekonomisi yönünden de son derece önemli olan bu tasarının Genel Kurulda öncelikle ve ivedilikle görüşülmesi hususunda istemde bulunulmasını da karar altına almıştır.

Tasarının Gelen Gâğrılardan Gündeme alınarak, Gündemdeki bütün işlere takdimen, görüşülmesi bilhacaya kadar öncelik ve ivedilikle görüşülmesini arz ve teklif ederim.

Sayılarımla.

Bütçe ve Plan Komisyonu
Başkanı
Hasan Güven

BAŞKAN — Sözü edilen tasarının gündeme alınmasını oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Öncelikle görüşülmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

İvedilikle ve bütün işlere takdimen görüşülmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Buyurunuz efendim, Komisyon ve Hükümet yerini alsın.

Efendim, tasarıya ait raporun okunup okunmamasını oylarınıza arz ediyorum. Okunmasını isteyenler. İstemeyenler.. Rapor okunmayacaktır.

Tasarının tümü üzerinde yalnız Kemal Sarıbrahimoğlu yazıyla söz istemiştir.

SADİ IRMAK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Söz istiyorum Sayın Başkan.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Ben de söz istiyorum Sayın Başkan.

BAŞKAN — Bir dakika efendim, sırayla tespit edeyim.

Söz isteyen arkadaşlar lütfen işaret buyursunlar..

Sayın Sadi Irmak

Sayın Öztürk.

Başka söz isteyen sayın üye var mı? Şimdilik yoktur.

Sayın Kemal Sarıbrahimoğlu? Yoklar.

Sayın Sadi Irmak, buyurunuz efendim.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Efendim, grup adına söz istemişlik.

BAŞKAN — Kim istiyor efendim? Söylemediniz Beyefendi.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Söyledik efendim.

SOLMAZ BELÜL (İstanbul) — Grup adına söz istedik efendim. Ben size yazılı olarak verildi zamanı'yordum. Özür dilerim.

BAŞKAN — Şimdi lütfen müsaade ediniz de..

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Size söyledik efendim.

BAŞKAN — Beyefendi, ben ikazla dikkatinizi çektim, hiç biriniz orah olmadınız.

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Söyledik efendim, söyledik.

BAŞKAN — Söylediniz; ama ne zaman söylediniz Sayın Güneş?..

HASAN FEHMİ GÜNEŞ (Sakarya) — Bunun zamanı, dakikası mı var? Şimdi söyledik.

BAŞKAN — Tereddüt içindeydiniz.

Buyurunuz efendim.

Sayın Irmak, özür dilerim efendim.

Cumhuriyet Halk Partisi Grubu adına Sayın Solmaz Belül, buyurun efendim.

CHP GRUPU ADINA SOLMAZ BELÜL (Sakarya) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının, yurt dışında çalışma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi hakkındaki yasa tasarısı üzerinde Cumhuriyet Halk Partisinin görüşlerini sunmak üzere söz almış bulunuyorum.

(1) 784 S. Sayılı Basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

Ülkemizde başlıca üç sosyal güvenlik müessesesi mevcuttur : Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar ve BAĞ - KUR. Bunun dışında özel yasalarla kurulan sandıklarda, o kuruluş mensuplarına sosyal güvenceler sağlanmıştır.

Bütün vatandaşlarımızı kapsayan bir sosyal güvenliğin yanında olan Cumhuriyet Halk Partisinin bundan evvel de muhtelif vesilelerle sosyal güvenlik açısından görüşlerini açıklamıştı. Bu temel görüşümüz, mevcut sosyal güvenlik müesseseleri arasında bütün ayrıcalıkların; yani Emekli Sandığı, Sosyal Sigortalar ve BAĞ - KUR'a bağlı olan vatandaşlar arasında gerek yaşlılık aylığı, gerek süreler, gerek yaş haddi, ölümlü halinde mirasçılara tanınan hakların farklılıkları ve sosyal haklardan yararlanmak ayrıcalıklarının ortadan kaldırılarak, haksızlığın önlenmesidir.

Bu farklılıkların yanı sıra, büyük bir vatandaş kitlesinin de; sosyal güvenlik kapsamına halen alınmadığı veya yakın tarihlerde alınıp, statüleri düzenlenmediği için de mağdur durumdadırlar.

Bugün görüşeceğimiz bu yasaı benimsememize neden, tüm Türk vatandaşlarının sosyal güvenliği sağlanmadığına göre, bu güvenliğin kapsamını genişleten bir yasanın yanında yer almak düşüncesidir.

Bu yasanın özelliklerini şöyle sıralayabiliriz :

Yurt dışında bir milyona yakın işçi vatandaşımız çalışmaktadır. Aileleriyle birlikte bu rakam üç dört misline çıkmaktadır. Halen işçi vatandaşlarımızın ikili sosyal güvenlik anlaşmasıyla korunduğu ülkeler olduğu gibi, ikili anlaşma ile sosyal güvence olmadan çalışan işçilerimiz de vardır. Bu yasa, yurt dışında işgücü anlaşmaları dışında çalışan, örneğin; doktor, dişi, esnaf, öğretmen gibi vatandaşlarımızı da kapsamı içine alarak bir yenilik getirmektedir.

İkinci olarak, 15 yıldan beri yurt dışında çalışmak için miktarı zamanla çoğalan ve giderek azalan Türk vatandaşları gitmektedir. Ayrıca, tarım kesiminde çalışan işçilerimizin hiçbir güvenceleri yoktur. Örneğin; bu kesimde çalışırken yurt dışına gidip orada uzun yıllar çalıştıktan sonra yurda dönen vatandaşlarımızın hiçbir güvenceleri yoktur. Bu yasa ile, bundan önce yurda dönmüş olan vatandaşlarımıza da 1 yıl içinde müracaat etmek koşuluyla orada çalışma sürelerini belgelendirerek borçlanma imkânı sağlanmaktadır. Bu vatandaşlarımız, kendilerine borcun tebliği tarihinden itibaren en geç 3 yıl içinde yıllık eşit taksitlerle ödeme koşuluyla bu geçmiş hizmetlerini değerlendirebileceklerdir ve varsa eski hizmetleriyle de birleştirebileceklerdir.

Yine bu yasa yürürlüğe girdikten sonra yurda dönen vatandaşlarımızın ellerinde maddi imkânları çarçur etmeden kendilerine güvenlik sağlamak için 6 ay içinde müracaat etmek ve dışarıdaki çalışmalarını belgelemek suretiyle yine borçlanarak kendilerine yaşlılık aylığı bağlama imkânı sağlanacaktır. Ancak, burada, dönüş yapan vatandaşlarımızın borçlarını 1 ay içinde dövizle ödeme zorunluğu mevcuttur. Bu 1 aylık süre, yurda dönen vatandaşlarımızın ellerindeki döviz mevzuatımıza göre 1 ay içinde Merkez Bankasında bozdurmak zorunluğuyula paraleldir. Yurt dışındaki süreler, varsa eski hizmetlerini eklemek imkânları da mevcuttur.

İkili anlaşmalarla yaşlılık aylığına hak kazanmak için 65 yaşını doldurmuş olmak zorunludur. Türkiye'de yaş ortalaması 50 - 55'tir. Bu durumda yurt dışında çalışan vatandaşlarımızın genellikle 65 yaşından evvel yurda dönmekte ve ödemiş oldukları primleri sadece Almanya'da geri alarak dönmektedir. Maluliyet, yaşlılık ve ölüm aylığı primlerinin tasfiye yoluyla geri alınması, işçinin bağlı olduğu sigorta sistemi tarafından teminat altına alınmak anafikrine terstir ve bu durumda işveren primleri de müesseseye kalmaktadır. Bu durum da işçilerimizin aleyhinde olduğundan 65 yaşından evvel dönen işçilerimizin bu yasa ile bir güvence sağlanması vatandaşlarımızın lehine olduğu aşikârdır. Ayrıca bu yasa ihtiyaridir, yani arzu eden vatandaşlarımız sürelerinde müracaat etmek koşuluyla bu yasadaki yararlanabileceklerdir. Aynı zamanda, bu yasadaki yararlanan vatandaşlarımızın ikili anlaşmalarla kendilerine yabancı ülkelerde sağlanan hakları bakidir. İşveren primlerinin yurda getirilmesinin sağlanmasını da bugünkü Hükümetten beklemekteyiz. Bir diğer deyişle bu yasaya, vatandaşlarımıza çift güvence sağlayan bir yasa da diyebiliriz.

Bu yasa yürürlüğe girdiği tarihte halen yurt dışında çalışmakta olan vatandaşlarımıza da borçlanma imkânı sağlanmaktadır. Halen çalışmakta olan vatandaşlarımız, daha önce çalıştıklarını belgeledikleri sürelerin tamamını primlerini döviz olarak ödemek kaydıyla borçlanabilirler. Bu borcun ödeme şekli 3 yıl içinde eşit taksitlerle ödeme şeklinde olacaktır ve bunlar da 596 sayılı Kanuna göre tescil edilmiş olmak kaydı da aranmayacaktır.

Halen yurt dışında çalışanlardan ve yine 596 sayılı Sigortalar Kanununun 85 nci maddesindeki isteğe bağlı sigortalılık hakkından da bildirecekleri günlük kazanç üzerinden hesaplanarak işçi ve işveren

hissesi primleri tutarını döviz olarak ödemek koşuluyla yararlanabilirler. Bu gibiler hakkında 5 yıl sigortalı olmak veya 750 gün malullük, yaşlılık, ölüm sigortası primi ödeme koşulu aranmayacaktır. Bu durumda, halen yurt dışında çalışmakta olan vatandaşlarımıza alternatifli olarak imkân sağlandığını görüyoruz.

Ayrıca geçici madde ile daha evvel yurda dönmüş olup, kendilerine sosyal güvenlik sözleşmeleri gereğince kısmi aylık bağlanmış olanlar yasa yürürlüğe girdiğinden itibaren altı ay içinde müracaat etmek koşulu ile bu yasadaki yararlanmak imkânı da sağlanmıştır.

Sayın senatörler;

Yukarıda izah ettiğimiz nedenlerle ihtiyari olarak kendi güvence kapsamını genişletmek isteyen ve kendi imkânlarını sağlamak koşulu ile güvence altına almak isteyen yurt dışındaki zor koşullar altında, ana vatandan uzak, ailesinden uzak çalışan bu vatandaşlarımıza birtakım imkânlar sağlamak açısından yasaya olumlu oy vereceğimizi, destekleyeceğimizi söylüyoruz.

Yasanın güvenlik müesseselerine birtakım yükümlülükler de getireceği aşikârdır. Ancak, birtakım yükümlülükler getireceği düşüncesiyle güvence kapsamının genişletilmesine karşı olmak fikrini de benimsemiyoruz.

Yasanın tüm milletimize yarar sağlayacak, vatandaşlarımıza hayırlı olması dileği ile saygılar sunarım. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın İrmak, buyurunuz efendim.

SADİ IRMAK (Cumhurbaşkanınca S. Ü.) — Sayın Başkan, aziz arkadaşlarım;

Şimdiye kadar müteaddit hükümetlerin programlarına girip bir milli özlemi temsil etmiş olan bu kanunun nihayet yüksek huzurunuzda getirilmiş olmasından dolayı mutluluk duymaktayım. Bu bakımdan tasarımı hazırlayan Sosyal Güvenlik Bakanımıza ve sosyal güvenlik konularımızı koordine eden Sayın Başbakan Yardımcısına bilhassa teşekkürlerimi ifade etmek isterim.

Konunun asıl önemli tarafı, yurt dışında, memleketten uzak, çalışmakta olan vatandaşlarımıza yeni bir güvence getirmesi yanında onların memleketine olan bağlarını bir kat daha güçlendirmek gibi son derece önemli bir faktör olmasıdır.

Ayrıca bütün milletimizce, bütün gelmiş geçmiş hükümetlerce memlekette kabil olduğu kadar sosyal

güvenceden mahrum kimseyi bırakmamak parolasına da son derece uygun olan bu tasarıdan özel bir memnuniyet duymaktayım.

Bu mutluluğumu ifade ederken bazı telkinlerimi de söylemek isterim. Bilindiği gibi, sosyal güvenlik faaliyetlerine kader ilk adımı atmayı beni memur etmişti. Sonra, Başbakan olarak da sosyal güvenliği haiz olduğu büyük önem dolayısıyla bir bakanlık haline getirmenin sorumluluğunu da taşıdığım için, bu konulara çok yakın bir ilgi ve sevgi göstermekteyim. Elden geldiği kadar bu sosyal güvenlik müesseselerimizin ki, bizim için körpe ve yeni müesseselerdir, iyi çalışmalarını temin için genel kurullarına katılıyorum ve fikirlerimi daima söylüyorum.

Burada yapmak istediğim telkinler şunlardır :

Bugünkü, yarınki bütün hükümetler bu konuda hepsi cesaretle ilerlemelidirler. Asır sosyal güvenlik asrıdır. Memleketin ekonomik ve bundan daha ziyade sosyal metanetini temin eden bir faktördür bu. Yalnız bu hareketler yapılırken, şüphe yok ki; bu müesseselerin geleceğini kati teminat altında tutmak, yani matematik ilminin emrettiği şeylere muhakkak saygılı olmak mecburiyetindeyiz.

Bendeniz ilk sosyal güvenlik kanununu hazırlayıp Bakanlar Kuruluna 1945'te getirdiğim zaman iki prensipten hareket etmiştik. Evvela, Türkiye'nin sosyal meselesi nasıl halledilsin? Ne Garbın modeli, ne Demirperde modeli bize elverişli değildir. Onun için yeni bir model bulmak mecburiyeti vardı. O modeli şöyle bulduğumu zannediyordum: Bu müesseseler üçlü bir yönetim ve denetim altında çalışırsa, ancak maksadına vasil olabilir. İşveren, işçi ve Devlet.

Hazırladığım ilk tasarıda bu üç unsurun da primlere iştirakini teklif etmiştim. Her biri üçte bir oranında olmak üzere. Bunun sebebi şu idi: Bütün primleri veya büyük bir kısmını sadece işveren ve işçiye yükleyecek olursak, işçiyi takatinin üstünde bir yükümlülük altında bırakabilirdik. İşverene bir ağırlık getirsek, memleketin körpe sanayi hareketlerini güçleştirmiş olurduk. Adı «Sosyal» olduğuna göre, bu müesseseler birer özel sigorta müessesesi olmadığına göre, Devletin görevi vardır ve Devletin menfaati vardır. Onun için Devletin katkısı şarttır; fakat o zamanki Hükümet ileride derpiş edilmek üzere, ilk anda, Devletin primlere iştirakini kabul etmedi, onun yerine Devletin yönetim ve denetim suretiyle bu müesseselere yardımcı olması esasını kabul etti ki, bugün de hâlâ cari olan sistem budur ve bu sistemde devam etmekte zaruret vardır.

Devlet katkısı mevcut olmadığına göre, bu müesseselerin geleceğini mutlaka güven altına almak zaruretini vardır. Bunun için genel kurullarda, meclislerde Bakan olarak, Başbakan olarak daima şunda ısrar ettim: Bunların hepsi birer matematik müessesesidir ve bunun da erbabı vardır, mutlaka bu müesseselerin içerisinde büyük salahiyetleri haiz aktüeryal bir bölüm bulunmalıdır, bir.

İkincisi, her türlü statü değişikliği, Meclise getirilecek olan statü değişikliğinin yanında bir aktüeryal rapor bulunmalıdır ki, rahatlıkla reyimizi verelim. Yani, bu müesseseler mevcut paralarını bugün rahat rahat kullanabilecek haldedirler; fakat mükellefiyetler de silsilei hendesiye ile gelecek senelerde muazzam yükler meydana gelecektir.

Mesela geçen yıl ziyaret ettiğim İsveç Başbakanı ile görüşürken kendisinden, emeklilik yaşının işçiler için ve memurlar için ne olduğunu sordum. Onların ömrü vasatısı bizim üstümüzde ve genç kalma yaşları da bizden daha ileri olmasına rağmen bana, «65 senede alınan primler, mükellefiyetler arttığı için müessesenin masraflarını karşılamamaktadır. Onun için emeklilik yaşını 68'e çıkardık.» demiştir. İsveç gibi dünyada sanırım milli geliri bir numarayı alan bir memlekette.

Velhasıl aktüeryal bir rapor getirilmelidir. Hangi Meclise ne zaman bir statü değişikliği teklif edilirse, bu müesseselerin statüsünde değişiklik olursa, hissi unsurlardan, siyasi çıkarılardan kendimizi üstün tutabilmek için bir matematiğe dayandığımızı gösteren aktüeryal bir rapor mutlaka eklenmelidir ki, rahatça reyimizi verebilelim.

İkinci tavsiye edeceğim husus şudur : Bu müesseselerde pek güzel bir Türkçe ile «Savurganlık» olarak ifade ettiğimiz tasarruf açığına yer vermemek mecburiyetindeyiz. Halbuki, hissettiğimize göre, maalesef Devletimizin her tarafına musallat olan ve kökünü siyasi cereyanlardan, seçim kanunumuzun cilvelerinden alan bir muazzam pasif kadrolar, yekûnu gelmektedir. Bu, gerek Devletin bütçesi bakımından, gerek bu müesseseler bakımından son derece tehlikeli bir gidiştir.

Deneyecektir ki, yüksekokullarımızdan, akademilerimizden mütemediyen gençler mezun oluyor işte, bunlara iş sahası sağlıyoruz, onları ahyoruz; ama böyle iş sahası sağlanmaz. Devlet iş sahası yaratmakla mükelleftir; fakat bu mükellefiyetini Devletin pasif kadrolarını artırmak suretiyle değil, hakiki prodüktif iş sahaları yaratmak suretiyle yapması gereklidir.

Bu mülahazalarımızı ekledikten sonra tasarının bütün Yüksek Heyetinizce oy birliği ile ve sevgi ile kabul edileceğine olan güvenimi de arz eder, saygılarımı sunarım. (Alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, ben de söz istiyorum.

BAŞKAN — Grup adına mı efendim?

ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Evet efendim.

BAŞKAN — Buyurunuz Sayın Ucuza.

AP GRUPU ADINA ÖMER UCUZAL (Eskişehir) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

10 maddeden ibaret, yurt dışında çalışmış vatandaşlarımıza ve çalışanlara sosyal güvenlik hakkı tanıyan birçok kanun teklifi ile birlikte gelen tasarı birleştirilmiş ve huzurunuzda güzel bir metin olarak gelmiştir.

Değerli arkadaşlarım;

Tasarı, kanunlaşmadan önce yurda dönmüş olan vatandaşlara, kabulünüzden sonra yurda dönecek olan vatandaşlara ve çalıştığı yerde ikili anlaşmalara göre maaş bağlanan vatandaşlarımıza Türkiye'de hizmet etmiş gibi, hizmetleri Türkiye'de geçmiş gibi mevcut sosyal kurumlarımızda emekli olma hakkını tanımaktadır. Elbette ki, hizmetleri vatan dışında olmuşsa da, hizmetlerinin karşılığı kazandıkları parayı ülkemize getirip memleketin kalkınmasında büyük hizmetleri olduğu için kendilerine böyle bir hakkın tanınması çok yerinde olmuştur.

Değerli arkadaşlarım;

Yurt dışına Emekli Sandığına üye iken giden, Sosyal Sigortalar Kurumuna üye iken giden işçilerimizin bu tasarı kanunlaşmadığı takdirde o yerde yapmış oldukları hizmetleri çalışma yıllarına sayılmıyordu. Şimdi, üç büyük sosyal kurumumuza kendi primlerini ödedikleri takdirde ve yurt dışında çalıştıkları müddetlerin hizmetlerini de belgelerle ispat ettikleri takdirde bu metin kendilerine emekli olma hakkını tanımaktadır.

Her yönü ile güzel hazırlanmıştır. Hizmet eden arkadaşlarımıza, teklif olarak getiren arkadaşlarımıza huzurunuzda teşekkürü bir borç biliyorum. Elbette ki, memleketimizde henüz tarım sahasında çalışanlar sosyal güvenliğe kavuşturulmamıştır. Bu vatandaşlarımızın biran evvel sosyal güvenliğe kavuşturulması için partimiz tarafından verilmiş olan kanun teklifinin de Hükümetçe nazarı itibara alınması yanında, sağlık sigortası kanunu da daha geniş imkân sağlayacağından bu teklifimizin de biran evvel Mec-

lislere sevk edilmesinde Hükümetin gayret göstermesini bekliyor, kanunun istifade edecek vatandaşlarımıza hayırlı, uğurlu olmasını grupum adına diliyor, hepinize saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın Hüseyin Öztürk, buyurunuz efendim.

Sayın Bakan, siz her halde son olarak görüreceksiniz?

BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİ-OĞLU (Kayseri Milletvekili) — Tabii, tabii; hatiplerden sonra şüphesiz.

Sayın Tahtakılıç, söz mü istiyorsunuz efendim?

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Evet.

BAŞKAN — Peki.

HÜSEYİN ÖZTÜRK (Sivas) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun değerli üyeleri;

Yabancı ülkelerde ağır koşullar altında çalışan işçilerimizin sayısı azımsanmayacak kadar büyüktür; milyonları aşmıştır. Fakat, bunların içinde bulunduğu durumlar dikkate alındığında gerçekten bugüne kadar onları bu içinde bulunduğu sıkıttan, içinde bulunduğu zorluklardan, yasal haklarını kendilerine sağlayamadığımız nedeni ile çektikleri haksızlık ve ıstıraplardan bu yasanın kurtaracağı kanısındayım.

Önce bu dışarıda çalışan işçilerimizin özlük hakları; yani sigorta, BAĞ - KUR gibi, emeklilikten doğan hakları karşılanacak, bu yasa ile.

İkincisi: İşçilerimizin dışarıda bıraktığı dövizlerin ülkemize aktarılması kolaylaşacaktır; bir kapı açılmış olacaktır.

Üçüncüsü: Böyle zor koşullar altında çalışan işçilerimize çift emeklilik sistemi getirilerek çalışmalarını daha çok teşvik göreceğiz, daha çok ülkemize bu yönde gelecek dövizlerin miktarı da artacaktır.

Ayrıca, bu yasanın Senatodan da olumlu oylarınla çıktığı takdirde, yurt dışında çalışan işçilerimizi çalıştıkları ülke, sosyal güvenlikle ilgili yürürlükteki hükümlerle Türkiye'deki sosyal güvenlik hükümleri arasındaki ayağa hak kazanmış noksanlıkların giderilmesi de karşılanacaktır.

Ayrıca, insanca bir anlayışla gerçekleştirmiş olacağımız bu haklarla, hem yasal yünden vereceğimiz haklar büyük bir müteberlik kazanacak hem de Yüce Meclis, işçilerimizin içinde bulunduğu sıkıntılardan ve bazı haksızlıklardan kurtarılmasını da sağlayacaktır.

İkili anlaşmalarla elde edilenler de dikkate alınarak, ülkemizde çalıştığı sürece, sigortalı olup gittikten sonra bu hakkını yalnız 5 yıl, 3 yıl, 10 yıl çalışıp gitmiş olanlar da bu haklarını kullanamıyorlardı; bu hak-

lar da birleştirilerek böylece kayıp olan haklar yeniden doğacak ve bu mağduriyetler de giderilecektir.

Yurda döndükten sonra da istedikleri takdirde borçlanarak, çeşitli primleri ve aidatlarını vererek de çeşitli emeklilik haklarına kavuşacaklardır.

En önemlisi genel anlamda Cumhuriyet Hükümetinin, Bülent Ecevit'in başında bulunduğu bu Hükümetin, genel bir güvenlik sistemine doğru ülkede gidişini alkışlanmamak mümkün değil.

Sayın Ömer Ucuza'nın da belirttikleri gibi ülkemizin nüfusunun büyük bir kesimini teşkil eden köylere, yani ziraat işçilerinin, köyde çalışanların bu haklara mutlaka kavuşturulması, hele hele Türkiye'nin tümüyle bir sağlık sigortasına bağlanmasında büyük fayda olduğu kanısındayım. Bu kapı da bu şekilde şimdiden açılmış oluyor. Bunların Hükümet Programında da gözükmüş olması, görülmüş olması ve şimdi de tahakkukunun yapılması, böylece gerçekleşmesi sevindiricidir.

Yabancı ülkeye giden arkadaşlarımız biliyorlar. Bazı uluslar yabancı ülkede çalışan işçilerine çift vatandaşlık hakkı tanımışlar ve böylece bu sosyal haklarının, sosyal güvenlik haklarının çoğunu da elde etmişler. Yani emeği, emeği karşılığı alacağı haklarının bir kısmını kısıtı bırakmamışlar. Biz de böylece bu kapıyı açmış oluyoruz. Dileğim o ki, bazı ülkelerle ikili anlaşmalarla da olsa, çift vatandaşlık anlaşmalarına gidilmesinde fayda vardır. Yalnız bunu yaparken, yine ıstırapı çektiğimiz, vatandaşlarımızın ülkemizden, milli duygularının, gelenek ve göreneklerimiz, kültürümüze göre yetişmesini sağlayacak olanaklardan uzak olması nedeniyle buna da çok dikkat edilmesi gerekmektedir. Yani, bu haklar verilirken, dışarıda çalışmayı teşvik ederken, çocuklarının okutulmasını, kendilerinin çeşitli yünden desteklenmesini, ülkeye bağlılıklarının sürdürülmesini, ancak hükümetlerimizin bu işe önemle eğiliminde görüyorum.

Böylece çocuk, birkaç tane öğretmen, haftada iki saat Türkçe dersi. Onu da doğru dürüst aldıklarını ve verdiklerini göremiyoruz.

Öyle ise işçilerimizden bu tür bazı haklar isterken ve onlara bazı haklar verirken, yine de Devletin onlar üzerindeki görevi bitmemiş oluyor, onların da Türk Devletine karşı görevi bitmemiş oluyor. Karşılıklı olarak bu eğitim konusu çözümlenmeli ve Türk çocuklarını, Türk kültürüne, Türk inancına ve Türk töresine göre yetiştirilmesine büyük önem verilmelidir. Bu, bugüne kadar çok büyük şekilde ihmal edilmiştir. Bu ihmal kaldırılmalıdır.

Arz ettiğim gibi ikili anlaşmalarla çift vatandaşlık sistemi ile bazı özlük haklarını ve sosyal güvenlik haklarını onlara verirken, diğer yandan da Türk çocukları ve Türk aileleri bugüne kadar içinde bulunduğu çarmazdan mutlaka kurtarılmalıdır. Çünkü, bu durumu gördükçe, insanın bundan ıstırap duymaması elinden gelmiyor.

Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının çalışma sürelerinin sosyal güvenlik bakımından değerlendirilmesinde dikkat edilecek bazı hususlar da var. Bu kurumlara büyük yük geliyor. Bu yükün karşılanması da ise, kurumlar bugünkü maddi olanaklarıyla bu yükü karşılayamayabilir. Bu bakımdan bugünkü Cumhuriyet Hükümetinde, bu kurumlara yüklenecek olan bu ağır şartları karşılayıcı (Personel çalışması bakımından, maddi bakımdan, çeşitli yönlerden hızlandırıcı) yeni bir sisteme gitmek zorunda olduğu kanısındayım.

Bu bakımdan bunların dikkate alınarak, yasama hayırlı ve uğurlu olması dileğiyle saygılar sunarım. (CHP sıralarından alkışlar)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın Tahtakılıç, buyurunuz efendim.

AHMET TAHTAKILIÇ (Uşak) — Sayın Başkan, sayın senatörler;

Yurt dışında çalışmış veya çalışmakta olan işçilerle ilgili bu kanun, bütün grupların ve arkadaşların birleştiği gibi, hakikaten bir görevin, sosyal güvenlik görevinin yerine getirilmesi gibi sağlam bir netice olmak üzere hazırlanmıştır. Hükümet bu tasarıyı getirdiğinden dolayı kutlamak yerinde olur.

Bir noktayı hiç geçmişe dönmeden açıklayarak, uygulamaya ait, kanunların yayınlanmasına ilişkin, bu konuda değişik bir uygulama yoluna gitmesini Hükümetten dilemek için kürsüye çıktım. (Kanunun diğer yönlerine değinildi.) O da şu arkadaşlar;

Yurt dışındaki işçilerinize Devlet olarak da, vatandaşlar olarak da, parlamenterler olarak da manen ve maddeten çok borcumuz var. Yurt dışında çalışan işçilerin bu sefer şöyle bir huzura kavuşmasını istiyorum.

Bu kanunu, klasik kanunların yayınlanması hükmüyle yetinmeyerek, her maddesi hakkında açıklamalı bir metin meydana getirmek suretiyle bütün dışarıdaki işçi vatandaşlara ulaştırılmasında çok yarar görmekteyim. Hem kendilerinin Devlet bakımından bu noktada düşünlüklerini, yurt içindeki durumlarının, sosyal güvenliklerinin geniş kapsamlı bir yasa ile ele alındıklarını bilmeleri, hem de yanlış bir takım sağlan - soldan edinecekleri bilgiler yerine, Devlet babamız

icrada temsilcisi olan Hükümetin, açıklamalı bir metni âdeta bu çeşit kanunların yayınlanmasına bir içerik getirmek gibi bir zihniyetle yerine getirmesi diler ve bu uygulamada da geçmiş mevcut bürokrasi koşullarına uymadan sigortalanacak vatandaşın sayısını evvelden saptayarak, her birinin değişik durumlarını saptayarak bu tasarının en kısa zamanda uygulamaya konmasını Hükümetten bekler, hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Tahtakılıç. Sayın Çelikbaş, buyurunuz efendim.

FETHİ ÇELİKBAŞ (Cumhurbaşkanınca S.Ü.) — Sayın Başkan, değerli üyeler;

Son genel seçimlerden önce, Cumhuriyetçi Güven Partisinin Parlamento mensupları olarak, yurt dışında çalışmış memleketeye dönmüş veya çalışmakta devam edenlerin Türkiye'ye döndüklerinde haklarını kemaliyle teminata bağlayabilmek maksadıyla bu konuda bir teklif hazırlayıp Meclis'e takdim etmiştik.

Bu defa, teklif buyurulursa notlarınız arasında bizim teklifimiz de yer alıyor. Konuştuğumuz esaslar Hükümetçe bir kanun tasarısı halinde sevk edilmiş ve bugün huzurumuza gelmiştir.

Gerçekten Türkiye'nin dışarıda çalışan işçilerine karşı büyük mükellesifetleri vardır. Bazı arkadaşlarımız buna değindi, geniş ölçüde Türkiye'nin kalkınmasında muhtaç olduğu dövizin temin edilmesinde Türkiye onların çalışmalarından faydalanmıştır.

Ben bir yıl kadar evvel bir vesileyle dış ülkelerde bulunduğumda, Almanya'da mahalli idarelerin ve mahalli devletlerin yabancı işçilerin tabii olacağı esaslar hakkında broşürler yaparak dağıttığını gördüm arkadaşlar. Türkçe broşürler de vardı. Meselâ Stuttgart'da çalışan Türkler hangi esaslara tabidir, o mahalli idare afak bir broşür bastırmış, dağıtmış; isteyen bunu okuyabiliyor.

Benden evvel Sayın Tahtakılıç temas etti, Türkiye'de bu kanunun bir özelliği gerçekten İngiltere zamanında duyurulabilmesidir. Yoksa Resmî Gazetede neşredilmesiyle birlikte bunun duyurulacağını sanmak kat'iyen saflık olur, buna imkân yoktur.

Bu bakımdan belki, Alman mahalli idareleriyle temas ederek dahi bu kitapların bastırılmasında, bizim getirdiğimiz bu kanuni hükümlerin ne gibi menfaatler sağladığının işçilere öğretilmesinde onlarla işbirliği yaparak broşürler basmaya dahi imkânımız vardır.

Böyle olmasa dahi, ben de Sayın Tahtakılıç'a katılarak eğer adresleri varsa adreslerine yazılmak sure-

tiyle olmadığı takdirde konsoloshanelere her uğradıklarında bu çıkan kanunun kendilerine ne gibi yararlar sağladığının onlara duyurulmasında büyük isabet görürüm. Çünkü, dört başı mamur olarak hazırlanmış bir tasarı, menfaatlerini kemaliyle korumaktadır, orada kazanılanı ayrıca, bu kanunda kazanacağını ayrıca, işçilerin ve çocuklarının bu menfaatlerden yararlanmasında büyük isabet vardır ve gerçekten bu kanun, Türkiye'de dış ülkelerde çalışanları, Türkiye Cumhuriyeti Devletinin atileri için de o vatandaşlarını düşündüğünün bir belgesi vasfını taşımaktadır; onları manen de bağlamaya yarayacaktır. Çünkü, halihazırda orada çalışan ailelerin çocuklarının bir kısmı, orada yetiştikleri için memleketine bağlı anaları, babaları gibi devam etmemektedir. Orada okumaya başlamış, orada iş tutmuş, memleketine bağlantısı kesilmiş ve o çocuklar da Türkiye'ye karşı bağlılıklarının işaretini verecektir. Biz burada memlekettten uzak yaşamışız, hatta demin bir arkadaşın temas ettiği gibi doğru dürüst Türkçeyi öğrenememiş; ama Almanca'yı öğrenmiş. Diyecek ki, Anavatanımız, bizim yurdumuz bizi düşünmüş, böyle insanların dış ülkelerde vazife görmesi memleketimizin ekonomisi yönünden, o ülkelerde memleketimizin siyaseti yönünden Türkiye için de büyük bir kuvvet kaynağı, bir potansiyel teşkil eder.

Bugünün ve geleceğin dış ülkelerde çalışacakları için büyük bir teminat sağlayan bu kanun tasarısının memlekete yararlı olmasını temenni ediyor; fakat duyurulması için her çabayı sarf etmesini Hükümetten bilhassa diliyorum, teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın Oğuz, söz istiyorsunuz. Buyurun efendim.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — Muhterem Başkan, muhterem arkadaşlarım;

Çok hayırlı bir hizmetin kanun haline gelmiş olması bizi muhakkak ki çok sevindirmiştir. Bilhassa, yurt dışındaki temaslarımızın neticesinde çok ağır şartlar altında çalışan oradaki vatandaşlarımızın, kardeşlerimizin o ağır şartlar içerisinde tasarruf ederek biriktirdikleri paralarla memleketimize ne kadar büyük hizmet getirmiş olduklarını hiç kimse inkâr edemez. 1964 yılından bu tarihe kadar takriben 143 milyara yakın bir parayı yemeyip, içmeyip memleketimize gönderme fedakârlığı gösteren bu kardeşlerimiz hizmetimiz gecikmiştir, bugün bunun telafisi içinde olmamız muhakkak ki çok sevindiricidir. Emekleri geçmiş bulunan, gayret eden bütün arkadaşlarımızı şükran borçluyuz.

Ancak, şu kadarını ifade edeyim ki, müddetlerin belli ve üstelik de oldukça kısa olması neticesinde bazı hakların zayi olmasına, müracaatların tamamının yapılmasına gene imkân olmadığı kanaatini taşıyorum.

Arkadaşlarımız bazı teklifler getirdiler. «Broşürlerle ikaz edelim» dediler. Bunların da suiistimale mahal verilmemesi için çok kısa olması, anlaşılır bulunması ve arkasına da «Parasız dağıtılır ve Bakanlığın bir hizmetidir.» ibaresinin konulmasında fayda vardır, suiistimaller önlenmiş olur.

Aziz arkadaşlarım;

Şunu ifade etmek isterim ki, bu getirilen hizmetlerin yanında memleketimizde halen daha sosyal güvenliğine kavuşmamış işçilerimizin ve özellikle ifade ediyorum çalışmayanların, çalışmadıkları halde kendilerine bir şeyler getiremediğimiz kimselerin de bir gün gelip, hiç olmazsa Devlet elinin onlara uzanmasını, çalışmadıkları müddet içerisinde canlarını tenlerinde tutabilecek şekilde Devlet yardımından istifade edebilmelerini ve hiç olmazsa sağlık sigortasıyla birlikte işsizlik sigortasının da mutlaka ihdas olmasını ve bir işsizlik ayhğının bağlanmasını, her şeyden evvel çalışmayanların ve kendilerine bir iş veremediğimiz kimselerin teşkilatlandırılarak onların da yoksulluktan ve sefaletten kurtarılması temennisini bu noktada izhar eder, hepinizi saygılarımla selamlarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Oğuz.

Efendim başka söz isteyen olmadığından Hükümet adına Sayın Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu buyurunuz efendim.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri Milletvekili) — Sayın Başkan, Cumhuriyet Senatosunun sayın üyeleri;

Yurt dışında çalışan Türk yurttaşlarımızın hizmet sürelerini sosyal güvenlikleri açısından değerlendirmek amacıyla huzurunuza gelmiş olan rapor («Rapor» diyorum; çünkü tasarımı ve tekliflerin birleşmesiyle ortaya çıkmış bir metin söz konusudur.) Üzerinde ileri sürülen yapıcı ve kadirşinas düşüncelerden dolayı şükranlarımı arz ederim.

Millet Meclisinde hemen bütün siyasi partilere mensup arkadaşlarımızın desteğiyle kanunlaşmış olan bu hayırlı metnin, Cumhuriyet Senatosunda da bütün siyasi partilerimize ve gruplara mensup arkadaşlarımız tarafından bu kadar içtenlikle desteklenmiş olmasından, memleket hesabına, gelecek hesabına ve yurt

dışında çalışan işçilerimiz hesabına kıvanç duymamak mümkün değildir.

İlk sözü alan Sayın Senatör Solmaz Belül Hammefendi, Türkiye'de bütün yurttaşlarımızın sosyal güvenliğe kavuşturulması gereği üzerinde durdular.

Amaç budur. Bu aslında hükümetleri de aşan ve Devletin Anayasada yer almış bir görevi olarak herkesçe kabul edilmesi gereken vazgeçilmez bir görevdir. Ortak bir milli amaç halinde devamlı olarak gerçekleşmesi yolunda hepimizin çaba göstermemiz gereken bir amaçtır.

Türkiye Cumhuriyeti, milli demokratik, laik bir huku devleti olduğu gibi, Anayasamızın ifadesine göre sosyal bir hukuk devletidir ve bütün yurttaşların yarına güvenle bakabilmesi, yaşlandığı zaman, hastalandığı zaman, dul ve yetim kaldığı zaman, sakatlandığı zaman, işsiz kaldığında, sosyal güvenlik şemsiyesi altında, kimseye muhtaç olmadan yaşabilmesi gereklidir.

Bu yolda son birkaç yılda Türk toplumu bir hayli önemli mesafe de almıştır. Şöyle kısaca, gerçekleşmiş olan ve şu anda Millet Meclisi gündeminde, komisyonlar önünde bulunan tasarıları hatırlayacak olursak, alınan mesafeyi ve kısa zaman sonra alınması umulabilecek olan mesafeyi kıvançla tespit edebiliriz.

Burada tarım sektöründe çalışanlardan bahsedildi. Hemen ifade edeyim ki, bir süre önce yürürlüğe girmiş olan bir yasa ile milyonlarca tarım ve orman işçisi Sosyal Sigortalar kapsamına alınmıştır. Bu yasa halen yürürlüktedir. Bütün tarım ve orman işçileri Sigorta kapsamındadır. Kamu sektöründe çalışanlar için, idari kararlar ile uygulanmasına bir süre önce başlanmıştı; fakat özel kesimde çalışanlar da dahil olmak üzere, bütün tarım ve orman işçileri 506 sayılı Kanunun kapsamı içine alınmıştır.

Ev hizmetlerinde ücretle çalıştırılanlar, 506 sayılı Kanunun istisna maddesinde Sigorta kapsamı dışında tutulmuşlar idi; yapılan yasa değişikliği ile ücret karşılığı ev hizmetlerinde çalıştırılan yurttaşlarımız da, hiç bir sosyal güvenceleri olmayan, bir küçük kusur işlediler, tabak kırdılar diye bazen işten çıkarılan, hastalandığı veya yaşlandığı, çalışamaz duruma geldiği zaman gerçekten her türlü geçim imkânından yoksun olan, bir ömür boyu çalışması karşılığında hiç bir sosyal güvenliğe kavuşamayan bu insanlar da, mecburi Sosyal Sigorta kapsamı içine yasa değişikliği ile alınmışlardır.

Emekli işçilerimizin yalnız kendileri Sağlık Sigortası kapsamı içinde idiler; fakat emekli işçilerin eşleri

ve çocukları sigorta kapsamı dışındaydılar; sanki emekli bir işçi yurttasın eşi hastalanmaz, sanki çocuğu hastalandığı vakit, ameliyat gerektiği vakit kendisi için tanınmış olan Sağlık Sigortası onu korumaya yetmiş gibi. Emekli işçinin bütün aylığı, eşinin veya çocuğunun ameliyat parasını, hekim parasını, bir aylık hastane parasını karşılamaya yetmeyebilir. Bu gerekçeyle çalışan işçiler gibi emeklilerin de eşleri ve çocukları Sağlık Sigortası kapsamına alınmışlardır.

Çalışan işçilerin bakmakla yükümlü oldukları ana-babaları Sigorta kapsamı dışındaydı. Hem çalışan işçilerin, hem emekli işçilerin bakmakla yükümlü oldukları yaşlı ana ve babaları «Sağlık Sigortası» kapsamı içine alınmıştır.

Yine, son birkaç yıl içinde çıkan kanunlar cümlesinden olarak, 65 yaşını aşmış, muhtaç kadın, erkek, köylü, kentli yurttaşlarımızın sosyal güvenceye kavuşturulması olayını hatırlamak gerekir. Yüzbinlerce yurttaşımız halen bu imkândan yararlanmaktadır ve bugün genç olan, bugün orta yaşlı olan, bugün çocuk olan insanların da yaşlandıkları zaman namerde muhtaç olmadan yaşayabileceklerinin bir güvencesi olarak; aslında yalnız 65 yaşını aşmış yurttaşlara değil; ama bütün Türk yurttaşlarına tanınmış bir sosyal güvenlik diye tanımlanması gerekir.

Sosyal güvenlikten yoksun olan güzel sanatlar mensubu; resim, heykel, müzik, sahne, film, şov sanatı gibi ve sair alanlarda çalışan büyük sanatkarlar, daha az büyük olan sanatkarlar (ki, sayıları 70 bine yaklaşıyor) sosyal güvenlikten çeşitli sebeplerle yoksundular. Halen Millet Meclisinin Sosyal İşler Komisyonundan geçmiş bulunan ve yakında Millet Meclisi gündemine geleceğini umduğumuz bir yasa tasarısıyla bu sanatkarlar da sosyal güvenliğe kavuşmaktadır.

Yurt dışında çalışanlarla ilgili olarak huzuruza bugün gelmiş olan yasa tasarısı, aile fertleriyle birlikte milyonlarca insanı (Aile fertlerini de hesaba katarsak) ilgilendiren bir yasa tasarısıdır.

Ev hizmetlerinde ücretle çalıştırılanların sosyal güvenliğe kavuştuğunu arz etmiştim. Bugün, bundan yarım saat kadar önce Bakanlar Kurulunun bütün üyelerinin imzası tamamlanmak suretiyle tasarı haline gelmiş bulunan yeni Bağ - Kur tasarısıyla, iki büyük kesim daha isteğe bağli olarak sosyal güvenliğe kavuşturulmaktadır, kavuşturulacaktır. Ev kadınları diledikleri takdirde gerekli primleri ödemek suretiyle Bağ - Kur Yasasından yararlanabileceklerdir ve köylerde tarımsal kesimde kendi hesabına bağımsız çalışan; kendi toprağını işleyen, irili, ufaklı işletmeleri-

nin başında bulunan köylü yurttaşlarımız, çiftçi yurttaşlarımız, dilerlerse gerekli primleri ödemek suretiyle Bağ - Kur Yasasından diğer bağımsız çalışanlar gibi yararlanmak imkânına kavuşacaklardır. Tasarı bunu getirmektedir.

Bunu yeterli saymıyoruz. Aslında kırsal kesim için kurulmuş olan bir alt komisyonumuz, çeşitli ihtimaller ve imkânlar üzerinde çalışmalarını sürdürmektedir ve kırsal kesimde bağımsız çalışanlar için, isteğe bağlı değil, mecburi ve genel sigorta sistemini, tıpkı sanayi ve hizmetlerde çalışanlar gibi, tıpkı Devlet memurları gibi bütün bu kesimi işçiler için sağlanmış olan mecburi sigorta sistemine benzer tarzda, müstakil çalışan, kendi toprağını ekip biçen köylü yurttaşlarımızı da mecburi güvenceye kavuşturacak bir sistemi geliştirmek için uğraşlarımız devam ediyor.

Bu arada, Millet Meclisinde gündeme yakında geleceğini umduğumuz bir tasarı, özellikle Zonguldak bölgesinde senenin ancak belli aylarında çalışan ve senenin ancak belli aylarında çalıştığı için çok ileri yaşlara geldiği halde Sosyal Sigortalar Kanununun aradığı süreleri doldurmaya muvaffak olamayan münavebeli yeraltı işçileri dediğimiz, sosyal güvenlikten kâğıt üzerinde yararlanan; fakat fiiliyatta yeterince yararlanamayan işçilerimizi sosyal güvenliğe kavuşturmak üzere bir değişiklik öngörmektedir.

Bu arada, köylerde kadrosuz olarak çalışan, sayıları 10 binleri bulduğu ifade edilen köy imamları, köy korucuları, köy bekçileri, köy kâtipleri gibi, köy bütçesinden intizamlı ve yeterli bir aylık alamadıkları için ve başka çeşitli nedenlerle, ne Emekli Sandığından, ne Sosyal Sigortalar Kurumundan yararlanamamış; ama bir ömür boyu ücretle çalışmış olan insanları da sosyal güvenliğe kavuşturmak üzere bir yasa tasarısı hazırlanmış bulunmaktadır. Yakında huzuruza geleceğini ümit ediyoruz.

Yine bu arada, esnaf ve sanatkâr olarak, ya da işçi olarak çalışmış; fakat şu veya bu sebeple bir derneğe kayıtlı olmadığı için, esnaf ve sanatkâr olarak vergi ödediği halde, Maliyede kaydı bulunduğu halde, vergi maktuzları bulunduğu halde dernek kaydı çıkmadığı için Bağ - Kur'dan yararlanamamış, ya da işçi olarak çalışmış, bu çalıştığı yıllara ait primleri ödemeye hazır; ancak borçlanma süresini geçirdiği; biraz evvel birçok hatiplerin belirttiği gibi, yasa yeterince duyurulmadığı, vatandaş hakkından zamanında haberdar olmadığı için süreleri geçirmiş yurttaşlarımızla ilgili olarak da iki ayrı tasarı huzuruza gelmek üzere

redir. Birisi, 506 sayılı Kanundaki borçlanma hükmünde yeni bir uzatmayı öngörmektedir. Bir diğeri de, biraz evvel bahsettiğim, bugün imzaları tamamlanmış olan, Bağ - Kur Yasasının getireceği bir değişikliklikle çözülecektir.

Bu arada, Vatani Hizmet Tertibinden aylık alan yurttaşlarımızın yasayla donmuş olan ve hakikaten gülünç hale gelmiş olan aylıkları yeterli bir düzeye yükseltilmiştir :

Kimi bir Ermeni kurşunuyla ölmüş bir aile reisi, kimi anarşistle mücadele ederken; Devletin saygınlığını, yurdun huzurunu, asayişini savunurken ölmüş, kundağa yavru bırakmış bir polis yetimi, kimi İstiklâl Savaşında yararlık göstermiş; kalemiyle Prof. Selâhatin Âdil ve başkaları gibi, kimi Ziya Gökalp gibi, memlekete, kültüre büyük hizmetlerde bulunmuş bir insan ve onun çocuğu... Aldıkları aylıklar, gerçekten aylık bağlandığı zaman o devirde bu Devletin en yüksek görevlisine ödediği aylığın üstündeyken, zamanla gülünç bir seviyeye düşmüş. Bütün bu aylıkları donmuşluktan kurtaran ve bir katsayı sistemine bağlayarak gerekli esnekliği kazandıran bir madde son Bütçe Kanunu ile geçmiştir. Bunu biraz daha iyi ve yeterli hale getiren bir yasa tasarısı da komisyonlardan geçmiştir; halen Millet Meclisi gündemindedir.

Bu arada, İstiklâl Savaşı gazilerinin de şeref aylıkları sabit bir rakam olarak yıllar geçtikçe gülünç bir seviyeye düşmekten kurtarılmıştır Yüce Meclisin kabul ettiği bir yasa ile ve katsayı esnekliğine kavuşturulmuştur. Kore gazileri de İstiklâl Savaşı gazileriyle ilgili Kanunun kapsamına alınarak, geniş bir kitle daha sosyal güvenceye kavuşturulmuştur.

Bütün bu arz ettiğim; tarım ve orman işçileri, ev hizmetlerinde çalışanlar, 65 yaştan yararlananlar, anneler, babalar, eşler, çocuklar, yurt dışında çalışanlar, Bağ - Kur'dan yararlanacak olanlar, ev kadınları ve sair gibi düşünüldüğü takdirde, Türkiye'de sosyal güvenlik şemsiyesinden yararlanan yurttaşların sayısında, birkaç yıllık bir zaman dilimi içinde, son derecede büyük bir artış, çok büyük bir hamlenin gerçekleşmiş veya gerçekleşmek üzere bulunduğu görülecektir. Bu da Yüce Meclisin, bütün kanatlarıyla; her iki Meclisin, bütün siyasi partilerin, mensuplarıyla bu konuya gösterdikleri büyük ilginin sonucudur.

Gerçekten, bugün yurt dışındaki işçilerimizle ilgili olarak getirilen bu tasarı üzerinde cereyan eden müzakere de, bu konularda Türkiye Büyük Millet Meclisinin ne kadar yekvücut, ne kadar aynı şefkat duygularıyla dolu hareket ettiğini ortaya koymuştur.

Değerli arkadaşlarım;

Bu yasayla ilgili bazı yanlış anlamalar bir ara yaygın hale getirilmişti. Her türlü yanlış anlamayı ortadan kaldırmak üzere bazı gerçekleri çok açık seçik tutanaklara geçirmek ve yüksek dikkatinize arz etmek istiyorum.

Evvela, yurt dışında çalışanlarla ilgili şu kanun, mevcut yasaların, Türk yasalarının; mesela 506 sayılı Kanunun veya Emekli Sandığı Kanununun veya Bağ - Kur Kanununun yurt dışında çalışan yurttaşlarımıza bugün tanınmakta olduğu haklardan hiç birini en küçük ölçüde eksiltmemekte, en küçük ölçüde zedelememektedir.

Yine bu kanun, yurt dışında çalışanların, çalıştıkları ülkenin sosyal güvenlik kanunlarına göre sahip oldukları veya olabilecekleri haklardan hiç birine en küçük ölçüde dokunmamakta, bunlarda en küçük bir azalma husule getirmemektedir.

Yine bu tasarı, ikili anlaşmalarla, sosyal güvenlik anlaşmalarıyla; mesela Türkiye - Almanya, Türkiye - Danimarka, Türkiye - Belçika arasında yapılmış anlaşmalarla yurt dışında çalışanlara sağlanmış olan, bugün mevcut olan haklardan hiç birinde en küçük bir azalma getirmemektedir.

Bu yasa sadece, ikili anlaşmalardan, bizim yasalarımızdan veya dış ülke yasalarından doğan haklara ek olarak yeni bazı haklar ve yeni bazı imkânlar getirmektedir.

Bu itibarla, «Bu Yasa bizim şu hakkımızı aldı götürdü» demek imkânına hiç kimse sahip değildir.

Ayrıca, bu ek haklardan, getirilen yeni imkânlardan yararlanıp yararlanmamak hususunda da hiç kimşenin zorlanması söz konusu değildir. Bu yasadaki yararlanmak isteyen pek çok sayıda; iyi anlattığımız takdirde yararlanmak isteyen çok sayıda yurttaşımızın çıkacağını biliyoruz. Bu yasa, isteğe bağlı olarak, kimseyi zorlamadan bazı haklar getirmektedir.

Nedir bu haklar?.. Evvela, şikâyet neydi, neden bu yasaya lüzum görüldü? Emeklilik hakkı mı yoktu? Hizmetler mi birleşmiyordu? Hizmetler birleşiyordu; fakat bu hizmetlerin birleşmesi sonucunda bizim yasalarımız ile bir hak doğarsa, bizim yasamızın öngördüğü süreler dolarsa, aylık bağlama imkânı da vardı, anlaşma yaptığımız ülkelerde çalışmış vatandaşımıza. Ama bu aylığı, 10 sene evvel Türkiye'de çalışıp gittiyse bu vatandaş, 10 sene evvel buradan ayrılmadan evvel ne aylık alıyor idiyse, daha doğrusu o devirde son beş yılın en çok aylık aldığı üç yılının ortalaması olarak ortaya nasıl bir aylık rakamı çıkıyor idiyse, o

rakam üzerinden aylık bağlamak söz konusuydu. Böyle aylık bağlanan yurttaşlara verilebilen aylık son derecede düşüktü; ancak asgari aylığı bulabiliyordu. Asgari aylığı bile bulmuyor; ancak belli bir rakamdan aşağıya aylık ödenemediği için o seviyeye yükseltiliyordu. Hiç biri asgari aylığı bulmaz. Ya da yabancı ülke Sosyal Sigortalar Kurumunda birleşirse, o ülkenin kanunlarına göre 65 yaşını beklemesi gerekiyordu.

Yurt dışında çalışanların bizden ısrarla istediği şeydi :

1. Biz Türküz. Bizim yaşama umudumuz; işte Türk toplumundan ortalama ömür neyse buna bağlıdır. Biz Alman nüfusu gibi 65 yaşında emekli olacağız vaatleriyle avutulamayız; çünkü yaşama olarak bizim umudumuz onlar kadar uzun değil, ortalama ömür o kadar uzun değil. Türkiye'de çalışan ne zaman emekli oluyorsa, biz de kadın - erkek o zaman emekli olabilelim.

2. Türkiye'de çalışan yurttaşlarımız, hangi tavan üzerinden emekli olabiliyorlarsa, biz de ona göre prim ödemek şartıyla, o mükellefiyeti yerine getirmek şartıyla, Türkiye'de verilebilen aylık seviyesinde aylık alabilelim. Bizim aylıklarımız yüksek burada, prim de ödemeye razıyız; ama Türkiye'de bundan 10 sene evvel çalışmış o rakam üzerinden aylık bağlıyor, mevcut kanunlar. Başka bir imkân yok.

İşte bu yasa; tavan ve taban bakımından Türkiye'de bugün uygulanan hükümler uygulansın; yani en yüksek seviyeden aylık bağlamak imkânı olsun, primini ödediği takdirde yurt dışında çalışan kimseye. ki, bugün bu aylık 8 400 liranın % 70'idir. Bir fabrikanın genel müdürü de emekli olduğu zaman Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi ise ancak bu aylığı alır, Ortadoğu Teknik Üniversitesi Rektörü de Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi olarak emekli olursa, işte bu aylığı alır.

Yurt dışında çalışan her yurttaşımız da bu primi ödemek şartıyla bu seviyeden aylık sahibi olabilecektir.

İkincisi, Türkiye'de kadın - erkek herhangi bir vatandaş, hangi yaşta emekli olabiliyorsa, o yaşta emekli olabilecektir.

Bu Yasanın bir özelliği de; yalnız Sosyal Sigortalar Kurumuna tabi olanları değil; ama Emekli Sandığına, Bağ - Kur'a tabi olarak çalışmış olanların hepsini kapsamına almıştır.

Bir başka özelliği; Türkiye ile arasında ikili sosyal güvenlik anlaşması bulunan ülkelerde çalışan

yurttaşlarımız bu Yasadan yararlanabileceği gibi; aramızda hiçbir sosyal güvenlik anlaşması olmayan bazı Orta - Doğu ülkelerinde çalışan yurttaşlarımız da bu Yasadan yararlanabileceklerdir, gerekli primleri ödemek koşuluyla.

Bu Yasa, halen yurt dışında çalışanları kapsamına aldığı gibi, yurtda daha önce çalışmış, yurda dönmüş bulunan halen yurda dönüşünü kesin olarak yapmış bulunan kimseleri de kapsamına alacaktır. Hatta yurda dönmüş ve bu Yasa çıkmadan evvelki kanunlara göre kendilerine çok cüzi aylık bağlanmış; kısmi aylık dediğimiz ölçüde aylık bağlanmış birkaç bin yurttaşımız var, bunları da kapsamına alacak. Prim farkını ödemek şartıyla onları da yeni haklardan yararlandıracağız.

Nihayet bu Yasa, biraz evvel arz ettim; tavan ve taban bakımından Türkiye'de uygulanan sınırları aynen uygulayacaktır ve yurt dışında halen çalışmakta olanlar için primlerini döviz olarak ödeme zorunluluğunu getirmektedir; fakat yurda daha önce dönmüş olanlar için de, sürelerini değerlendirmek için ödeyecekleri primleri Türk parası ile ödemek imkânını sağlamaktadır. Şüphesiz, yalnız kendileri bakımından değil, eşleri ve çocukları bakımından da bir sosyal güvenlik getirecektir.

Yine bu Yasa ile işçi ve işveren primlerinin tümünün ödenmesi söz konusu değildir; çünkü sağlık sigortası zaten çalıştığı ülkede vardır. Kısa vadeli sigortalar dediğimiz sigortalar zaten yürüyor ve o konuda pek çoğu çok iyi korunmuş haldedirler. Anlaşma yapılmış bulunan ülkeler veya sosyal sistemleri gelişmiş olan ülkelerde çalışanlar uzun vadeli sigortalılık dediğimiz malullük, ölüm veya yaşlılık hallerini kapsayan bir Yasadır ve işçi, işveren primlerinin toplamı % 28 değil, % 15'tir. Bu % 15'in on senelik tutarı 8 400'ün % 50'sidir. 8 400 liranın % 70'ini aylık olarak bağlıyor bizim yasalarımız.

Bu itibarla, işçilerimiz için maksatlı olarak anlatıldığı gibi, «Getireceği külfetle sağlayacağı haklar arasında işçiler aleyhine, çalışanlar aleyhine büyük bir dengesizlik vardır» iddiaları kati olarak yanlış ve birçok hatiplerin haklı olarak bizi uyardıkları şekilde hareket edilerek, (En son Sayın Tahtakılıç, Sayın Çelikbaş ve bütün diğer konuşanlar temas buyurdular) bir broşür; açık seçik, herkesin anlayacağı dille yazılmış, renkli, resimli bir broşürle haklarını çok açık olarak, misaller verilmek suretiyle anlatmak yoluna gidilecektir. Bu çalışmaya şimdiden ilgili arka-

daşlarımız başlamışlardır, kanun çıkar çıkmaz bu aydınlatma broşürünü de çok geniş ölçüde bastırıp dağıtmak için hazırlık yapılmaktadır. Buna kesin olarak ihtiyaç bulunduğunu son birkaç ayın tartışmaları bize de göstermiştir.

Değerli arkadaşlarım,

Bu arada arz etmeyi unuttum; İyak, Meyak tasarıları da son şeklini aldı. Hükümet bünyesi içinde, bunları da çok kısa zaman sonra yeniden arz edebileceğimizi; sosyal hizmetler kurumu tasarısıyla da müşkünlere, malullere, sakatları, geri zekâlı çocukları ve saireyi kapsayacak bir başka alandaki sosyal güvenlik sistemini geliştirmek için çabalar sarfedilmekte olduğunu ilave etmek isterim.

«Yasanın aktüarya bakımından getirdiği, götürdüğü nedir?» konusunda çok haklı olarak Türkiye'de ilk Çalışma Bakanı olarak ve Sosyal Güvenlik Kurumunun kuruluşuna emek vermiş, ilk Sosyal Güvenlik Yasasını Yüce Meclislere getirmiş, sunmuş tecrübeli bir Devlet adamı olarak Sayın İrmak'ın ortaya koymuş olduğu çok haklı sorun üzerinde titizlikle duruyoruz. Sayın İrmak, haklı olarak aktüaryal dengesinden bahsettiler, bütün tasarıların hazırlanmasında buna dikkat etmeye çalışıyoruz. Ne yazık ki, bu konuda son derecede gelişmiş sistemlerimiz yok; fakat iyi yetişmiş aktüarya uzmanlarımız var, bu yasa getirilirken ısrarla yapılan bazı taleplere mukavemet edilmiştir ve en yüksek tavan üzerinden aylık almak söz konusu olduğuna göre, geçmiş yılların borçlanılmasında da o seviyede prim ödemek esası yasaya konmuştur. Türkiye'de yapılmış olan borçlanmalarla, Sosyal Sigortalar Kurumuna yüklenmiş olan külfetten daha ileri bir külfetin yüklenmesi; bu yasayla böyle bir külfetin yüklenmesi söz konusu olmayacaktır.

Saniyorum ki, böylece soru sormuş ve temenni ileri sürmüş olan arkadaşlarımızın hepsinin sözlerine cevap vermiş veya gerekli aydınlatmaları yapmış oldum. Sağlık sigortasının kapsamının genişletilmesi yolunda, bu yoldaki çalışmaların tamamlanması istikametinde ileri sürülmüş olan bir temenni vardı, Sayın Ucuzal tarafından. «Ayrıca, özel olarak göçmenler var; Bulgaristan'dan, Yugoslavya'dan gelmiş, bunların sosyal güvenlik sorunları var.» diye bir hatırlatma yaptılar. Bu noktalar üzerinde de çalışmalar devam etmektedir.

ALİ OĞUZ (İstanbul) — İşsizlik sigortası ile ilgili?...

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — Efendim, işsizlik sigortası konusu, şüphesiz düşünülmesi gereken konulardan biridir. İhtiyatlı olarak ve ekonominin imkânları gözönünde tutularak ele alınmasının ne kadar gerekli olduğunu söylemeye hacet yoktur. Ashında, 65 yaşında emeklilik hakkını tanıyan ülkelere bakarsanız ve Türkiye’de prim dahi ödemedi; işi vardır, işsizdir, hatta hayatı boyunca belli bir iş tutmuştur, tutmamıştır bakılmadan kadın erkek 65 yaşını aşmış bütün yurttaşlara aylık bağlanan bir ülkede, bir ölçüde bu ihtiyaç, yaşlı nüfus dilimi bakımından karşılanmış olmaktadır. Bununla beraber, hiç şüphesiz sosyal devletin hedefleri arasında, konuşmanın başında arz ettiğim gibi, bu ihtiyaç da vardır. Yalnız birkaç yıl içinde Türk toplumunda sosyal güvenlik şemsiyesini milyonlarca insanı kapsayan, kırsal kesimden, kentlerde milyonlarca insanı kapsamına alan yasaların çıkmış ve çıkarılma yoluna girmiş olduğunu tekrarlamak istiyorum.

Bu yoldaki çabalar bitmez. Sosyal devlet istikametinde atılacak adımların, yurttaşlara sağlanacak bir sosyal refah devletinin sağlayacağı hakların sonu gelmez. Ancak, hiç şüphesiz Anayasamızın da belirttiği gibi, bu konuda ekonomik şartlarla sosyal hakların akıllı bir şekilde dengelenmesi, birinin ötekini ortadan kaldırmaması lazımdır. Hiç şüphesiz bizim Anayasamızın öngördüğü sistem, herkesin insanca yaşama imkânına kavuştuğu, hiç kimsenin muhtaç olmadığı, aç olmadığı, hiç kimsenin namerde avuç açmak durumunda olmayacağı, herkesin Devletin sağladığı sosyal güvenceden, toplumun sağladığı sosyal güvenlikle yararlanacağı bir toplum düzenidir.

Bu toplum düzenine doğru milletimizin takatı ölçüsünde hızlı ve cesur adımlarla ilerlemekte olduğunu tekrarlamak istiyorum ve Yüce Senatoyu bütün kanatlarıyla, yurt dışında çalışanlar için getirilmiş olan bu tasarıya gösterdikleri yakınlıktan, destekten dolayı şükranlarımla ve saygılarımla selamlıyorum.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Sayın Başbakan Yardımcısı, bir dakikanızı rica edeceğim; bir soru soruyor arkadaşımız. Sayın Dalokay, buyurun efendim.

CAHİT DALOKAY (Elazığ) — Sayın Başkan, göçmenler hakkında soru sormak istemişim; fakat Sayın Bakan cevap verdiler efendim.

BAŞKAN — Cevap verdikleri için vazgeçtiniz efendim, peki.

İSMAİL KUTLUK (Çanakkale) — Bir soru sormak istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Kutluk.

İSMAİL KUTLUK (Çanakkale) — Sayın Başkan, Sayın Başbakan Yardımcımız Turhan Feyzioğlu’nun, «Sosyal Güvenlik» kavramı hakkında verdikleri izahattan huzur duyduğumuzu kendilerine şükranla arz ederim.

Ancak, halen Sosyal İşler Komisyonunda 536 sayılı Kanunda değişiklik yapmak suretiyle kapsamı genişletilen ve güçlendirilen maddelerin getirilirken, bu konunun halledileceğini ve huzur vereceğini ifade ettiler. Bununla beraber arkadaşlarımız da burada oldukları için bir hususu hatırlatmakta yarar görmekteyim. Konu şu :

Bundan 30 yıl kadar evvel Tarım Kredi Kooperatiflerinde çalışan arkadaşlarımız var. Tarım Kredi Kooperatiflerinde çalışan bu arkadaşlarımız kendi sosyal güvencelerini sağlayan bir emeklilik sistemi kurmuşlardı. Bilahare bunu Sosyal Sigortalar Kanununa intikal ettirmişlerdi. Kendilerine de bir müddet, süre tanınmış ve bu süre içinde borçlanmaları hakkı verilmişti; fakat maalesef Emekli Sandığı ile Sosyal Sigortalar Kurumunun bu arkadaşlarımızı tekrar bünyelerine almak için bir gayretin içine girmediği görülmüştür. Bunu üzülen ifade etmek istiyorum.

Üç beş bin kişiden oluşan bu insanlarımıza bir kanun kapsamı içinde yarar sağlamak olanağı, bugün Millet Meclisinde bulunan tasarıda da görülmemektedir. Bu arkadaşlarımıza sahip çıkılması hususunda Sayın Bakanımızın dikkatlerini çekmek istiyorum efendim.

BAŞKAN — Sayın Kutluk, bu sözlerinizin bu kanunla hiç alakası yok. Siz bunu özel olarak anlatırsınız. Bu Kanunla hiç ilgisini göremedim, şimdiye kadar söylediklerinizin.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Devamla) — İzin verirseniz bir kelime ile şunu arz etmek istiyorum, bu konu ile ilgisi yok; ama bu konuyu biliyoruz ve üzerindeki efendim.

Tarım Kredi Kooperatiflerinde çalışmış olan kimselerin böyle bir mağduriyeti vardır ve bunu çözeceğiz efendim.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

Sayın Komisyon Başkanı, söz istiyor musunuz efendim?...

BÜTÇE PLAN KOMİSYONU BAŞKANI HASAN GÜVEN (Trabzon) — Söz istiyorum efendim.

BAŞKAN — Buyurun Sayın Komisyon Başkanı.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU BAŞKANI HASAN GÜVEN (Trabzon) — Sayın Başkan, sayın üyeler;

Görüşülmekte olan Yasa tasarısı hakkında Sayın Başbakan Yardımcısı Turhan Feyzioğlu, CHP Grubu adına konuşan Sayın Belül ve kişisel görüşlerini belirttiği Sayın İrmak, Sayın Ucuza, Sayın Öztürk, Sayın Tahetaklıç, Sayın Çelikkbaş, Sayın Ali Oğuz; hepsi yapıcı, olumlu, geç kalan bir sorunun çözülmesinde gösterilen iyi ilgiden...

BAŞKAN — Sayın Güven, Sayın Ucuza Adalet Partisi Grubu adına konuşmuşlardır.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONU BAŞKANI HASAN GÜVEN (Devamla) — Özür dileyerek düzeltirim Sayın Başkan.

AP Grubu adına konuşan Sayın Ucuza dahil hepsi yapıcı ve geç kalan bir sorunun çözülmesinde iyi bir adım olarak kabul ettiler, kendilerine Komisyon adına teşekkür ederiz.

Ben fazla konuşmak istemiyorum; ancak ilerideki uygulamalarda bazı noksanlıklar olabilir düşüncesiy-le bir iki noktayı aydınlatacağım. Bir de, Sayın Tahetaklıç'ın da belirttiği gibi, Yasadan önemli olan, Yasanın halkın hafızalarına, belleğine sinmesidir. Daha Yasa çıkmadan bir hayli mektuplar gelmeye başladı; gerçek ters yansıtıyor. Gerçeği de olduğu gibi ilgililere duyurmak için, propaganda işlemleri, gereki-yorsa broşürlerle, radyolarla yapılmak suretiyle, ge-çirmeden bu Yasadan faydalanacak kişilerin hare-kete geçmesini sağlamak gerekir. Yoksa, süre dolduktan sonra önemi anlaşılıyor. Fakat, iş isten geçmiştir; bu insanlar da borçlanma imkânını bulamıyorlar.

Yasanın özelliklerinden birincisi, bu Yasa, sade-ce işçilerle ilgili değildir, yurt dışında çalışan tüm Türk vatandaşlarımızı kapsıyor. Bunu böyle bilmemiz lazımdır. Ve yine, isteğe bağlıdır, belgelemek şartını da getirmektedir.

Yasanın getirdiği başka ileri bir hüküm; Türki-ye'de sıkıntısı çektiğimiz bir engelin aşılmasıdır. Bu-gün tarım kesiminde kırsal alanda çalışan milyon-larca işçi sosyal güvenlik kapsamına kavuşmamıştır ve yurt dışına gidenlerin % 80'ini de kırsal alanda ça-lışan bu sosyal güvenlik kapsamından yararlanama-yan kişiler teşkil etmektedir. Bunların Sosyal Sigor-talar Kurumuna veya diğer sosyal güvenlik kurum-

larına bağlılık kaydı aranmadan borçlanmalarını ön-görmektedir.

Yine, yasa diğer bir gerçeği her yönü ile vurgu-lamaktadır ki, borçlanmada esas alınacak müracaat tarihindeki tavan ücrettir. Bugün için bu ücret 8 400 liradır. Bu, her madde için % 100 geçerli değildir, 3 nci maddenin birinci fıkrasında isteğe bırakılmış-tır. Borçlanan kişi isterse, yurda dönüş yaptığı tarihten bir ay evvelki ücretin Türk parası karşılığı esas alınacaktır, dilerse tavan ücreti üzerinden borçlana-bilecektir.

İleride uygulamada herhangi bir hataya düşme-mek için bir hususu düzeltmek isteriz. 3 nci madde-nin 2 nci fıkrasında «Müracaat tarihi üzerinden borç-lanma durumu» netliğe kavuşturulmamış idi. Biz bu-nu gerekçeye de ekledik. Yasa teklifini getirenlerin amaçları da, komisyondaki genel eğilim de, kanımca Yüce Heyetin de genel eğilimi de bu yoldadır. Çün-kü, diğer maddelerde de devamlı surette, istek tari-hindeki tavan üzerinden borçlanılacağına göre, bir fik-rada bu sarahate kavuşturulmadı diye, başka bir tarih üzerinden emeklilik düşünmek doğru olmaz. Ona pa-ralel olarak bu maddede de istek tarihi üzerinden borçlanma esas alınacaktır.

Yine yasanın 2 nci maddesinde «Sosyal güvenlik kurumları kanunları» deyiminden sonra, yasaları da netliğe kavuşturulmuş, (228, 506, 1479, 5434) sayılı kanunlar ve bunların ek ve değişikliklerini kapsar. denmiş. Ancak; bu Yasanın uygulanmasında, «2012 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile eklenen ek madde-nin (d) fıkrasının esas alınacağı» bir fıkrada saraha-ten zikredilip, diğer maddelerde aynı tip borçlanma-lar için zikredilmemesi ileride bir karışıklığa mey-dan verebilir. Uygulayıcılar, «Bu maddede zikrettiği-ne göre özellik taşıyor, bu fıkra uygulanacaktır, bun-da zikredilmemesi halinde 5434 sayılı Yasanın bu fik-raya uygun düşen hükmü uygulanmayacaktır.» gibi bir fıkre kapılabilirler.

Daha açık bir ifadeyle, 2012 sayılı Yasadan ev-velki borçlanmalarda Emekli Sandığına tabi bir kişi borçlanırken, borçlanma sonucu intibak edeceği de-rece üzerinden, hem Devletin ödediği yüzde 14 mik-tarı, hem de kendi payı olan yüzde 8'i; yani yüzde 22'yi ödüyordu. Bu, büyük çapta haksızlıklara sebebi-yet veriliyordu. Mesela, geçen sene parlamenter-leri de kapsayan Borçlanma Yasası Yüce Meclislerin huzuruna geldi mi, 1 000 za'it 600 üzerinden borçla-nan bir kişi, o zaman katsayının 12 olduğunu gözö-nünde tutarsak ayda 4 000 lira civarında borçlanı-

yordu. Şimdi göstergenin 14'e çıkınca, 5 000 lira civarında bir borçlanmayı getirme durumu yaratabilirdi.

Bunları önlemek için, 2012 sayılı Kanunla şöyle bir değişiklik getirdi : Herkes, Emekli Sandığına bağlı bir işe girerken, tahsil derecesine göre hangi dereceden yürüyorsa, o derece üzerinden borçlanacak. Daha açık bir ifadeyle, ilkokul mezunuysa 15 nci dereceden, lise mezunuysa 13 ncu dereceden, ilkokul öğretmeniyse 12 nci dereceden, Hukuk Fakültesi mezunuysa 9 ncu dereceden, tıp fakültesi mezunuysa 8 nci dereceden giriş yapacağına göre, bunun üzerinden borçlanma gibi, daha adil bir değişiklik getirdi. Yasa da bu maddeye atf yapmak suretiyle, Emekli Sandığı ile ilgili borçlanmaların bundan böyle bu maddeye göre yapılacağını hemen gördü. Yalnız bir fıkraya 2012 sayılı Kanunun bir fıkrasının sıkışması ileride uygulayıcıları şaşırtmayacaktır; tüm bu yasa da, Emekli Sandığı ile ilgili borçlanmalarda 2012 sayılı Yasanın (d) fıkrası uygulanacaktır. Gereğe de bunu geçirmiş olduk.

Yine bir konu üzerinde yanlış anlatımlar oluyor: Basın yoluyla bu yansımalar daha çok oluyor. Bize gelen mektuplarda da Komisyon Başkanı sıfatıyla gördüm bunları.

Denmektedir ki, bu yasayla çok pahalı bir emeklilik getirilmektedir. Bu, doğru değildir. Sayın Başbakan Yardımcısı bu konuya değindiler, ben bu konuyu biraz daha netleştireyim.

Şimdi, tavan esas alınmıştır. Tavan esas alınca da, gayet tabii emeklilikte de tavan kendisine yardımcı olacaktır. Tavan 8 600 liradır. 8 600 lira üzerinden alınacak primlerde sağlık sigortası primi yoktur, miktarı yüzde 15'tir. Bunun tutarı 1 260 liradır. Alman parasıyla 100 marktır. Halbuki Almanya'dan bazı işçiler yazdıkları mektuplarda, bizim bildiğimize göre, 600 - 700 mark ayda borçlanmak için prim verecektir ki, bu 8 000 lira eder. Bu, tamamen yasanın getirdiği borçlanma hükümlerine uymayan bir durumdur.

Demek ki, borçlanmada en çok verilecek para, bugün için ayda 1 260 lirayı, yılda ise bu miktar 15 120 lirayı, 10 yılda ise 151 200 lirayı bulmaktadır.

Buna mukabil, 8 400 lira üzerinden emekli oldunu, alacağı aylık 5 880 liradır. Yıllık 70 200 lirayı bulmaktadır. Daha açık bir anlatımla beş tam yıl için borçlanan bir kişi bir yılda emekli oldunu bu parayı alabilecektir.

Yurt içindeki borçlanmalara paralellik kurulmasına rağmen, açıkça ifade etmek lazımdır ki, yabancı memleketlerdeki kişilerin borçlanması, yurt içindeki borçlanmalardan daha lehedir, daha uygun şartlardır. Onun için, bunun aksi propagandalar tamamen yanlıştır.

Kaldı ki, başka bir gerçek daha da yansımaktadır; bizim yasalarımıza göre 25 yıl çalışıp da 5 bin işgünü prim ödeyen bir kimse emekli olabilir. Şöyle bir durum olsun: 1950 yılında Türkiye'de Sosyal Sigortalar Kurumuna bağlı olarak çalışan bir kişi 10 - 11 yıl Türkiye'de çalışsın; Almanya'ya gitsin, 15 yıl da Almanya'da çalışmış olsun. 1978 yılında bu zattın 26 yıllık hizmeti olmuş olacak. 5 bin işgünü 25 yıl içerisinde ödeyen bir kişi sigortalı olacağına göre ve isteğe bağlı da sigortalılık bulunduğu göre pekala bu işçi 15 seneyi de borçlanmayabilir. 5 bin işgünü dolduracak yerde 3 bin veya 4 bin işgünü borçlanır, 1952 tarihiyle 1977 tarihini esas alır ve demin bahsettiğim 150 bin lirayı ödemediği 45 bin lirayı ödemek suretiyle de emeklilik hakkına kavuşabilir.

Yine yasalarımızda başka kolaylıklar vardır. 55 yaşını dolduran erkek, 50 yaşını dolduran kadın 15 sene süreyle her sene 120 günden az olmamak şartıyla sigorta primi ödemek kaydıyla da emekli olabilir. Bu yaş durumunu da ayarlamak suretiyle son derece daha az prim ödemekle % 70 tavan üzerinden emekli olma gerçeği doğmuş olur.

Görülüyor ki, her haliyle bu yasa büyük bir boşluğu doldurmaktadır. Bundan evvel 1960 yılından beri çıkan yasalarla yurt içindeki vatandaşlarımız yurt içi hizmetlerini istedikleri gibi defaatle borçlanma olanağına kavuştular. Memurlar bu haktan yararlandı, Bağ - Kur'da olanlar yararlandı, bir türlü yurt dışında çalışanlar bu haktan yararlanamıyordu. Bu paralellik de bu yasa ile getirilmiş oldu.

Eskiden kesin dönüş yapmış olanlara kolaylık getirme bakımından; müracaat sürelerini 1 yıl ve borçları kendilerine tebliğ edildikten sonra 3 yıl içerisinde taksitle ödeme kolaylığı getirildiği gibi, demin Sayın Tahtakılıç'ın da bahsettiği gibi, çeşitli nedenlerle işin gerçeğini anlayıp kavramadan 1 yıllık süreyi geçiren insanlar büsbütün mağdur edilmesin diye geçici maddeyle Hükümete yetki verildi; tekrar 1 yıl daha bu süre uzatma hakkı tanımak suretiyle bu kişilerin bu mağduriyetleri de önlenmiş olacaktır.

Ayrıca, yabancı memleketlerde çalışmakta olanların geçmişte Türkiye'de çalıştığı bazı hizmetleri var-

dır ki, bunları borçlanmamıştır. Türkiye'de değildir, Türkiye'de sosyal güvenlik kurumlarının birine kayıtlı değildir. Çünkü bizdeki borçlanma yasaları öyle. Bunların bu hizmetlerini borçlandırmak için de bir hüküm getirmiştir ve yine yabancı memlekette çalışanlar, yabancı memlekette çalışıp da bu yasaları sonra dönüş yapanların borçlanmaları döviz üzerinden olacaktır. Bugün ödemeler dengesi bakımından Türkiye'nin çektiği sıkıntı, dövize olan ihtiyacı da gözönünde tutulursa, ekonomik yönden son derecede önemli bir katkıyı da bu yasa getirmiş bulunmaktadır.

Bu halyle yasa iyi hazırlanmış, iyi düzenlenmiş, parti görüşleri üzerinde tüm Türk vatandaşlarının isteklerine karşılık vermesi nedeniyle de çeşitli partilere mensup Senato ve Millet Meclisinde oluşan gruplar da bunun iyiliği, lazımlığı doğrultusunda birbirleriyle yarışarcasına beyanda bulunmaları da ayrıca insan gönülünü hoş tutan bir durumdur.

Sözlerimi bağlarken, bilhassa yasa çıktıktan sonra bundan yararlanacakların çoğunun yurt dışında olduğu gözönünde tutularak son derece açık, anlaşılır ifadelerle propaganda broşürleri ve yabancı memleketlerde yayın yapan, Türkçe yayın yapan radyolarla bu yasanın açık, net bir şekilde anlatılması ve vatandaşlarımızın kolaylıkla istifadelerinin sağlanmasını ben de Egli Hükümet mensuplarından diliyorum.

Yasanın, Türk Ulusuna ve bundan yararlanacaklara hayırlı, uğurlu olmasını diler, hepinizi saygılarımla selamlarım.

BAŞKAN — Teşekkür ederiz Sayın Güven.

Efendim, yasanın tümü üzerindeki müzakereler bitmiştir...

CEVDET AYKAN (Tokat) — Mümkünse söz istiyorum.

BAŞKAN — Sayın Aykan, ne zamandan beri buradasınız. Sayın Başkan konuştu. Maddeler üzerinde konuşarsunuz.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Maddelerde olsun.

BAŞKAN — Efendim, tümü üzerindeki müzakereler bitmiştir.

Maddelere geçmesini oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarımızın, Yurt Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı

Madde 1. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşları, yurt dışında geçen ve belgelenen çalışma sürelerinin değerlendirilmesini istemeleri halinde, bu kanun hükümleri uygulanır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen?...

Sayın Aykan söz istiyor mısınız?

CEVDET AYKAN (Tokat) — Hayır, tümü üzerinde.

BAŞKAN — Son sözü verelim; peki efendim.

Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?... Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler...

Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 2. — Bu Kanunda geçen sosyal güvenlik kurumları deyimi, TC Emekli Sandığı, Bağ - Kur, Sosyal Sigortalar Kurumu ve kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan ve kurulacak diğer sosyal güvenlik kurumlarını,

Sosyal güvenlik kurumları kanunları deyimi, (228, 506, 1479, 5434) sayılı kanunları ve bunların ek ve değişikliklerini kapsar.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye ... Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler...

Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 3. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarından;

1. Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce yurda dönmüş olanlar, bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren 1 yıl içinde, yurt dışına çıkmadan önce çalıştığı veya halen bağlı olduğu sosyal güvenlik kurumlarından, herhangi bir sosyal güvenlik kurumu ile ilgili yoksa Sosyal Sigortalar Kurumundan, yazılı istekte bulunmaları koşuluyla çalıştıkları ülkelerdeki hizmetlerinin tamamını;

a) Çalıştığı süreleri belgelemek;

b) Dış ülkede elde ettiği dönüş tarihinden önceki son aylık kazancının dönüş tarihindeki Türk parası karşılığı tutarı veya isteği halinde başvuru tarihindeki tavan sınırı üzerinden ve ilgili sosyal güvenlik kurumları kanunları uyarınca hesaplanacak işçi ve işveren sigorta primleri veya kesenek ve karşılıkları tutarının tamamını, borcun tebliğ tarihinden itibaren en geç 3 yıl içinde yıllık eşit taksitlerle ödemek koşulu ile değerlendirilebilirler. Bu süreler varsa eski hizmetleri ile birleştirilir.

Primlerin ve keseneklerin hesabında sosyal güvenlik kurumları kanunlarının istek tarihindeki maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortası primleri veya kesenek ve karşılık oranı ile tavan sınırı esas alınır. Yürürlükteki asgari ücretin altında bir ücretle değerlendirilme yapılamaz.

2. Bu kanunun yürürlük tarihinden sonra yurda kesin dönüş yapanlar dönüş tarihinden itibaren altı ay içinde ilgili sosyal güvenlik kurumlarından yazılı olarak istekte bulunmaları koşuluyla, yurt dışında çalıştığı ve belgelediği sürelerin tamamı için sosyal güvenlik kurumları kanunları gereğince ve tavan sınırları gözönünde tutularak hesaplanacak malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları işçi ve işveren toplam prim tutarını veya kesenek ve karşılıklarını döviz olarak borcun tebliğ tarihinden itibaren bir ay içinde yatırmaları halinde bu süreleri değerlendirilir. Bu süreler, varsa eski hizmetleri ile birleştirilir.

TC Emekli Sandığına yapılacak hizmet değerlendirmelerinde 5434 sayılı Kanuna 20 . 5 . 1976 gün ve 2012 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile eklenen ek maddenin «d» fıkrasındaki esas ve oranlar uygulanır.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye var mı?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 4. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olanlar, yurt dışında daha önce çalıştıkları ve belgeledikleri sürelerin tamamını, primlerini döviz olarak ödemek kaydıyla borçlanabilirler. Bu takdirde borçlanılan süreye ait primler istemde bulunanın yurt dışında almakta olduğu son aylık kazanç üzerinden sosyal güvenlik kurumları kanunları gereğince ve tavan sınırları gözönünde tutularak hesaplanır. Prim tutarı borcun tebliğ tarihinden itibaren toptan veya üç yıl içinde yıllık eşit taksitlerle ödenir.

Bu gibiler hakkında evvelce 506 sayılı Kanuna göre tescil edilmiş olmak koşulu aranmaz.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye var mı?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 5. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olan Türk vatandaşları 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 85 nci maddesindeki isteğe bağlı sigortalılık hakkından da bildirecekleri günlük kazanç üzerinden hesaplanacak işçi ve işveren hissesi primleri tutarını döviz olarak ödemek koşuluyla yararlanabilirler. Bu gibiler hakkında en az 5 yıl sigortalı olmak ve en az 750 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ödeme koşulu aranmaz. İsteğe bağlı sigorta primleri ilgilinin isteği halinde aylık olarak alınabilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye var mı?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 6. — Bu Kanunun yayımı tarihinden önce yurda dönenlerle, sonradan yurda kesin dönüş yapacak olanlardan yurt dışındaki sosyal güvenlik kuruluşları ile ilişkilerini kesmemiş olanların o ülke mevzuatına göre kazandıkları hakları saklıdır.

Yurt dışında çalışan Türk vatandaşları hesabına yabancı ülkelerdeki sosyal güvenlik kurumlarına yatırılmış bulunan tüm primlerin ülkeler arası anlaşmalarla Türkiye'ye transferi sağlandığında, bunların Türk parası karşılığı sigortalıya veya kanuni varislerine ödenir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye var mı?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 7. — Değerlendirilen sürele ait borcun tamamı ödenmedikçe tahsis talebinde bulunulamaz.

Tahsis tarihinde, değerlendirilen sürelerin her 30 günü bir ay, her 12 ayı bir yıl olarak hesab edilir.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye var mı?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Madde 8. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olanlar, Türkiye'de geçmiş hizmetlerini, yürürlük tarihinden itibaren bir yıl süre ile 16 . 6 . 1975 tarih ve 1912 sayılı Kanunun geçici 5 nci ve 6 ncı maddeleri ve 5434 sayılı Kanunun hizmet borçlanması ile ilgili hükümlerinden yararlanarak değerlendirilebilirler.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye var mı?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler.. Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Geçici Madde 1. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarından, bu kanunun yürürlük tarihinden önce yurda dönmüş olup, kendilerine sosyal güvenlik sözleşmeleri gereğince kısmi aylık bağlanmış olanlar, bu kanunun yürürlük tarihinden itibaren 6 ay içinde ilgili sosyal güvenlik kurumuna başvurarak bu kanunda belirlenen koşulları yerine getirmek suretiyle bu kanun hükümlerinden yararlanabilirler.

BAŞKAN — Geçici 1 nci madde üzerinde söz isteyen sayın üye?.. Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici Madde 2. — Bu Kanunun uygulama şekli, kanunun yürürlük tarihinden itibaren 3 ay içinde Maliye, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

BAŞKAN — Geçici 2 nci madde üzerinde söz isteyen sayın üye?... Yok.

Maddeyi oylarınıza sunuyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Geçici madde 3. — Bakanlar Kurulu, 3 ncü maddenin 1 nci fıkrasındaki ve 8 nci maddedeki başvurma sürelerini gerekirse bir yıl daha uzatabilir.

BAŞKAN — Geçici 3 ncü madde üzerinde söz isteyen sayın üye?... Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 9. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?... Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Madde 10. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAŞKAN — Madde üzerinde söz isteyen sayın üye?... Yok.

Maddeyi oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Kanun tasarısının tümünü oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Son söz Sayın Cevdet Aykan'ındır.

Buyurumuz efendim.

CEVDET AYKAN (Tokat) — Sayın Başkan, değerli arkadaşlarım;

Birkaç dakika içerisinde bir - iki fikrimi ifade edeceğim. Bu Kanun, yurt dışında çalışan ve çalışmış olanlara, ülkemizin şartları içerisinde ve kuralları içerisinde sosyal güvenlik hakkı sağlayacaktır. Tabii bu Kanunun bütün arkadaşlarımızın desteği içerisinde çıkarılacağına emin olduğumdan hem bu desteklere katılıyor, hem de bunun yararına inanıyorum.

Sayın Başbakan Yardımcısı ve Devlet Bakanı Profesör Turhan Feyzioğlu konuşmalarında ve verdikleri izahlarında sosyal politikamızı kavrar genişlikte bize bir açıklamada bulundular. Bu faydalı izahlarını din-

lediğim zaman bir iki noktada dikkatlerini tekrar istemeyi bir görev kabul ettim.

Buyurdıkları gibi, son yıllarda sosyal güvenlikle ilgili Meclislerimizden bir hayli yasa çıkmıştır. Sosyal güvenliğin yaygınlaştırılması ve sosyal güvenliğin işler kılınması, özellikle İkinci Dünya Savaşından sonra çoğu ülkenin birbirine benzer anlayış içerisinde uyguladığı; fakat bir 30 yıllık uygulamadan sonra yeni anlayışlara ulaştıkları bir konu. Ülkemizin bu konuyu uygularken ve yaygınlaştırırken bu 30 yılın tecrübesinden yararlanmaya itina göstermesi lazımdır. Sayın Turhan Feyzioğlu'nun çalışkan ve bilgili kişiliğine ve iyi insanlarla, bilgili insanlarla çalışma arzuna saygı duyduğum için bu sözü aldım.

Şimdi çağımızda vatandaşlık haklarının bir gereği olarak sosyal hak, sosyal güvenlik hakkı, vatandaşlık hakkının tabii bir ifadesi olmuştur. Çağın vatandaş sosyal haklara sahip insanlardır. Bu sosyal hakkın, sosyal güvenliğin sınırı, önceliği ne olmalıdır, nedir? Bu tabii toplumlara göre değişen bir şey.

Son yıllarda bizim Senatamızdan iki tane kanun çıkmıştır. Birisi biliyorsunuz 65 Yaş Kanunu tasarısı. Ben onunla ilgili bazı eleştirilerde bulunmuştum ve bir yıl geçmeden o Kanunun tadil edilmesi bir ihtiyaç olarak görüldü ve yine o Kanunun sağlam kaynaklara dayanıp dayanmadığı bir soru olarak ortaya çıktı.

Şimdi birinci olarak söyleyeceğim şu :

Sosyal güvenliği yaygınlaştıracamız; fakat bunu sağlam kaynaklara dayamamız lazımdır.

Devletler sosyal politikasını uygularken, mali politikayı araç olarak kullanmakta, sosyal harcamaları araç olarak kullanmakta, bir de sosyal politikalarını iş yaratarak uygulamaktadırlar. Şimdi, tabii bunların en iyisi, en kolayı sosyal harcama. Birtakım paraları harcamanız; ama bunları sağlam kaynaklara dayamazsanız, sosyal güvenliği tahrip ediyorsunuz ve ülkede sosyal huzuru sağlamak değil, aksine sosyal huzursuzlukları sağlıyorsunuz. Şimdi mesele şu :

Bizim sosyal güvenlik sistemimizi uygularken bunu biz enflasyona mı dayıyoruz, sağlam kaynaklara mı dayıyoruz?... Bütçede bunun karşılığı var mı, mali politikamızı buna uyduruyor muyuz, uydurmuyor muyuz?... Bu ihmal edemeyeceğimiz bir şeydir. Tabii öbürünün çekiciliği var; harcamanın, hak vermenin çekiciliği var. Ama hak vermenin de bir sorumluluğu var. Bu hakkın kaynağını, sağlama dayamazsanız ya da enflasyona dayarsanız; yani başkasının cebinden alır birtakım şeyler yaparsanız bu hakkı bir sosyal po-

litika olmaz. Tabii Sayın Feyzioğlu bunu benden çok daha iyibilen bir insandır. Ben Sayın İrmak'ın geleceğine uyararak bir hatırlatmada bulunmak istedim. Bunu sağlam kaynaklara dayanmanız lazım.

Son yıllarda evet bunları yaygınlaştırdık; ama son yıllarda enflasyon hızımız da % 30, % 50 civarında seyretti. Tabii bunun birtakım faktörleri var; ama burada acaba uyguladığımız ücret politikasının yeri nedir?.. Bu soruyu da ciddi olarak değerlendirmemiz lazım.

İfade etmek istediğim ikinci husus şu:

Değerli arkadaşlarım;

Sosyal politika da amaç eşitsizlikleri büyütmek değil, belli bir denge sağlamaktır. Şimdi bu Kanunda baktığımız zaman, bazı vatandaşlarımıza çift emeklilik getiriyor. Tabii şu denebilir ki, bu vatandaşımız bu çift emekliliğin riskini de ödüyor; ülkenin şartları var, ondan dolayı o çift emeklilik alacak. Ama, ülkemizde başka kurumlar da var. Baktığımız zaman onlar da çift emeklilik getiriyor; ama çift yükümlülüklerini değil. Şimdi o zaman şu oluyor:

Çalışan bir insan sıfatıyla niye benim emeklilik hakkım bir başkasının emeklilik hakkının yarısı olsun? Toplum sosyal güvenliği ileriye uygularken birtakım haksızlıkları da yaratmamalıdır.

Kıdem Tazminatı Kanunu bu Mecliste görüşülürken yine onunla ilgili bazı şeyler ifade etmiştin. Demiştim ki; «Taban getiriyor, tavan koymuyor..»

Şimdi, ülkemizde bir şey oldu. Bakıyorsunuz bir müessesede çalışan mütevazi bir işçi 1 milyon alıyor. Ülkede Anayasa Mahkemesi Başkanlığı yapmış, Genelkurmay Başkanlığı yapmış bir insan kıdem tazminatı olarak onun yarısını 1/3'ünü, 1/4'ünü alıyor.

Sosyal güvenliği, birtakım sağlam kaynaklara dayanmadan ve kişinin riskini, kişinin külfetini eşit şekilde mükafatlandırmadan yayamayız.

İkinci ricam Sayın Feyzioğlu'ndan; sosyal güvenlik kurumları arasında kalkınma planlarımızın öngördüğü şekilde bir beraberliği, tutarlılığı sağlamaktır.

Üçüncü ricam da (ya da takdirine arz edeceğim hususla) şudur:

Kendileri sağlık sigortasından sosyal hizmetler kurumuna kadar geniş şekilde sosyal güvenlikle ilgili, sosyal hizmetlerle ilgili tasarımların getirildiğini ve getirileceğini ifade etmekte. Tabii başka ülkelerin tecrübelerine baktığımız zaman, ülkelerin bir kısmı dağıtmaya öncelik vermişler, bir kısmı da büyümeye öncelik vermişler; ama uzun vade baktığımız zaman, bü-

yümeye öncelik veren ülkeler sosyal güvenlik harcamalarında belli bir zaman sonra daha fazla imkânın oluyorlar. Şimdi, ülkemiz için temel bir sorun çıkıyor. Biz ülkede güvenlik ve sosyal hizmet, sosyal yardım (ne dersenez deyin) harcamalarını hangi ölçü içerisinde tutacağız? Bu ölçüyü iyi hesaplamazsak, bunda ciddi olmazsak, yine ülkemizde sosyal güvenliği ve sosyal refahı tahrip ederiz.

Verilen rakamları söyleyeyim. Bir ülke ki, çalışma yaşında olanların % 20'sinin işsizliğinden, iş bulamadığından bahsediyoruz ve ülkemiz her gün artan ölçüde genç işsizliğine doğru gitmekte. Nüfusumuzun demografik yapısına baktığımız zaman, pek kısa bir zaman sonra ülkemizde genç işsizliği pek büyük boyutlara varacaktır. Bir misal vereyim:

Bu sene 400 bin kişi üniversite giriş imtihanlarına giriyor. Bunlardan 35 bin kişi şöyle - böyle üniversitede okumak imkânını bulacak. 350 bin kişi sokaklarda kalacak. Bunları bir parti ya demir - çelik gibi bir yere sokacak ya da produktivite hizmeti yapmadan bir daireye sokacak. Böylece ödemeler dengesini ve ülkedeki sosyal güvenliği tahrip edeceğiz. Onun için Sayın Feyzioğlu'nun çalışkan kişiliğinden, toplumdaki değerlerin harcanmasında da yeni, ciddi ve etraflı bir anlayışa ihtiyaç olduğunu dikkatlerine sunmak isterim.

Değerli arkadaşlarım;

Toparlayacak olursam : tabii sosyal güvenliğin yaygınlaştırılmasının, 65 yaşına gelmiş her insana maaş verilmesinin karşısında olacak kimse yoktur. Halen rakamlara bakıyorsunuz, Devlet bütçeye yaşlılara yardım edeceğim diye 200 milyon lira koyuyor, karşınıza 9 milyar lira para çıkıyor. Kaynak yok, enflasyon.. Tabii bu, meselelere ciddi bir yaklaşım değil.

«Kıdem tazminatı» diyorsunuz. Çağın toplu sözleşme anlayışı değişmiş. Siz 50 yıl önceki anlayışla bugünkü meselelere yaklaşıyorsunuz. Bu, sizin Batı'nın tecrübelerinden, başka ülkelerin tecrübelerinden yararlanmamamızdan oluyor.

Sayın Feyzioğlu, değerli bir bilgin adamı, tecrübeli bir Devlet adamı, muhtelif yerlerde tecrübeleriyle, çalışmalarıyla ülkemize hizmet etmiş bir arkadaşımızdır. Bu hususları hem değerli Senatamızın üyelerine, hem de bu işten sorumlu arkadaşlarımızın dikkatlerine tekrar sunmak istedim.

Teşekkür eder, saygılar sunarım arkadaşlar. (AP sıralarından alkışlar.)

BAŞKAN — Teşekkür ederiz efendim.

DEVLET BAKANI BAŞBAKAN YARDIMCISI TURHAN FEYZİOĞLU (Kayseri Milletvekili) — Sayın Başkan, müsaade eder misiniz?.. Yeni konular açtılar.

BAŞKAN — Sayın Bakan, tamam efendim, müzakere bitmiştir.

Efendim, böylece Yasa kesinleşmiştir. Türk Milletine ve ilgililere hayırlı, uğurlu olmasını dileriz.

2. — *Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının düşürülmesine dair 1542 sayılı Kanun ile 26 Haziran 1973 gününde aynı başlık altında kabul edilen 1779 sayılı Yasa hakkında, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 29 Haziran 1976 tarihli 82 nci Birleşiminde alınan karar ile Millet Meclisi Genel Kurulunun 5 Ocak 1977 tarihli 28 nci Birleşiminde alınan kararların birbirine aykırı olması nedeniyle konunun çözümü için Anayasanın 92 nci maddesine göre bir Karma Komisyon kurulup kurulamayacağına dair Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/1416) (S. Sayısı : 782) (1)*

BAŞKAN — Gündemimizdeki sırada Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonunun bir raporu var.

Sayın Anayasa ve Adalet Komisyonunun bu konudaki Sözcüsü Ahmet Tahtakılıç buradalar. Lütfen yerinizi alınız efendim.

Arkadaşlarım, yalnız bu rapor oldukça uzun. Arkadaşımızın bunu oturarak okumasını oylarınıza arz ediyorum. Kabul edenler... Kabul etmeyenler... Kabul edilmiştir.

(Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu okundu.)

BAŞKAN — Sayın senatörler;

Anayasa ve Adalet Komisyonundan gelen raporu muhalefet serhleriyle beraber okuttum. Hakikaten konu hukuki olduğu kadar Senato Genel Kurulu için de önem taşımaktadır.

Şu anda çoğunluk göremiyorum; müzakereye müsait bir hal yoktur.

Bu bakımdan Birleşimi, 1 Haziran 1978 Perşembe günü saat 15.00'te toplanılmak üzere kapatıyorum.

Kapanma saati : 18.20

VI. — SORULAR VE CEVAPLAR

A) YAZILI SORU VE CEVABI

1. — *Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Metin Taş'ın, Sultanhisar Nysa ve Selçuk - Efes festivallerine dair soru önergesi ve Turizm ve Tanıtma Bakanı Alev Coşkun'un yazılı cevabı. (7/896)*

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Aşağıdaki sorunun Sayın Turizm ve Tanıtma Bakanı tarafından yazılı olarak cevaplandırılmasını rica ederim.

Saygılarımla.

Aydın Senatörü
Metin Taş

29 - 30 Nisan tarihlerinde Aydın ili Sultanhisar ilçemizde turizm festivali tertip edilmiştir. Aynı günlerde yapılan Sultanhisar Nysa ve Selçuk - Efes festivallerine Bakanlığımızca ne miktar maddi yardım ya-

(1) 782 S. Sayılı basmayazı tutanağın sonuna eklidir.

pılmış ve kültürel folkör, tiyatro ve Bakanlığımızın diğer imkanlarından ne şekilde ve ölçüde destek olunmuştur?...

TC

29 . 5 . 1978

Turizm ve Tanıtma

Bakanlığı

Özel Kalem Müdürlüğü

2297

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

İlgi : 12 . 5 . 1978 tarih, 15/79 - 6459 7/896 sayılı yazınız.

Cumhuriyet Senatosu Üyesi, Aydın Senatörü Sayın Metin Taş tarafından Sultanhisar Nysa ve Efes festivallerine ilişkin olarak Bakanlığımızın maddi ve manevi yardımları konusundaki sorularının yanıtları aşağıda arz edilmiştir.

1. Selçuk Efes Festivalinin organizasyon masraflarında kullanılmak üzere Selçuk Belediye ve Fes-

tival Komitesi Başkanlığına 400 000 TL. maddi yardım yapılmıştır.

Yurt dışında 50'şer kişilik gruplar halinde 7 yabancı folklor ekibi davet edilmiş ve yabancıların folklor kültürü yöre halkına sergilenmesi düşünülmüştür.

Bu faaliyet içinde Efes ve yöresinde geziler tertip edilerek yabancılara Türkiye ve sanat çevresi ve tarihi eserler tanıtılmaya çalışılmıştır.

Yabancı konuklar Kuş-Tur tatil köyünde ağırlanmışlar ve Meryem Ana gezileri tertiplenmek suretiyle Türkiye'nin çok yönlü turizm özelliği gösterilmiştir.

Hazırlanan Sempozyum için Bakanlıklar, Üniversiteler ve diğer teşekküllerden çağrılan kişilerle sergi sahiplerinin ağırlanma masrafları ile sergileme giderleri karşılanması düşünülmüştür. Yurt dışından gelen yabancı konukların sınırdan gelişleri ile çıkışlarına kadar tüm masraflar festival komitesince karşılanmıştır.

Yabancı konuk sayısı tahminen 500 kişi olacağı düşünülmüş ve her birine günde asgari 125 TL.'dan yol dahil 6 günde ağırlama gideri 375 000 TL. olacağı tahmin edilmiştir.

Ayrıca festivale yurt içi ve yurt dışında gelecek davetlileri folklorcular dahil tüm yabancılara turistik hatıra eşya verilmesi düşünülmüştür.

Genellikle tarımla uğraşan yöre halkına 3-4 gün müzik, folklor el sanatları, sergiler ve konferanslar ile kültür ve eğlence yönünden en iyi hizmeti götürmek için Bakanlığımızca parasal katkı günün şartlarına göre ayarlanmış, festivalin renkli geçmesi için yurt dışında çağrılan ekip sayısı 3'ten 7'ye çıkarılmıştır.

Katılan ekipler sırasıyla şunlardır.

1. Turizm ve Tanıtma Bakanlığı Halk Oyunları Eğitim Merkezi Folklor Ekibi.
2. Batı Almanya Folklor Ekibi
3. Yugoslavya Folklor Ekibi
4. Romanya Folklor Ekibi
5. Polonya Folklor Ekibi

6. Arnavutluk Folklor Ekibi
7. Avusturya Folklor Ekibi
8. Bulgaristan Folklor Ekibi

2. Bakanlığımız Halk Oyunları Geliştirme Merkezi Müdürlüğüne bağlı 35 kişilik bir ekip festival süresince her gün 2 bölgeye ait oyun ile gösteriler yapmıştır.

3. Festivalde yabancı ve yerli konuklara dağıtılmak üzere 3 koli minyatür ile muhtelif afişler ve broşürler gönderilmiştir.

4. Sergileme çalışmaları : Anadolu'dan cadırdan giysiye kadar kullanımı yeni olan çarpanlardan çeşitli bölgelerden toplanmış 500'e yakın örnek Selçuk Müzesi girişinde.

a) Kilimler ve kilimlerin en belirgin motiflerinden birisi olan koç boynuzu motifini içeren 300 örnek Selçuk Müzesi salonlarında sergilenmiştir.

b) Aydın'ın Karacasu İlçesinde çok özgün pişmiş toprak örnekleri yapan çömlekçi Hamdi ustanın tüm eserleri ve çömlekçi çarkı Efes harebeleri girişinde sergilenmiştir. Festival boyunca çömlekçi çarkı başında eserlerin nasıl yaptığını göstermiş turistlerce ilgi ile karşılanmıştır.

5. Sempozyum çalışmaları :

El sanatlarını, tanıtmak pazarlamasını sağlamak ve imalatını arttırmak amacıyla bir el sanatları sempozyumu düzenlenmiştir.

Milli Eğitim, Kültür, Köy İşleri ve Koopertifler Bakanlıkları temsilcileri ile üniversitelerden konuşmacıların katıldığı sempozyuma Bakanlığımız elemanlarından Güran Erbek Çarpanacılık, Mine Gökbuğet Dokuma Yaygılarda koç boynuzu motifi isimli tebliğlerle iştirak etmişlerdir.

6. Sultanhisar :

Nysa Festivaline 50 000 TL. yardım yapılmıştır. Bilgilerinize arz eder, saygılar sunarım.

Alev Coşkun
Turizm ve Tanıtma Bakanı

Cumhuriyet Senatosu

GÜNDEMİ

61 NCI BİRLEŞİM

30 . 5 . 1978 Salı

Saat : 15.00

I

A - BAŞKANLIK DİVANININ GENEL KURULA SUNUŞLARI

1. — Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının düşürülmesine dair 1542 sayılı Kanun ile 26 Haziran 1973 gününde aynı başlık altında kabul edilen 1779 sayılı Yasa hakkında, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 29 Haziran 1976 tarihli 82 nci Birleşiminde alınan karar ile Millet Meclisi Genel Kurulunun 5 Ocak 1977 tarihli 28 nci Birleşiminde alınan kararların birbirine aykırı olması nedeniyle konunun çözümü için Anayasanın 92 nci maddesine göre bir Karma Komisyon kurulup kurulamayacağına dair Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu. (3/1416) (S. Sayısı : 782) (Dağıtma tarihi : 25 . 5 . 1978)

B - İKİNCİ DEFA OYA KONULACAK İŞLER

II

SORULAR VE GENEL GÖRÜŞME

1. — Cumhuriyet Senatosu Sivas Üyesi Hüseyin Öztürk'ün, öğrenim çağındaki gençliğin içinde bulunduğu duruma dair Başbakandan sözlü sorusu. (6/79) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

2. — Cumhuriyet Senatosu Kütahya Üyesi Osman Albayrak'ın, 26 Haziran tarihli gazetelerde yayınlanan «Bir habere ilişkin fotoğrafa» dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu (6/80) (Gündeme giriş tarihi : 9 . 8 . 1977)

3. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, Aydın Belediye Başkanına dair Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanından sözlü sorusu. (6/82) (Gündeme giriş tarihi : 18 . 10 . 1977)

4. — Cumhuriyet Senatosu Aydın Üyesi Sadettin Demirayak'ın, Aydın ilinin Kuşadası ilçesindeki bir çay bahçesine dair Turizm ve Tanıtma Bakanından sözlü sorusu. (6/84) (Gündeme giriş tarihi : 25 . 10 . 1977)

5. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Uğur Alacakaptan'ın, 24 Ekim 1977 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde yayımlanan «1599 sayılı Tabanca» baş-

lıklı yazıya dair İçişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/86) (Gündeme giriş tarihi : 8 . 11 . 1977)

6. — Cumhuriyet Senatosu Bursa Üyesi Şebip Karamullaoglu'nun, Devlet Bakanı - Başbakan Yardımcısına dair Başbakandan sözlü sorusu. (6/88) (Gündeme giriş tarihi : 20.12.1977)

7. — Cumhuriyet Senatosu Mardin Üyesi Mehmet Ali Arıkan'ın, Mardinli vatandaşların Alman Federal Devleti makamları tarafından Almanya'ya kabul olunmadıklarının doğru olup olmadığına dair Dışişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/81) (Gündeme giriş tarihi : 28 . 2 . 1978)

8. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Metin Toker'in, boş Büyükelçiliklerin doldurulması ve diğer atamaların yapılması için ne gibi çalışmalar yapıldığına dair Dışişleri Bakanından sözlü sorusu. (6/93) (Gündeme giriş tarihi : 28 . 2 . 1978)

9. — Cumhuriyet Senatosu Eskişehir Üyesi Ömer Ucuzal'ın 5 Ocak 1978 tarihinden 17 Mayıs 1978 tarihine kadar Hükümet üyelerinin dış ülkelere yaptıkları seyahatlere dair Maliye Bakanından sözlü sorusu. (6/96) (Gündeme giriş tarihi : 30.5.1978)

10. — Cumhuriyet Senatosu Çanakkale Üyesi İsmail Kutluk'un merkez valisi ve müşavir kadrosuna dair Başbakandan sözlü sorusu. (6/97) (Gündeme giriş tarihi : 30 . 5 . 1978)

III

ÖNCELİKLE GÖRÜŞÜLMESİ KARARLAŞTIRILAN İŞLER

IV

A - HAKLARINDA İVEDİLİK KARARI VERİLEN İŞLER

B - TÜZÜK GEREĞİNCE BİR DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

1. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, Kızılay altgeçidi ve çarşı yapımı inşaatıyla ilgili Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/24)

2. — Cumhuriyet Senatosu Ankara Üyesi Yiğit Köker'in, İstanbul'da Aksaray ve Sultanhamam'da vukubulan yangınlar hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/27)

3. — Cumhuriyet Senatosu Balıkesir Üyesi Nejat Sarıcalı'nın ithal edilen bitkisel yağ ve margarin konusunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/63)

4. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Adana iline bağlı bazı ilçe köylerindeki YSE ve bayındırlık hizmetlerine dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/66)

5. — 1975 yılı kömür üretimi, dağıtımı, müracaat ve dağıtım tarihleri hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/30) (S. Sayısı : 704) (Dağıtım tarihi : 18 . 4 . 1977)

6. — Cumhuriyet Senatosu Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye Hüsamettin Çelebi'nin, 1 Mayıs 1977 tarihinde İstanbul Taksim Cumhuriyet Alanında meydana gelen olaylara dair Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/67)

7. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, traktör imali, ithali ve bu hususa ilişkin kurulmuş şirket ve holdingler hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/70)

8. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, Tarım ürünlerinin taban fiyatlarının tespit ve ilanı hakkında Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/71)

9. — Cumhuriyet Senatosu Adana Üyesi Hayri Öner'in, sıtma ve bulaşıcı hastalıklarla mücadele hususunda Senato Araştırması isteyen önergesi. (10/72)

10. — Ankara İmar Limited Şirketinin Arısoy Kolektif Şirketi lehine sağlamış olduğu menfaat ve keyfi davranışlar hakkında kurulan Cumhuriyet Senatosu Araştırma Komisyonu raporu. (10/2) (S. Sayısı : 781) (Dağıtım tarihi : 17 . 5 . 1978)

11. — Cumhuriyet Senatosu Manisa eski Üyesi Orhan Süersan'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarih ve 71 sayılı Haftalık Karar cetvelindeki 5894 sayılı Kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 31 . 5 . 1971 tarih ve 6 . 10 . 5 . 1972 tarih ve 6 . 20 . 6 . 1974 tarih ve 6 . 3 . 3 . 1975 tarih ve 6 . 21 . 2 . 1977 tarih ve 6 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 6 sayılı raporlar hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/81 - 4/22) S. Sayısı : 1574'e 5 nci ek) (Dağıtım tarihi : 22.2.1978)

12. — Kırklareli eski Milletvekili M. Orhan Türkkan'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 7 . 1967 tarih ve 38 sayılı haftalık Karar cetvelindeki 2942 sayılı Kararının Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun

31 . 5 . 1971 tarih ve 17/1, 10 . 5 . 1972 tarih ve 17/1, 20 . 6 . 1974 tarih ve 17, 3 . 3 . 1975 tarih ve 17, 21 . 2 . 1977 tarih ve 17 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 17, 17/1 sayılı raporlar hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/80 - 4/23) (S. Sayısı : 1575'e 5 nci ek) (Dağıtım tarihi: 22.2.1978)

13. — Adalet Bakanı İsmail Müftüoğlu'nun (Eski Adalet Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22.7.1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4257 sayılı Ahmet Barındırır'a ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 42 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21.2.1977 tarih ve 166 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8.2.1978 tarih ve 166 sayılı Rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/294) (S. Sayısı : 670'e 1 nci ek) (Dağıtım tarihi: 22.2.1978)

14. — İçişleri Bakanı Oğuzhan Asiltürk'ün (Eski İçişleri Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22.7.1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4276 sayılı Mustafa Altınok'a ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21.2.1977 tarih ve 165 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8.2.1978 tarih ve 165 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/293) (S. Sayısı : 671'e 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 22.2.1978)

15. — Antalya Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Deniz Baykal'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1.11.1974 tarih ve 1 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 11 sayılı Melek İpkin'e ait Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21.2.1977 tarih ve 151 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8.2.1978 tarih ve 151 sayılı Rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/283) (S. Sayısı : 672'ye 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 22.2.1978)

16. — Milli Savunma Bakanı Ferid Melen'in (Eski Milli Savunma Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4254 sayılı Ramazan Kurt'a ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 161 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 ta-

rih ve 161 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu: 4/289) (S. Sayısı: 676'ya 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 22 . 2 . 1978)

17. — Milli Savunma Bakanı Ferid Melen'in (Eski Milli Savunma Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4268 sayılı Ali Savaş'a ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 162 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 162 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/290) (S. Sayısı: 677'ye 1 nci ek) (Dağıtım tarihi: 22.2.1978)

18. — C. Senatosu eski Urfa Üyesi Halil Balkıs, C. Senatosu İzmir eski Üyesi Orhan Kor ve Çanakkale eski Milletvekili Zekiye Gülsen'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 15 . 4 . 1975 tarih ve 3 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 129 sayılı Burhan Göksel'e ait Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önermeleri ve Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 155 - 156 - 157 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 155, 156, 157 sayılı raporlar hakkında tezkeresi. (C. Senatosu: 4/287) (S. Sayısı: 678'e 2 nci ek) (Dağıtım tarihi: 23.2.1978)

19. — Prof. Dr. Safa Reisoğlu'nun (Eski Milli Eğitim Bakanı dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 28 . 6 . 1973 tarih ve 160 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 19212 sayılı Fikriye Okay'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 154 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 154 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/286) (S. Sayısı : 679'a 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 23 . 2 . 1978)

20. — İstanbul eski Milletvekili (Eski Milli Savunma Bakanı) İlhami Sancar'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1 . 11 . 1974 tarih ve 1 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 23 sayılı Yaşar Kaleli'ye ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 153 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 153 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/285) (S. Sayısı : 680'e 1 nci ek) (Dağıtım tarihi: 22.2.1978)

21. — Prof. Dr. Bedri Gürsoy'un (Eski Maliye Bakanı dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 29 . 11 . 1972 tarih ve 135 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 16459 sayılı İshak Şafak'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 52 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 52 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/282) (S. Sayısı : 681'e 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 23 . 2 . 1978)

22. — Cumhuriyet Senatosu Ordu eski Üyesi Selâhattin Acar'ın, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarihli ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4264 sayılı Cemal Maden'e ait Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 158 sayılı Raporu ile Komisyon Başkanlığının 8 . 2 . 1978 tarih ve 158 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/288) (S. Sayısı : 682'ye 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 23 . 2 . 1978)

23. — Kütahya eski Milletvekili Mesut Erez'in, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5872 sayılı İhsan Önesen'e ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 7, 3 . 3 . 1975 tarih ve 7, 21 . 2 . 1977 tarih ve 7 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının, 1 . 3 . 1978 tarih ve 7 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/160) (S. Sayısı : 360'a 3 ncü ek) (Dağıtım tarihi : 14 . 3 . 1978)

24. — Adana Milletvekili Ahmet Topaloğlu'nun, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarihli ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5871 sayılı Şerife Önkal'a ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 1, 3 . 3 . 1975 tarih ve 1, 21 . 2 . 1977 tarih ve 1 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 1 . 3 . 1978 tarih ve 1 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/163) (S. Sayısı : 361'e 3 ncü ek) (Dağıtım tarihi : 14 . 3 . 1978)

25. — Adana Milletvekili Ahmet Topaloğlu'nun, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 11 . 1969 tarih ve 71 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5875 sayılı Ayşe Dursun'a ait kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe

Karma Komisyonunun 6 . 6 . 1974 tarih ve 3, 3 . 3 . 1975 tarih ve 3, 21 . 2 . 1977 tarih ve 3 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 1 . 3 . 1978 tarih ve 3 sayılı rapor hakkında tezkeresi, (C. Senatosu : 4/162) (S. Sayısı : 362'ye 3 ncü ek) (Dağıtım tarihi : 14 . 3 . 1978)

26. — Ziya Müezzinoğlu'nun (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 8 . 6 . 1972 tarih ve 128 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 15558 sayılı Aziz Ronabar'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 6 . 6 . 1974 tarih ve 29, 3 . 3 . 1975 tarih ve 29, 21 . 2 . 1977 tarih ve 29 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 1 . 3 . 1978 tarih ve 29 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/164) (S. Sayısı : 365'e 3 ncü ek) (Dağıtım tarihi : 14 . 3 . 1978)

27. — Ziya Müezzinoğlu'nun (Eski Maliye Bakanı - Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1 . 11 . 1970 tarih ve 15 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 1274 sayılı Tahir Şanlı'ya ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20 . 6 . 1974 tarih ve 33, 3 . 3 . 1975 tarih ve 33, 21 . 2 . 1977 tarih ve 33 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 1 . 3 . 1978 tarih ve 33 sayılı rapor hakkında tezkeresi (C. Senatosu : 4/169) (S. Sayısı : 377'ye 3 ncü ek) (Dağıtım tarihi : 14.3.1978)

28. — Ziya Müezzinoğlu'nun (Eski Maliye Bakanı Dışardan) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 8 . 6 . 1972 tarih ve 128 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 15564 sayılı Kemal Derin'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun, 4 . 7 . 1974 tarih ve 34, 6 . 3 . 1975 tarih ve 34, 21 . 2 . 1977 tarih ve 34 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının 1 . 3 . 1978 tarih ve 34 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/181) (S. Sayısı : 399'a 3 ncü ek) (Dağıtım tarihi : 14 . 3 . 1978)

29. — Kütahya eski Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Mesut Erez'in, Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 28 . 5 . 1969 tarih ve 64 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5106 sayılı Nuri Öner'e

ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 11 . 7 . 1974 tarih ve 51, 6 . 3 . 1975 tarih ve 51, 21 . 2 . 1977 tarih ve 51 sayılı raporları ile Komisyon Başkanlığının, 1 . 3 . 1978 tarih ve 51 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/199) (S. Sayısı : 402'ye 3 ncü ek) (Dağıtım tarihi : 14 . 3 . 1978)

30. — Eski Milli Savunma Bakanı Ferid Melen'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4243 sayılı Abdussamet Orhan Mestçi'ye ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 163 sayılı raporu ile Komisyon Başkanlığının 1 . 3 . 1978 tarih 163 sayılı rapor hakkında tezkeresi. (C. Senatosu : 4/291) (S. Sayısı : 675'e 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 14 . 3 . 1978)

31. — İzmir Milletvekili (Eski Milli Eğitim Bakanı) Ali Naili Erdem'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4265 sayılı M. Savaş Tümer'e ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 19 . 4 . 1978 tarih ve 168 sayılı raporu. (C. Senatosu : 4/337) (S. Sayısı : 775) (Dağıtım tarihi : 26 . 4 . 1978)

32. — İzmir Milletvekili (Eski Milli Eğitim Bakanı) Ali Naili Erdem'in Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4256 sayılı Türkân Bayram'a ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 19 . 4 . 1978 tarih ve 167 sayılı raporu. (C. Senatosu : 4/338) (S. Sayısı : 776) (Dağıtım tarihi : 26 . 4 . 1978)

33. — Bursa Milletvekili Milli Savunma Bakanı Hasan Esat Işık'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 12 . 7 . 1977 tarih ve 49 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 5795 sayılı Prof. Dr. Yusuf Yazıcı'ya ait Kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanununun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 19 . 4 . 1978 tarih ve 173 sayılı

raporu (C. Senatosu : 4/440) (S. Sayısı : 777) (Dağıtım tarihi : 26 . 4 . 1978)

34. — Cumhuriyet Senatosu Kayseri Üyesi Maliye Bakanı Ziya Müezzinoğlu'nun Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4250 sayılı Muazzez Özipek'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 19 . 4 . 1978 tarih ve 172 sayılı raporu (C. Senatosu : 4/339) (S. Sayısı : 778) (Dağıtım tarihi : 26 . 4 . 1978)

35. — Sakarya eski Milletvekili (Eski Adalet Bakanı) İsmail Müftüoğlu'nun Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 22 . 7 . 1976 tarih ve 36 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 4266 sayılı Yusuf Aktaş'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 19 . 4 . 1978 tarih ve 169 sayılı raporu. (C. Senatosu : 4/336) (S. Sayısı : 779) (Dağıtım tarihi : 27 . 4 . 1978)

36. — Konya eski Milletvekili (Eski Tarım Bakanı) Bahri Dağdaş'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 19 . 6 . 1967 tarih ve 29 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 2144 sayılı Mürüvet Gökşin'e ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun, 20 . 6 . 1974 tarih ve

31, 6.3.1975 tarih ve 31, 21.2.1977 tarih ve 31 sayılı raporları ve 3 . 5 . 1978 tarihli tezkeresi. (C. Senatosu : 4/167) (S. Sayısı : 380'e 3 ncü ek) (Dağıtım tarihi : 11 . 5 . 1978)

37. — Antalya Milletvekili (Eski Maliye Bakanı) Deniz Baykal'ın Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 1 . 11 . 1974 tarih ve 1 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 25 sayılı Makbul Açıkhan'a ait Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair önergesi ve Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 152 sayılı raporu ve 3.5.1978 tarihli tezkeresi. (C. Senatosu : 4/284) (S. Sayısı : 673'e 1 nci ek) (Dağıtım tarihi : 11 . 5 . 1978)

38. — Doç. Dr. Yılmaz Ergenekon'un (Eski Maliye Bakanı) Dilekçe Karma Komisyonu Genel Kurulunun 29 . 4 . 1975 tarih ve 6 sayılı Haftalık Karar Cetvelindeki 318 sayılı Ayşe Birol'a ait kararın tatbik edilemeyeceğine dair yazısı ve 140 sayılı Kanunun 12 nci maddesi gereğince Kararın Genel Kurulda görüşülmesine dair Dilekçe Karma Komisyonunun 21 . 2 . 1977 tarih ve 164 sayılı raporu ve 3.5.1978 tarihli tezkeresi. (C. Senatosu : 4/292) (S. Sayısı : 674'e 1 nci ek (Dağıtım tarihi : 11.5.1978)

V

İKİ DEFA GÖRÜŞÜLECEK İŞLER

A - İKİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

B - BİRİNCİ GÖRÜŞMESİ YAPILACAK İŞLER

Bazı Orman Suçlarının Affına ve Bunlardan Mütevellit İdare Şahsi Haklarının Düşürülmesine Dair 1542 Sayılı Kanun ile 26 Haziran 1973 Gününde Aynı Başlık Altında Kabul Edilen 1779 Sayılı Yasa Hakkında, Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 29 Haziran 1976 Tarihli 82 nci Birleşiminde Alman Karar ile Millet Meclisi Genel Kurulunun 5 Ocak 1977 Tarihli 28 nci Birleşiminde Alman Kararların Birbirine Aykırı Olması Nedeniyle Konunun Çözümü İçin Anayasanın 92 nci Maddesine Göre Bir Karma Komisyon Kurulup Kurulamayacağına Dair Anayasa ve Adalet Komisyonu Raporu. (3/1416)

Anayasa ve Adalet Komisyonu Raporu

Cumhuriyet Senatosu

Anayasa ve Adalet Komisyonu

Esas No. : 1289

Karar No. : 42

29 . 3 . 1978

Cumhuriyet Senatosu Yüce Başkanlığına

1. I - Millet Meclisi Adalet Komisyonu tarafından «Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının düşürülmesine dair kanun teklifi» başlığı altında ve 6 madde halinde oluşturulan kanun teklifi Millet Meclisi Genel Kurulunun 8, 15, 25 ve 27 Ekim 1971 tarihli birleşimlerinde görüşülmüş ve 24, 29 Kasım 1971 tarihli birleşimlerinde açık oylaması tamamlanarak kabul edilmiş ve Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 22 Şubat 1972 tarihli Birleşiminde de Millet Meclisi metni aynen kabul edilmek suretiyle sözü edilen kanun teklifi kanunlaşmış ve Anayasanın 93 ncü maddesine göre yayınlanmak üzere 22 Şubat 1972 tarih ve 1542 sayılı Kanun (Ek 1) olarak Cumhurbaşkanlığına sunulmuştur. (Cumhuriyet Senatosu 22 Şubat 1972 tarihli 35 nci Birleşim Tutanak Dergisi)

II - Cumhurbaşkanı tarafından bir daha görüşülmek üzere, geri gönderilen 1542 sayılı Kanun üzerinde Millet Meclisi Adalet Komisyonu tarafından yapılan değişiklik, Millet Meclisi Genel Kurulunun 21 Haziran 1973 tarihli Birleşiminde kabul edilmiş ve metin Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına gönderilmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 26 Haziran 1973 tarihli Birleşiminde de Millet Meclisinden geldiği şekilde kabul olunmuş ve Anayasanın 93 ncü maddesine göre yayınlanmak üzere, 26 Haziran 1973 tarih ve 1779 sayılı Kanun (Ek 2) olarak Cumhurbaşkanlığına yeniden sunulmuştur.

III - Cumhurbaşkanı; bir daha görüşülmesi isteğiyle, 1779 sayılı Kanunu ikinci kez geri göndermiştir.

Millet Meclisi Anayasa Komisyonu; 5 Temmuz 1974 tarih ve 10 sayılı Raporu ile Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu da; 21 Ocak 1975 tarih ve 14 sayılı Raporu ile Cumhurbaşkanının bir kanunu bir daha görüşülmek üzere ikinci kez geri göndermesinin mümkün olmayacağı görüşünü ileri sürmüş ve bunun üzerine Millet Meclisi Başkanlığı; 29 Ocak 1975 tarih ve 8124 sayılı yazılarıyla 1779 sayılı Kanunu, yayınlanması için Cumhurbaşkanlığına yeniden sunmuştur.

IV - Cumhurbaşkanı; 31 Ocak 1975 tarih ve 4-75 sayılı yazıları ile (Ek 3), bir daha görüşülmek üzere, sözü edilen 1779 sayılı Kanunu yeniden geri göndermiştir.

Millet Meclisi Anayasa Komisyonu 30 Haziran 1975 tarih ve 15 sayılı Raporu ile, eski görüşünde ısrar etmiş ve Millet Meclisi Genel Kurulu da, 3 Temmuz 1975 tarihli Birleşiminde bu görüşü kabul etmiştir.

Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu ise; 9 Haziran 1976 tarih ve 11 sayılı Raporu ile, özet olarak, 1779 sayılı Kanun metninin, 1542 sayılı Kanun metninde değişiklik yapılmak suretiyle kabul edilmiş olduğunu ve bu değişiklik nedeniyle Cumhurbaşkanının 1779 sayılı Kanunu, bir daha görüşülmek üzere geri göndermesinin ikinci kez geri gönderme sayılmayıp ilk kez geri gönderme sayılacağını ve bu işlemin Anayasanın 93 nci maddesine aykırı değil, uygun bulunduğunu ileri sürmüş ve Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulu da, 29 Haziran 1976 tarihli Birleşiminde bu görüşü kabul etmiştir.

V - Bu suretle, aynı konu hakkında Millet Meclisi Genel Kurulunun 3 Temmuz 1975 tarihli Birleşiminde aldığı karar ile Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 29 Haziran 1976 tarihli Birleşiminde aldığı karar arasında fark doğmuştur.

Bu farkın bir çözüme bağlanması için Millet Meclisi Genel Kurulu; 5 Ocak 1977 tarihli Birleşiminde, özet olarak, Anayasanın 92 nci maddesine göre Karma Komisyon kurulması ve Karma Komisyonun 9 senatör ile 9 milletvekilinden oluşturulması gerektiğine ve 13 Ocak 1977 tarihli Birleşiminde de, Cumhuriyet Senatosundaki tüm grupların kuvvetleri oranında temsil edilebilmeleri için, Karma Komisyonun 11 senatör ile 11 milletvekilinin katılması suretiyle kurulması gerektiğine karar vermiştir.

Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonunun, Karma Komisyona katılacak 11 senatörün ad ve soyadlarını bildiren 19 Ocak 1977 tarih ve 28 sayılı yazısı Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun 20 Ocak 1977 tarihli Birleşiminde okunmuş, fakat bu sırada konunun çözümü için Anayasanın 92 nci maddesine göre Karma Komisyon kurulmasının mümkün olup olmadığının görüşülüp karara bağlanması ve mümkün olduğunun kararlaştırılması halinde Karma Komisyona katılmak üzere üye ad ve soyadlarının bildirilmesi gerektiği görüşü ileri sürülmüş ve bunun üzerine, Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanı, konunun Komisyonda görüşülmesi için, sözü edilen yazısını geri almıştır.

2. I - Konuyu 1 Mart 1978 tarihli toplantısında görüşmeye başlayan Komisyonumuz; görüşmelerini sürdürdüğü 9 Mart 1978 tarihli toplantısında, Cumhuriyet Senatosunun Cumhurbaşkanınca Seçilen Üyesi Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı, İstanbul Milletvekili Prof. Dr. Muammer Aksoy ve Kocaeli Milletvekili Prof. Dr. Turan Güneş ile Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dekanınca seçilecek 2 ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanınca seçilecek 2 öğretim üyesinden konu hakkında görüş alınmasına ve bu nedenle toplantının 22 Mart 1978 tarihine ertelenmesine karar vermiştir.

II - 22 Mart 1978 tarihinde yapılan Komisyon toplantısına; görevle dış ülkede bulunan Prof. Dr. Muammer Aksoy katılmamış, Prof. Dr. Turan Güneş ve Prof. Dr. Hüseyin Nail Kubalı ile Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Ergun Özbudun, Doçent Dr. Tuncer Karamustafaoğlu, Siyasal Bilgiler Fakültesi öğretim üyelerinden Doçent Dr. Cem Eroğlu ve Asistan Dr. Fazıl Sağlam katılmış ve konu hakkındaki görüşlerini açıklamışlardır.

Komisyonumuzun 22 Mart 1978 tarihli toplantısında yapılan bütün görüşmeler TBMM'de görevli stenograflar tarafından tespit edilmiş, ayrıca ses alma cihazı ile banda alınmıştır.

3. Sonuç :

Konunun,

— Anayasa ilke ve kuralları,

— Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasa yapma görev ve yetkisinin kesintisiz yerine getirilmesi,

— Cumhurbaşkanının yasaların yayınlanması aşamasındaki görev ve yetkisinin açıklığa kavuşturulması yönlerinden derinliğine incelenmesini gerekli gören Komisyonumuz; (Cumhurbaşkanının yasaların yayınlanması aşamasındaki görev ve yetkisi) açısından daha önce aldığı yazılı bilimsel görüş (Ek 4) ile yetinmeyerek, yukarıda 2 nci maddede açıklandığı üzere, Ankara Üniversitesi Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri Anayasa ve Kamu Hukuku öğretim üyeleri ile bu alanda uzman Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin katılmaları suretiyle düzenlediği toplantıda da görüşülmesini sağlamış ve 29 Mart 1978 tarihinde yaptığı toplantısında,

I. - Yasa yapılması (çıkartılması) ve yasaların yayınlanması aşamasında meydana gelecek uyuşmazlık ve tıkanıklığın çözüme bağlanmasının Türkiye Büyük Millet Meclisinin yasa yapma görev ve yetkisi cümlesinden olduğu,

II. - «Bazı Orman Suçlarının Affına ve Bunlardan Mütevellit İdare Şahsi Haklarının Düşürülmesine İlişkin 1779 sayılı Yasa»nın Cumhurbaşkanınca yayınlanması aşamasında meydana gelen kesintinin, yasa yapımında Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosu arasındaki görüş ayrılıklarının giderilmesini amaçlayan ve Anayasanın 92 nci maddesinde yer alan kurallar doğrultusunda çözümlenebileceği ve sonuç olarak, konunun çözümü için kurulması Millet Meclisince kararlaştırılan Karma Komisyona Cumhuriyet Senatosunca da eşit sayıda üye verilmesinin uygun olacağı görüşüne varmıştır.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunun tasviplerine ~~ve~~ edilmek üzere Yüce Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Tokat
Betil

Sözcü
İstanbul
Muhalefetim eklidir.
Fevzi Hakkı Esatoğlu

Bu Raporda Sözcü
Uşak
Ahmet Tahtakılıç

Kâtip
Samsun
22 Mart 1978 tarihli toplantıya katıldı. Diğerlerine katılmadı.
Şaban Demirdağ

Bursa
9 Mart 1978 tarihli toplantıya katıldı. Diğerlerine katılmadı.
Şeref Kayalar

C. Bşk. S. Üye
9 - 22 Mart 1978 tarihli toplantılara katıldı. 29 Mart 1978 tarihli toplantıya katılmadı.
Safa Reisoğlu

Çankırı
Gürhan Titrek
Toplantılarda bulunamadı.

Hatay
Mustafa Deliveli

İstanbul
Ali Oğuz

İzmir
9 Mart 1978 tarihli toplantıya katıldı. Diğerlerine katılmadı.
Kâmran Erkmenoğlu

Niğde
Ergun Özkan
Toplantılarda bulunamadı.

Sivas
Karşı oyum eklidir.
Muhittin Taylan

Tabii Üye
Mucip Ataklı

Tabii Üye
9 Mart 1978 tarihli toplantıya katıldı. Diğerlerinde bulunamadı.
Ahmet Yıldız

Tekirdağ
Hayri Mumcuoğlu

KARŞI OY YAZISI

Anayasanın 92 nci maddesi, yasa tasarı veya önerilerinin kabulü, reddi veya değiştirilmesi dolayısıyla Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosu arasında doğan uyuşmazlıkların çözümünü amaçlayan bir yöntem kuralıdır. Bu nedenle sınırları ve koşulları bu madde de belirlenmiş uyuşmazlıklar için uygulanabilir.

Komisyonda incelenen kararlar, Anayasanın 93 nci maddesi gereğince bir yasanın Cumhurbaşkanınca bir daha görüşülmek üzere ikinci kez geri çevrilip, çevrilemeyeceği konusunda iki Meclis arasında ortaya çıkan uyuşmazlığı belirlemektedir. Bu nitelikteki bir uyuşmazlığın çözüm yolunu gösteren bir kural ne Anayasada ne de içtüzüklerde yer almış değildir. Böyle bir durumda en elverişli çözüm yollarını aramak yerine olaya hiç de uygun düşmeyen bir yöntem kuralların kıyas yoluyla uygulanması hukuka uygun bir çözüm biçimi sayılamaz. Bu olayda çözüm yolu Anayasanın 85 nci maddesinin Yasama Meclislerine tanıdığı yetki sınırları içinde aranmalıdır.

Anayasanın 85 nci maddesi uyarınca Meclisler çalışmalarını kendi yaptıkları içtüzükler hükümlerine göre yürütürler. Daha önce akla gelmemiş olan böyle bir uyuşmazlık konusunda da Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzüklerine aynı doğrultuda kurallar konularak çözüm yolu aranabilir. Ve böyle bir çözüm yöntemi Anayasanın 92 nci maddesinin zorlama bir yorum ile bu olaya uygulanması şüphesiz daha geçerli olur kanısındayım.

Bu nedenlerle komisyon çoğunluğunun görüşüne karşıyım.

Sivas

Muhittin Taylan

KARŞI OY

Millet Meclisi: «Bir kanun, Cumhurbaşkanınca geri çevrildikten sonra yapılan müzakeresi sonunda metinde değişiklikte yapılırsa, tekrar Cumhurbaşkanına gittiğinde artık bir daha geri çeviremez, çevirirse ikinci kez çevirme olur» diyerek kanunu bir daha görüşmeye gerek olmadığına karar veriyor.

Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu ise, geri göndermeden sonra kanunda değişiklik yapılmışsa bu, ikinci geri gönderme sayılmaz diyor.

Cumhuriyet Senatosu Genel Kurulunda komisyon raporunu kabul ediyor. Yani bir daha görüşülmesi gerekir diyor. Fakat, görüşmüyor.

Kanımıza göre, Anayasa ve Adalet Komisyonu raporu Genel Kurulca kabul edilince görüşme yapılmalı idi, aksi halde bu karar, hukuki bir sonuç doğurmamış ve ameli bir yararda sağlamamış olur.

Deniliyorki; Cumhuriyet Senatosunda bir daha görüşme yapılabilmesi için, daha önce Millet Meclisinde kanunun görüşülmesi gerekir, Millet Meclisinde bir görüşme olmamış onun içinde Cumhuriyet Senatosunda da görüşme yapılamaz.

Bu düşünce kendi içinde bile çelişki yaratmaktadır. Eğer böyle yapılması gerekiyorsa, rapor şöyle olmalı idi: (Bu ikinci bir geri çevirme sayılmazsa da, Millet Meclisinde görüşülmemiş olduğundan Cumhuriyet Senatosunda da görüşülemez.)

O zaman daha ağır bir durum ortaya çıkıyor. Cumhuriyet Senatosu sanki ikinci bir Meclis değilse, istişare meclisi, sadece düşünce bildirir. Bu görüş şüphesiz doğru değildir. Cumhuriyet Senatosu ikinci bir Meclistir. Bir konuda karar almışsa bunu mutlaka uygulamalıdır. Kaldı ki; burada, (Mecliste görüşülmemiş) iddiası da yerinde değildir.

Bu kanun Millet Meclisinde bir defa görüşülmüş, Cumhurbaşkanı geri çevirdikten sonra bir daha görüşülmüş ve değişiklik yapılmış, Cumhurbaşkanı bunu da geri çevirmiş, o zaman denilmiş ki:

Cumhurbaşkanı ikinci kez çeviremez, bu metnin yayınlanması gerekir. Bunu demekle, kanunla ilgili olan düşüncesini açıklamış oluyor. Bu kabul ettiği metni müzakeresiz bırakmak sayılamaz. Onun için, Cumhuriyet Senatosuna Millet Meclisinde müzakere edilmeden gelmiş bir kanunun varlığından söz edemeyiz.

Yapılması gereken iş : Verdiğimiz karara uygun olarak kanunu bir daha görüşeceğiz, eski metinde bir değişiklik olmazsa görüşmeler tamamlanmış olacak. Değişiklik yapılırsa o zaman Millet Meclisi ile Cumhuriyet Senatosu arasında ihtilaf çıkmış olacak ve Anayasanın 92 nci maddesi işleyecek.

Bu duruma gelmeden, müzakere edilmeli mi, edilmemeli mi, ihtilafını çözmek için, sırf kanunların görüşülmesi ile ilgili olan Anayasanın 92 nci maddesini burada kıyas yoluyla uygulamak, Anayasanın 93 ncü maddesine ve İçtüzük hükümlerine aykırı olacağından çoğunluğun kararına bu nedenlerle karşıyım.

İstanbul Senatörü

Fevzi H. Esatoğlu

EK : 1

BAZI ORMAN SUÇLARININ AFFINA VE BUNLARDAN MÜTEVELLİT İDARE ŞAHSİ HAKLARININ DÜŞÜRÜLMESİNE DAİR KANUN

Kanun No. : 1542

Kabul tarihi : 22 . 2 . 1972

MADDE 1. — A) 1 . 8 . 1971 tarihine kadar; 6831 sayılı Orman Kanununun 19, 74, 76, 109, 110 ncü maddelerinde yazılı suçlarla, 10 dönüme kadar (10 dönüm dahil) açmalar ile konusu 20 kentali geçmeyen (20 kental dahil) odun, 5 kentali geçmeyen (5 kental dahil) kömür, 5 metre küpü geçmeyen (5 metre küp dahil) gayri mamül veya 2 metre küpü geçmeyen (2 metre küp dahil) mamül ve yarı mamül emvale ilişkin el konulmuş orman suçları ile,

Devlet Ormanları içinde veya orman sınırında köy ortasından yatay bir hat ile on kilometre mesafede bulunan veya ormanların buldukları ve bu ormanlara bitişik ilçeler içindeki köyler ile sınırları içinde Devlet Ormanı bulunan ve nüfusunun beşyüzden (ikibin beşyüz dahil) aşağı olan kasabalarda oturanlar tarafından; bu hudutlar içerisinde, on iki metre küpü geçmeyen (on iki metre küp dahil) gayri mamül veya yedi onda iki metre küp (yedi onda iki metre küp dahil) mamül veya yarı mamül orman emvali ile ev yapmak suretiyle işlenmiş ve 1 . 8 . 1971 tarihine kadar el konulmuş orman suçlarından dolayı takibat yapılmış ve verilen cezalar infaz olunmaz.

C) Bu madde kapsamına giren suçlarda; Orman İdaresinin 6831 sayılı Orman Kanununun 112 ve 113 ncü maddesine müstenit şahsi hakları düşer.

**MADDE 2. — Birinci madde kapsamına giren suçlarda kullanılan aletlerle, canlı ve cansız her türlü taşıt araçları ve parçaları satın alınmış ise bunların bedelleri :
Henüz kamu davası açılmamış işlerde Cumhuriyet savcılıklarınca; kamu davası açılmış işlerde mahkemevaline el konulmamış işlerde mahkemece sahiplerine iade olunur. Ancak; suç konusu orman amvaline el konulmamış işlerde bedelleri istenemez.**

1 . 8 . 1971 tarihinden önce edinilmiş bir hükme konu teşkil eden orman emvali ile (alet, canlı taşıt araçları - araba - kağı, traktör ve motorlu taşıtlar hariç) her türlü motorlu taşıt araçları ve bunlar satılmış ise idarece tahsil olunan bedelleri ve bedelleri tahsil edilmesinde müsaade edilen işlerde ödenen taksit bedelleri taksitle ödenmesine müsaade edilen işlerde ödenen taksit bedelleri sahiplerine iade olunmaz.

MADDE 3. — Ticarethane sahibi olsun veya olmasın haşep madde ticaretiyle işigal edenler bu kanun hükümlerinden faydalanamazlar.

**MADDE 4. — Bu kanunun 1 nci maddesi uygun. Birinci madde kapsamına giren suçlarda kullanılan aletlerle, canlı ve cansız her türlü taşıt araçları ve parçaları satın alınmış ise bunların bedelleri :
Henüz kamu davası açılmamış işlerde Cumhuriyet savcılıklarınca; kamu davası açılmış işlerde mahkemevaline el konulmamış işlerde mahkemece sahiplerine iade olunur. Ancak; suç konusu orman amvaline el konulmamış işlerde bedelleri istenemez.**

MADDE 5. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 6. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

BAZI ORMAN SUÇLARININ AFFINA VE BUNLARDAN MÜTEVELLİT İDARE ŞAHSİ HAKLARININ DÜŞÜRÜLMESİNE DAİR KANUN

Kanun No. : 1779

Kabul tarihi : 26 . 6 . 1973

MADDE 1. — A) 18 . 6 . 1973 tarihine kadar; 6831 sayılı Orman Kanununun 19, 74, 76, 109, 110 ncu maddelerinde yazılı suçlarla, 10 dönüme kadar (10 dönüm dahil) açmalar ile konusu 20 kentali geçmeyen (20 kental dahil) odun, 5 kentali geçmeyen (5 kental dahil) kömür, 5 metreküpü geçmeyen (5 metreküp dahil) gayri mamül veya 2 metreküpü geçmeyen (2 metreküp dahil) mamül ve yarı mamül emvale ilişkin el konulmuş orman suçları ile,

B) Devlet ormanları içinde veya orman sınırlarına köy ortasında yatay bir hat ile on kilometre mesafede bulunan veya ormanların buldukları ve bu ormanlara bitişik ilçeler içindeki köyler ile sınırları içinde Devlet ormanı bulunan ve nüfusu ikibin beşyüzden (ikibin beşyüz dahil) aşağı olan kasabalarda oturanlar tarafından; bu hudutlar içerisinde, oniki metreküpü geçmeyen (oniki metreküp dahil) gayri mamül veya yedi onda iki metreküp (yedi onda iki metreküp dahil) mamül veya yarı mamül orman emvali ile yapmak suretiyle işlenmiş ve 18 . 6 . 1973 tarihine kadar el konulmuş orman suçlarından dolayı takibat yapılmaz ve verilen cezalar infaz olunmaz.

C) Bu madde kapsamına giren suçlarda orman idaresinin tahsil edilmemiş biçimle şahsi hakları düşer.

MADDE 2. — Birinci madde kapsamına giren suçlarda kullanılan aletlerle, canlı ve ölü her türlü taşıt araçları ve paraya çevrilmiş ise bunların emanet hesabındaki bedelleri .

Henüz kamu davası açılmamış işlerde Cumhuriyet savcılıklarınca; kamu davası açılmış işlerde mahkemece; hüküm kesinleşmiş ise hükmü veren mahkemece sahiplerine iade olunur. Ancak; suç konusu orman emvaline el konulmamış ise idarece bedelleri istenemez.

Bu kanunun yürürlüğünden önce kesinleşmiş bir hükme konu teşkil eden orman emvali ile (alet, canlı taşıt araçları araba - kağm, traktör ve römorku hariç) her türlü motorlu taşıt araçları ve bunlar satılır ise idarece tahsil olunan bedelleri sahiplerine iade olunmaz.

MADDE 3. — Bu kanunun 1 nci madde uygulanmasında; şerit, katraç, daire testere ve her türlü imal edilen sekiz ila doksanaltı milimetre kalınlığında olan orman mallarıyla, el bıçkısı ile kesilmiş dört ila beş santimetreden aşağı kalınlıkta bulunan çeşitli boy ve genişlikteki orman malları mamül; testere gibi vasıta

Mamül mal dışında kalan ve şerit, katraç, daire testere ve hızarla veya balta, peçete (hartama) gibi mallar ve aletlerle işlenmiş çeşitli boy, genişlik ve kalınlıkta kereste, yırtma, kapak, peçete (hartama) gibi mallar yarı mamül; mamül ve yarı mamül mal dışında kalanlar ise gayri mamül sayılır.

MADDE 4. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 5. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Türkiye
Cumhurbaşkanlığı
Ankara
4 - 75

31 . 1 . 1975

Millet Meclisi Başkanlığına

- İlgi : a) 24 Şubat 1972 tarih ve Kanunlar Müdürlüğü 3584-27049 sayılı yazınız.
b) 4 Mart 1972 tarih ve 4-231 sayılı yazınız.
c) 29 Haziran 1973 tarih ve Kanunlar Müdürlüğü 8124-61119 sayılı yazınız.
d) 10 Temmuz 1973 tarih ve 4-738 sayılı yazınız.
e) 29 Ocak 1975 tarih ve Kanunlar Müdürlüğü 8124-16257 sayılı yazınız.

İlgi (e) sayılı yazınızla; Türkiye Büyük Millet Meclisince 26 Haziran 1973 tarihinde kabul edilen ve yayınlanmak üzere Cumhurbaşkanlığına sunulup ilgi (d) yazınıza ekli gerekçede gösterilen sebeplerle bir daha görüşülmek üzere geri gönderilmiş bulunan 1779 sayılı Kanunun, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu başkanlıklarının, yetkili kurullarıyla yaptığı istişareler, Adalet ve Anayasa komisyonlarından aldığı mütalaalar muvacehesinde, Cumhurbaşkanının kanunları bir daha görüşülmek üzere ikinci kez geri gönderemeyeceği noktasında toplandığı belirtilerek tekrar sunulduğu bildirilmektedir.

İhtiva ettiği hükümleri itibarıyla, Cumhurbaşkanının yeni bir kanun olarak mütalaa ettiği ve gerekçe göstererek uygun bulmadığı ve bir daha görüşülmek üzere geri gönderdiği bir kanunu, Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu başkanlıklarının; sadece yetkili kurullarıyla istişare ve Adalet ve Anayasa komisyonlarından mütalaa alarak, yayınlaması için Cumhurbaşkanına tekrar geri göndermesi Anayasanın 93 ncü maddesini yorumlamak olacaktır.

Anayasayı yorumlamak yetkisi mevcut olmadığına ve Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu İçtüzükleri gereğince de, Danışma kurulları ve komisyonların raporları, ancak Genel Kurulların kabulüyle kesinlik ve geçerlik kazanacağına göre, hükümleri 22 Şubat 1972 tarih ve 1542 sayılı Kanundan değişik ve yeni bir kanun niteliğinde olmasına rağmen 26 Haziran 1973 tarih ve 1779 sayılı Kanunun bir daha görüşülmek üzere geri gönderilmesinin (ikinci kez) olduğuna dair mütalaalar, Genel Kurullarca kabul edildiği takdirde bu sonuç, Kanunun Türkiye Büyük Millet Meclisince ikinci defa kabulü mahiyetinde anlaşılacak Kanun, Anayasanın 93 ncü maddesi gereğince yayınlanacaktır.

Bu nedenlerle 1779 sayılı Kanun, ilişkide geri gönderildiğini arz ederim.

Fahri S. Korutürk
Cumhurbaşkanı

17 . 5 . 1976

Cumhuriyet Senatosu Anayasa ve Adalet Komisyonu Başkanlığına

Sayın Başkanlığınızın isteği üzerine, «Bazı orman suçlarının affına ve bunlardan mütevellit idare şahsi haklarının düşürülmesine dair Kanun»un, Sayın Cumhurbaşkanımız tarafından ikinci kez geri gönderilmesine ilişkin görüşümü arz ediyorum.

Anayasamızın 93 ncü maddesinde düzenlenmiş bulunan Cumhurbaşkanının kanunları bir kere daha görüşülmek üzere Meclislere geri gönderme yetkisi, mutlak veya güçleştirici bir veto niteliğinde olmayıp, Cumhurbaşkanının Anayasal sistemimizde sahip bulunduğu genel uyarı fonksiyonunun bir parçasıdır. Cumhurbaşkanı, bu yetkiyi, Anayasaya aykırılık gerekçesiyle kullanabileceği gibi, tamamen «yerindelik» gerekçeleriyle de kullanabilir.

Cumhurbaşkanının ifade yetkisini kullanması halinde, yasama meclisleri bakımından şu ihtimaller söz konusu olmaktadır:

a) Cumhurbaşkanı, kanunun tümünün yeniden görüşülmesini istemişse, Meclisler, bu kanunun tümünü yeniden görüşerek, aynen kabul, değiştirerek kabul ve tümüyle ret ihtimallerinden birini gerçekleştirebilirler. Bütün bu durumlarda, Cumhurbaşkanının, kanunu ikinci kez geri gönderme yetkisi yoktur.

b) Cumhurbaşkanı, kanunun sadece bazı maddelerinin yeniden görüşülmesini istemişse, yasama meclislerindeki görüşmelerini yalnız bu maddelerle sınırlı tutulması zorunludur. Çünkü bir metin (tasarı veya teklif) ilk kez TBMM tarafından kabul edilmekle «kanun» haline gelmiştir. Cumhurbaşkanınca yayınlanma, kanunun varlık şartı değil, uygulanabilirlik kazanma şartıdır. Nitekim kanunların görüşülmesi ve kabulü ile ilgili 92 nci madde, metinlerin «kanunlaşmasından» söz etmektedir. 93 ncü madde de, Cumhurbaşkanının, «kanunları» on gün içinde yayınlayacağını ve uygun bulmadığı «kanunun» bir daha görüşülme üzere TBMM ne geri göndereceğini belirtmektedir. Diğer bir deyimle, Cumhurbaşkanının TBMM geri gönderdiği bir kanun, tekrar «metin» haline dönüşmüş değildir. Böyle bir kanunun, Cumhurbaşkanınca yeniden görüşülmesi istenmiş olmayan maddeleri, tam anlamıyla kesinleşmiş olduğundan, yasama meclislerinin bunları yeniden görüşme konusu yapmalarına imkan yoktur. Söz konusu maddeler, ancak yeni bir kanunla değiştirilebilir veya kaldırılabilir.

Yasama meclislerinin, Cumhurbaşkanınca yeniden görüşülmesi istenmemiş olan maddeler üzerinde değişiklik yapması, bu nedenlerle hukuk tekniğine aykırı olduğu gibi, ayrıca Cumhurbaşkanının geri gönderme yetkisini de, Anayasanın öngörmediği biçimde sınırlandıran bir uygulama meydana getirmektedir. Çünkü, yasama meclislerinin, yeniden görüşülmesi istenmemiş olan maddelerde de değişiklik yapabileceği, fakat bu şekilde ikinci kez kabul edilen kanunun tekrar iade edilemeyeceği sonucuna varılacak olursa, ikinci görüşmede değiştirilen maddeler üzerinde Cumhurbaşkanının denetim ve uyarı yetkileri ortadan kaldırılmış olur. Bunu kabule Anayasamız açısından imkân olmadığına göre, böyle bir durumda Cumhurbaşkanının, söz konusu kanunu bir kez daha TBMM ne geri gönderebileceği sonucuna varmak gerekir.

c) Yasama meclisleri, görüşmelerini, Cumhurbaşkanınca tekrar görüşülmesi istenilen maddelere hasretmek şartıyla, bu maddeler üzerinde diledikleri işlemi yapabilirler. Yani bu maddeleri aynen kabul edebilirler tamamen ortadan kaldırabilir, Cumhurbaşkanının işaret ettiği yönde değiştirebilirler veya Cumhurbaşkanının gerekçelerine uygun düşmeyecek başka bir biçimde değiştirebilirler. Cumhurbaşkanı, birden çok maddenin yeniden görüşülmesini istemişse, yasama meclisleri, bu maddelerin bir bölümü hakkında yukarıdaki işlemlerden bazılarını, diğer bölümü hakkında da diğerlerini yapabilirler. Bütün bu durumlarda, Cumhurbaşkanının kanunu bir defa daha görüşülme üzere iade yetkisi yoktur. Hatta meclislerin söz konusu maddelerdeki değişiklikleri, Cumhurbaşkanının gerekçe ve temennilerine tamamen ters düşecek biçimde yapması halinde de durum aynıdır. Çünkü iade halinde meclislerin, ya eski metinlerinde aynen ısrar etmelerini veya bunları ancak Cumhurbaşkanının istediği yönde değiştirmelerini zorunlu kılan hiçbir hüküm yoktur. Aksini düşünmek, yasama yetkisini, Anayasada öngörülmeden biçim de sınırlandırmak olur.

Sayılarımla arz ederim.

Ergun Özbudun
A. Ü. Hukuk Fakültesi
Anayasa Hukuku Profesörü

Toplantı : 17 CUMHURİYET SENATOSU S. Sayısı : 784

Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının, Yurt Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun Tasarısının Millet Meclisince Kabul Olunan Metni ve Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler ve Bütçe ve Plan Komisyonları Raporları. (M. Meclisi : 1/93; C. Senatosu : 1/559)

(Not : M. Meclisi S. Sayısı : 65)

Millet Meclisi
Genel Sekreterliği
Kanunlar Müdürlüğü
Sayı : 1421

12 5 1978

CUMHURİYET SENATOSU BAŞKANLIĞINA

Millet Meclisinin 11.5.1978 tarihli 144 ncü Birleşiminde görüşülerek işaret oyuyla kabul edilen, yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının, yurt dışında çalışma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi hakkında kanun tasarısı, dosyası ile birlikte sunulmuştur.

Saygılarımla.

Cahit Karakaş
Millet Meclisi Başkanı

Not : Bu tasarı 22.2.1978 tarihinde Başkanlıkça İlk Komisyona havale edilmiş ve Genel Kurulun 20, 25.4; 11.5.1978 tarihli 135, 136 ve 144 ncü birleşimlerinde görüşülerek kabul edilmiştir. (Millet Meclisi S. Sayısı : 65'e 1 nci ek)

TC
Başbakanlık
Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi
Başkanlığı

21 . 2 . 1978

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca 9 . 2 . 1978 tarihinde kararlaştırılan «Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının çalışma sürelerinin değerlendirilmesi hakkında kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyla arz ederim.

Bülent Ecevit
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Yurt dışında çalışan işçilerimizin, çalıştıkları ülke sosyal güvenlik mevzuatı ile Türkiye sosyal güvenlik mevzuatı arasındaki ayılığa hak kazanma koşullarının farklılığından doğan; şikâyetlerini bir ölçüde azaltmak ve Türkiye'ye kesin dönüş halinde emekli olma imkânları sağlamak maksadıyla geçen yasama döneminde Hükümet tarafından bir tasarı hazırlanmış, aynı tarihlerde milletvekillerimizce de kanun teklifinde bulunulmuştur. Bunlar incelendiğinde tasarı ve tekliflerin, yurt dışında sosyal güvenlik sözleşmesi yapılan ülkelerde sigortalı olarak çalışanları kapsadığı, dış ülkelerde ödenmiş primlerin iadesini şart koştuğu ve sadece, prim iadesinin Almanya'da çalışan işçileri hedef aldığı görülmektedir. Bilindiği üzere, birçok ülkede Türk işçisi çalıştığı halde bu ülkelerin bazılarıyla henüz sosyal güvenlik anlaşması yapılmadığı gibi (Tunus, Irak, İran, Pakistan, Suudi Arabistan, Kanada, İsveç, Norveç) sosyal güvenlik anlaşması yapılan ülkelerde işgücü anlaşmaları dışında çalışan, ticaret yapan vatandaşlarımız (Doktor, dişiçi, esnaf, öğretmen) bulunmaktadır. Bu sebeple çıkarılacak kanunun yurt dışındaki vatandaşlarımızın tamamını kapsamına alması yerinde bir tedbir olarak düşünülmüştür.

Bilindiği üzere uzun vadeli sigorta kollarında (maluliyet, yaşlılık, ölüm) sigorta primleri, nispeti tespit olunurken, sistemde öngörülen aylığa hak kazanma koşulları en önemli faktörü teşkil eder. Primlerin geri alınarak hizmetlerin tasfiye edilmesi kişinin gerek yaş dolayısıyla, gerek maluliyet ve ölüm dolayısıyla hayatını çalışmak suretiyle bağlı olduğu sigorta sistemi tarafından teminat altına alınması anafikrine ters düşmektedir. Bu sebeple, çıkarılacak kanunda, primleri geri alma eğilimini teşvik etmeden ziyade memleketimiz ekonomisi için uzun vadede dahi olsa çok önemli bir kaynak olacağı gerçeğinden hareketle dış ülkelerde ikili ve çok taraflı anlaşmalardan doğan hakların muhafazasının temin edilmesi daha yararlı görülmüştür.

Bu anafikirden hareketle, hazırlanan metinde, yurt dışındaki vatandaşlarımıza yurda döner dönmez, yurt içi işlerine uygulanan mevzuat gereğince aylık bağlanmasını sağlayacak, mevcut tasarruflarını israf etmekten alıkoyacak ve hatta tasarrufu teşvik edecek hükümler yer almıştır. 3 ncü madde tetkik olduğunda yurt dışında geçen ve belgelenen hizmetler, Türk sosyal güvenlik kurumları kanunları esasları dairesinde hesaplanacak primlerin yabancı para birimleri ile ödenmesi imkânının sağlandığı görülecektir. 5 nci maddede, yurt dışında çalışan ülkelerde elde edilen hakların saklı olduğu sarahaten belirtildiği ve hatta primlerin ilerde transferi sağlandığında bu kanuna göre ödenmiş paraların aynen iade edileceği ifade edildiğine göre, ilgilinin ilerde çift maaş almasını öngören bu sistemin, işçilerimizi tasarrufa teşvik edeceği umudu yersiz olmayacaktır. Ayrıca hizmetini ihya ederken hangi sosyal güvenlik kurumuna müracaat edeceği sarih olarak belirtilmiştir. Bunlar 6 ncı maddede belirtildiği üzere TC Emekli Sandığı, Bağ - Kur, Sosyal Sigortalar Kurumu ve diğer kanunlarla kurulu sosyal güvenlik kuruluşlarıdır.

Hatırlanacağı üzere yurt dışına işçi gönderme olanağı 15 sene önce elde olunmuştur. Bu zaman içinde yurda dönen ve hatta hizmetlerini tasfiye eden vatandaşlarımız vardır. Ve bunlar, hele hizmetlerini primlerini geri almak suretiyle tasfiye ederek dönenler çaresizlik içinde bulunmaktadır. Bunlar için de; tasarruflarının 2 nci maddesi, sosyal güvenlik kurumlarına şimdiden tahmini mümkün olmayan, son derece ağır bir yük getireceğine şüphe bulunmayan bir imkân sağlanmıştır. Bu kabil vatandaşlarımız da belgeleyecekleri hizmetlerini, primlerini bir sene içinde Türk parasıyla ödemek suretiyle, ihya edebileceklerdir. Bu hakkın istimali bir sene ile tahdit edilmiştir. Çok önemli ve o derece nazik olan bu hakkın uzun süre yürürlükte kalması veya zaman zaman tekrar edilmesi bu tasarıyla getirilen sistemden beklenen faydayı sifira indireceği gibi sistemde anarşi yaratacak ve ayrıca sosyal güvenlik kurumlarının mali yönden iflâsına sebep olacaktır. Bu nedenle konunun ve sağlanması düşünülen hakkın önemi kadar, tehlikesinin de, yurt içinde çalışanların biriktirdikleri fonun maruz kalacağı risk bakımından belirtmekte fayda ve hatta zaruret görülmüştür.

Halen yurt dışında çalışmakta olanlara, isteğe bağlı olarak sigortalı olma hakkı ile beraber yurt dışındaki çalışmalarının tümünün borçlanması olanağı da bu kanunla tanınmaktadır. Böylece iki yönlü (çift) sosyal güvenlik hakkı sağlanmış olmaktadır.

1912 sayılı Kanunla sağlanan borçlanma hakkından yurt dışında sigortalı olarak çalışan işçilerimizin de yararlanmasını sağlamak ve buna ilaveten yurt dışındaki eski hizmetlerini borçlanmak koşulu ile ihya etmelerine olanak vermek üzere bir madde düzenlenmiştir. Geçici maddede uygulamayı tanzim edecek bir yönetmelik çıkarılması öngörülmüştür.

MADDE GEREKÇELERİ

1 nci Madde Gerekçesi :

Madde ile yurt dışında çalışan kimsenin yurt dışında geçen çalışma sürelerini belgelemesi halinde hizmetlerinin değerlendirileceği ve bu Kanun hükümlerinin uygulanacağı belirtilmektedir.

2 nci Madde Gerekçesi :

Bu Kanunda geçen sosyal güvenlik kurumları deyimi açıklanmaktadır.

3 ncü Madde Gerekçesi :

Yurt dışında çalıştığı ülkenin sosyal güvenlik kurumuna tabi olarak çalışanlardan;

1. Bu kanunun yürürlüğe girmesinden önce yurda kesin dönüş yapmış olanlardan bir kısmı, belki de büyük çoğunluğu çalıştığı ülkelerdeki sosyal güvenlik kurumlarından işçi primlerini alarak hizmetlerini tasfiye etmişlerdir. Bir kısmı da henüz bu hakkını muhafaza etmektedir.

Hatta bir çok ülkede prim iadesi bahis konusu olmadığı için primlerini istekleri hilafına alamamış olanlar da bulunmaktadır. Durumları ne olursa olsun, kesin dönüş yapanlara, kanunun yürürlük tarihinden itibaren kendilerine dış ülkedeki hizmetlerini Türkiye'deki sosyal güvenlik kuruluşlarından hangisi ile ilgili ise o kuruluşa 1 yıl içinde müracaat ederek ihya imkânı tanımaktadır.

Türkiye'de öğretmenken gitmiş işçilik yapmış kesin dönüş yapıp yeniden Türkiye'de öğretmenlik görevine dönmüş olanın doğrudan TC Emekli Sandığına müracaatı tabiidir.

Bunun yanında Türkiye'de önceden sigortalı hizmeti bulunsun veya bulunmasın yurt dışına gitmiş çalışıp kesin dönüş yapmış Türkiye'de işçilik yapmakta olanın ise SSK'na başvurması doğaldır.

Keza kesin dönüş yapıp halen Bağ - Kur kapsamına girecek bir sanatkârlık veya esnafılık faaliyetinde bulunanların Bağ - Kur'a müracaat etmesi gereklidir. Müracaat tarihinden itibaren bunların hizmetlerini belgelemesi istenecektir. İlgilinin bu hizmetlerini belgelemesinde gerekiyorsa sosyal güvenlik kuruluşlarımız yardımıda bulunacaktır.

İlgili; belgelerin hizmetleri karşılığında dış ülkelerde yurda dönmeden önceki son bir yıllık kazanç ortalamasının o tarihteki kur değeri üzerinden hesaplanacak işçi ve işveren primi tutarının tamamını ilgileneceği sosyal güvenlik kuruluşunun maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigorta primleri veya kesenek ve karşılık nispetleri tavanını aşmamak üzere kendisine tebliğ tarihinden itibaren 1 yıl içinde ödemesi gerekecektir.

2. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olanların daha sonra yurda kesin dönüş yapmaları halinde yabancı ülkenin sigorta kurumunda birikmiş olan hisselerini alarak hizmetlerini tasfiye etmemişlerse, kesin dönüş tarihinden itibaren 6 ay içinde müracaat ederek hizmetlerini belgeledikten sonra kendisine tebliğ olunan, yukarıdaki şekilde hesaplanmış borcu, tebliğ tarihinden itibaren 1 ay içinde defaaten ve çalıştığı ülkenin para birimi ile ödemesi kaydı ile hizmetleri ihya edilebilecektir. Burada üzerinde önemle durulması gereken husus işçinin dışarıda biriktirdiği dövizleri heder etmesinin önlenmesi ve ülkeye döviz olarak getirilmesidir.

4 ncü Madde Gerekçesi :

Bu madde ile halen yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının 506 sayılı Kanunun 85 nci maddesindeki isteğe bağlı sigortalılık hakkından yararlanarak Türk mevzuatına göre emekli olma imkânı yaratılmak istenmiştir. Bu yapılırken yurt dışındaki Türk vatandaşları bakımından anılan madde hükmüne bir istisna getirilerek bunlar için maddedeki sigortalılık ve prim ödemeleri süreleri ile ilgili şartların aranmasından vazgeçilmiştir.

5 nci Madde Gerekçesi :

Bu madde ile ülkemizde ilk defa çift emeklilik sistemine olanak sağlanacaktır. Aslında hizmet birleştirme yoluyla emeklilik hakkının elde edilmesi milli mevzuatımızda mevcuttur.

Yurt dışındaki hizmetlerini saydırarak Türkiye'de emeklilik hakkı elde etmek aslında o kimseye pek de ucuza mal olmayacaktır. Filhakika bu tür emeklilik hakkında sosyal güvenlik kuruluşlarımıza önemli yükler getirecektir.

Ne var ki sosyal güvenlik kuruluşlarımız bu yoldan aslında önemli riskleri esasen yüklenmişlerdir.

Yurt dışındaki sosyal güvenlik kuruluşlarıyla ilgilerini kesmemiş olanların Türkiye'deki şartlarla örneğin SSK'da 55 yaşına geldiğinde yahut 25 yılını doldurduğu için 55 yaşından önce kendisine bir emekli maaşı bağlanmış olmasından sonra 65 yaşına geldiğinde örneğin, Almanya'daki hizmetleri dolayısıyla ya müstakilen maaşa hak kazanması halinde doğrudan doğruya yahut 15 yıldan az hizmeti olduğu için sosyal güvenlik anlaşması çerçevesi içinde hizmeti oranında bağlanacak maaşı ülkemize döviz olarak intikal edecektir.

Bu ise ülkemiz için uzun vadede ve ileriye dönük çok önemli ve sürekli bir döviz geliri sağlayacaktır.

Bu madde ile ileride ülkelerarası anlaşmalarla primlerin transferi sağlandığı takdirde yurttaşlarımızın hizmet birleştirme için yatırdığı paraları aynen iade olunacağı hükme bağlanmıştır.

6 ncı Madde Gerekçesi :

TC Emekli Sandığı, SSK ve Bağ - Kur'da mevcut olan esas prensibin korunması amacı ile saydırılan hizmet sürelerinin değerlendirilmesinde, prim ödenmiş her 30 gün 1 ay olarak 30 günden oluşan 12 ayın da 1 yıl olarak hesaplanacağı hükme bağlanmıştır.

7 nci Madde Gerekçesi :

Birinci fıkra ile 1912 sayılı Yasa SSK'da hizmetlerin birleştirilebilmesi için ilgilinin kanunun tanıdığı 1 yıllık süre içinde sigortalı bir işte çalışmasını öngörmekte idi :

Bu nedenle, yurt dışındaki işçilerimiz Türkiye'deki 1912 sayılı Yasanın saydığı hizmetlerini borçlanma olanağı bulamamışlardır.

Bu madde ile Sosyal Güvenlik Anlaşması yapılmış ülkelerde sosyal güvenlik kurumlarına tabi işte çalışmakta olanlara kanun yürürlüğe gireceği tarihten itibaren, Türkiye'de varsa bu hizmetlerini borçlanma olanağı tanınmaktadır.

1 nci fıkra hükmü ile Türkiye'de geçmiş hizmetlerin borçlanması sağlandıktan sonra bu fıkra ile yurt dışında geçirilen hizmet sürelerinin de yurt dışında çalışıldığı sırada borçlanması imkânı tanınmıştır. Bu yapılırken yurt içinde geçmiş hizmetlerin borçlanmasında aranılan 506 sayılı Kanuna göre tescil edilme şartı da aranmayacaktır.

8 nci Madde Gerekçesi :

Bu Kanunun uygulanması sonucu yurt dışında geçmiş hizmet sürelerini ihya ederek bir aylık elde etme hakkını kazanan kimsenin yurt dışında yeniden çalışmaya başlaması ile bağlanan aylığı kesilecektir.

Geçici 1 nci Madde Gerekçesi :

Bu madde ile Sosyal Güvenlik kurumlarımızın değişik statüleri gözönünde tutularak, bu Kanunun uygulama şekli, Kanunun yürürlük tarihinden itibaren 3 ay içinde Maliye ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

9 ncu Madde Gerekçesi :

Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

10 ncu Madde Gerekçesi :

Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

KASTAMONU MİLLETVEKİLİ SABRİ TİĞLİ VE KÜTAHYA MİLLETVEKİLİ AHMET MAHİR ABLUM VE SIVAS MİLLETVEKİLİ AZİMET KÖYLÜOĞLU'NUN, SOSYAL GÜVENLİK SÖZLEŞMESİ AKDEDİLMİŞ ÜLKELER İLE TÜRKİYE'DE SİGORTALI HİZMETLERİ BULUNANLARIN YAŞLILIK AYLIKLARI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ. (2/431)

Millet Meclisi Başkanlığına

Dördüncü Yasama Döneminde İçtüzüğü'nün 78 nci maddesi uyarınca hükümsüz kalan 1/405 esas numaralı kanun tasarısını yenilemek istiyorum.

Gereğini saygıyla rica ederim.

29 . 6 . 1977

Kastamonu Milletvekili
Sabri Tıgılı

Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

«Sosyal Güvenlik Sözleşmesi akdedilmiş ülkeler ile Türkiye'de sigortalı hizmetleri bulunanların yaşlılık aylıkları hakkında kanun» tasarısı tarafımdan benimsenmiş bulunmaktadır.

Gerekli işlemlerin yapılmasını emirlerinize arz ederim.

Saygılarımla.

17 . 8 . 1977

Kütahya Milletvekili
Ahmet Mahir Ablum

Millet Meclisi Başkanlığına

Millet Meclisinin 4 ncü Döneminde hükümsüz kalan 1/405 Sıra Sayılı teklifi yeniliyorum.

Gereğini saygılarımla rica ederim.

Sivas Milletvekili
Azimet Köylüoğlu

TC

Başbakanlık

Kanunlar ve Kararlar Tetkik Dairesi

Başkanlığı

Sayı : 101-11/03381

2 . 2 . 1976

MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Sosyal Güvenlik Bakanlığınca hazırlanan ve Türkiye Büyük Millet Meclisine arzı Bakanlar Kurulunca, 23 . 1 . 1976 tarihinde kararlaştırılan «Sosyal Güvenlik Sözleşmesi akdedilmiş ülkeler ile Türkiye'de sigortalı hizmetleri bulunanların yaşlılık aylıkları hakkında kanun tasarısı» ve gerekçesi ilişik olarak sunulmuştur.

Gereğinin yapılmasını saygıyla arz ederim.

Süleyman Demirel
Başbakan

GENEL GEREKÇE

Bilindiği üzere ülkemizde uygulanmakta olan sosyal güvenlik sistemi ile sosyal güvenlik sözleşmesi akdettiğimiz Batı ülkeleri sosyal güvenlik sistemleri arasında anaprensipier bakımından büyük bir paralellik bulunmaktadır.

Ancak;

Yaşlılık aylığı bağlama şartları açısından durum farklılık göstermektedir.

Şöyle ki;

506 sayılı Kanuna göre yaşlılık aylığına hak kazanabilmek için, kadın sigortalıların 50, erkek sigortalıların ise 55 yaşını doldurmuş olmaları derpiş edilmiş bulunmaktadır.

Oysa ki, aramızda sosyal güvenlik sözleşmesi bulunan ülkelerin hiç birinde bu yaşlarda yaşlılık aylığına hak kazanılamamaktadır.

Bu itibarla, sosyal güvenlik sözleşmesinin hizmet birleştirilmesini öngören hükümleri ile Türkiye'de yaşlılık aylığı ödemesine başlanıldığı halde diğer ülkelerde bu ödemenin yapılmasına uzun süre başlanamakta bu nedenle de bu anlaşmalara göre, emekli olmuş kimselere bir süre kısmi aylık ödenmiş olmaktadır.

Bu durum ise, yurdumuza kesin dönüş yapan işçilerimizde, sosyal sigorta kurumlarına sigortalı hissesi olarak yatırmış oldukları primlerini toptan ödeme şeklinde geri alma temayülünü doğurmaktadır.

Primlerin toptan ödenmesi suretiyle sigortalı hizmet sürelerinin tasfiyesi gerek ülkemiz gerekse sigortalılarımız menfaatlerine uygun düşmemektedir.

Filhakika;

Toptan ödeme sadece sigortalı hissesi için yapılmakta, işveren hissesi olarak ödenmiş olan primler sigorta kurumunda kalmaktadır.

Sigortalı hizmetleri tasfiye edilmediği takdirde bir müddet sonra ilgili kimselere aylık bağlanacakken toptan ödeme yüzünden bu imkân ortadan kalkmış olmaktadır ki, bu da işçilerimizin sosyal güvenceden, ülkemizin de döviz gelirinden mahrum kalması sonucunu doğurmaktadır.

İşçilerimizin primlerini geri almalarını önlemek ve ülkemiz kanunlarına göre emeklilik yaşını doldurmuş olanlara, bu tarihten itibaren aylıklarının tam olarak ödenmesini sağlamak üzere bu kanun tasarısı hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1. — Bu madde ile, Sosyal Güvenlik sözleşmelerine göre yaşlılık aylığına hak kazanan sigortalılara ödenecek aylıkların bu kanun dairesinde tespit olunacağı belirtilmiştir.

Madde 2. — Bu madde ile kanunda geçen tabirlerin hangi anlamlara geldiği açıklanmıştır.

Madde 3. — Bu madde ile, ülkemizde ve Sosyal Güvenlik Sözleşmesi akdetmiş olduğumuz ülkelerde geçen sigortalı hizmet sürelerinin birleştirilmesi, aylıkların; sigortalının son olarak tabi olduğu Kurum veya sandık tarafından bağlanması ve aylığı bağlayan kurum veya sandığın kendi mevzuatını uygulaması esası getirilmektedir.

Madde 4. — Bu madde ile, itibari hizmetlerin birleştirilmiş hizmet süreleri toplamına katılmaması öngörülmüş olup ayrıca hizmet sürelerinin güne veya aya tahvilinin ne suretle yapılacağı belirlenmiştir.

Madde 5. — Bu madde ile, aylıkların bağlanmasında ve kesilmesinde uygulanacak esaslar açıklanmaktadır.

Madde 6. — Bu madde ile, bu kanuna göre yaşlılık aylığına hak kazanma şartları tespit edilmektedir.

Madde 7. — Bu madde ile, Dış Ülke Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından primlerin transfer edilmesi halinde 228 ve 1214 sayılı Kanun hükümlerinin uygulanacağı öngörülmüştür.

Madde 8. — Bu madde ile, Dış Ülke Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından herhangi bir prim transferinin yapılmadığı hallerde; bu kanunla getirilen mali yükün Devlet tarafından karşılanması, ilgili sosyal güvenlik kuruluşlarının ise halen yürürlükte bulunan mevzuata göre ödemeleri gereken aylık tutarlarından sorumlu bulunmaları öngörülmüş olup sandık ve kurumların bu Kanun gereğince bağlanacak aylıkların tamamını ödemeleri sonucu doğan alacaklarının her yıl Genel Bütçeye konulacak ödenekten yılı içinde ödenmesi esası getirilmiştir.

Madde 9. — Bu madde ile, 8 nci madde gereğince genel bütçeden yapılan ödemelere kısmi bir karşılık olmak üzere, ilerde Dış Ülke Sosyal Sigortalar Kurumutarafından sigortalılara bağlanacak aylıkların Hazineye gelir kaydedilmesi, bağlanacak bu aylıkların Hazine adına transferini mümkün kılacak belgelerin de Maliye Bakanlığınca tespit edilmesi ve alınması, bu belgeler alınmadıkça Bütçeden hiç bir ödeme yapılamaması öngörülmüştür.

Madde 10. — Bu madde, bu kanunun mükerrer bir aylık ödemesine yol açmaması için düzenlenmiştir.

Madde 11. — Bu kanunun uygulama şeklinin bir yönetmelikle tespit olunması öngörülmüş olup bu kanun Maliye ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarını yakından ilgilendirdiğinden yönetmeliğin her iki Bakanlıkça müştereken düzenlenmesi uygun görülmüştür.

GEREKÇE

Geçici Madde 1. — Bağ - Kur sigorta kolu halen Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri kapsamına dahil olmadığından bu geçici madde ile; Bağ - Kur Kanununa tabi sigortalılar hakkında, bu Kanun hükümlerinin ancak Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri kapsamına alındıkları tarihten itibaren uygulanabileceği hükme bağlanmıştır.

Geçici Madde 2. — Bilindiği üzere, 1912 sayılı Kanunun geçici 5 ve 6 ncı maddeleri hükümlerine göre hizmet borçlanması yapılabilmesi için, bu kanunla öngörülen şartlar arasında, «borçlanma isteğinde bulunulan tarihte 506 sayılı Kanuna tabi bir işte çalışmakta olmak» şartı da yer aldığından, yurt dışında çalışmakta olan işçilerimiz anılan borçlanma hükümlerinden yararlanamamaktadır.

Bu geçici madde ile; Sosyal Güvenlik Sözleşmesi yapılmış ülkelerde Sosyal Sigortalar Kanunlarına tabi işte çalışmakta olanların da ilgili Kanunda öngörülen diğer şartları haiz olmaları kaydıyla, hizmet borçlanması yapmaları sağlanmış olmaktadır.

Madde 12. — Bu madde ile, kanunun yayınlandığı tarihi takip eden mali yıl başından itibaren yürürlüğe girmesi öngörülmüş olup, bu hükümlerle gerekli ödeneğin Bütçeye konulmasını takiben kanunun yürürlüğe girmesini sağlamak amaçlanmıştır.

Madde 13. — Bu madde ile, kanunun Bakanlar Kurulunca yürütüleceği hükme bağlanmaktadır.

Kastamonu Milletvekili Sabri Tıgh'nın, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa Yurt Dışında Çalışan İşçilerimizin Emeklilik Hakları ile İlgili Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi. (2/437)

Millet Meclisi Başkanlığına

Dördüncü Yasama Döneminde İhtüzüğün 78 nci maddesi uyarınca hükümsüz kalan 2/502 Esas numaralı kanun teklifini, yenilemek istiyorum.

Gereğini saygıyla rica ederim.

29 . 6 . 1977

Kastamonu Milletvekili
Sabri Tıgh

Millet Meclisi Başkanlığına

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa yurt dışında çalışan işçilerimizin emeklilik hakları ile ilgili bir ek madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifim gerekçesiyle birlikte sunulmuştur.

Gereğini rica eder saygılar sunarım.

12 . 1 . 1976

CHP Kastamonu Milletvekili
Sabri Tıgh

G E R E K Ç E

Bilindiği gibi dış ülkelerde 1 milyonun üstünde Türk vatandaşı işçi olarak çalışmakta ve oralandaki kazançlarını yıllardır memleketlerine göndermektedirler. Bu ülkelerin bir kısmı ile ülkemiz arasında oralandaki yurttaşlarımız adına sosyal güvenlik anlaşmaları yapılmıştır. Bir kısmında ise henüz sosyal güvenlik anlaşmaları yapılmamıştır. Gerek sosyal güvenlik anlaşması olan ülkelerde gerekse olmayan ülkelerde işçilerimizin emeklilikleri o ülkelerin sosyal güvenlik hükümlerine terk edilmiş bulunmaktadır. Türk işçilerinin büyük bir çoğunluğu bugün çalıştıkları ülkelerde tespit edilmiş, emeklilik yaş sınırına gelmeden o ülkelere ayrılarak yurda dönmeye mecbur bırakılmaktadırlar. Bu işçilerimiz yurt içinde geçerli bir mesleğe sahip olmadıkları ve çalışma yaş sınırını da aştıkları için kamu ve özel kesimde kurulu hiç bir işyerinde iş bulamamakta bu yüzden de bir bunalım içine itilmiş bulunmaktadır.

Bugün artık yurt dışında çalışan işçilerimizin yurda dönüşü ile sosyal güvenlikleri sonucu kendini hissettirir hale gelmiş bulunmaktadır.

Bu sorun işçilerimizin çalıştıkları ülkelerdeki sigorta kanunlarına göre aylık bağlanma şartlarının, ülkemiz gerçeklerine göre tanzim olunmuş Sosyal Sigortalar Kanununa göre çok ağır oluşundan ileri gelmektedir.

Bazı ülkeler işçilerimizin ülkelerinde çalıştıkları sürelerde kendilerinden kesilen primleri, bazı şartlarla talepleri halinde kendilerine ödenmekte ise de bu suretle işçilerimiz maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortalarından aylık bağlanması hakkını yitirmektedirler.

Herkese sosyal güvenlik hakkı sağlamak Devletimizin görevleri arasında bulunduğu göre; dış ülkelerde çalışıp yurda dönen vatandaşlarımızın, primlerini alarak sosyal güvenlikten mahrum kalmalarını önlemek ve ülkemiz gerçeklerine göre tanzim olunmuş Sosyal Sigortalar Kanunundan yararlanmalarını sağlamak amacıyla bu kanun teklifi hazırlanmış bulunmaktadır.

Teklif kanunlaştığı takdirde yurt dışında çalışan büyük miktardaki işçilerimiz bundan yararlanacak ve bugün içerisinde buldukları «sosyal güvenliklerinden mahrum olarak yarın ne olacakları endişesinden kurtulacaklardır.»

Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioğlu ve 6 arkadaşının, «Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarımızın Sosyal Güvenliği ve çalışma sürelerinin değerlendirilmesi» hakkında kanun teklifi. (2/444)

Millet Meclisi Başkanlığına

«Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarımızın sosyal güvenliği ve çalışma sürelerinin değerlendirilmesi hakkında» kanun teklifimiz gerekçesiyle birlikte sunulmuştur.

Gereğini saygılarla rica ederiz.

Kayseri Milletvekili
Turhan Feyzioğlu

Van Senatörü
Ferid Melen

Tekirdağ Senatörü
Orhan Öztrak

Cumhuriyet Senatosu Üyesi
Fethi Çelikbaş

Van Milletvekili
Salih Yıldız

Kayseri Senatörü
Sami Turan

Ağrı Milletvekili
Mikâil Aydemir

G E R E K Ç E

Yurt dışında çalışan çok sayıdaki işçilerimizin sosyal güvenliklerinin tam olarak sağlanabilmesi ve yurt dışında geçen çalışma sürelerinin emeklilik hakları bakımından değerlendirilmesi amacıyla geçen dönemde hazırlanmış olan kanun tasarısı ve teklifleri seçim sebebiyle kadük olmuştur.

Bu konuda hazırlanmış olan çeşitli tasarısı ve teklifler birleştirilerek, üzerinde çeşitli siyasi partilere mensup komisyon üyelerinin ve konuyu yakından inceleyen bütün uzmanların ve ilgili sosyal güvenlik kurumları temsilcilerinin tam olarak ittifak ettikleri bir metin, geçen dönemde Sağlık ve Sosyal İşler Komisyonunca kabul edilmiş idi.

Ekli kanun teklifimiz, üzerinde böylesine geniş bir ittifak sağlanmış olan metin esas alınarak hazırlanmıştır.

Kanun teklifimizin amacı yurt dışında çalışan kimsenin kesin dönüş yapması halinde yurt dışında geçen ve belgeye bağlanan çalışma sürelerini tam olarak değerlendirmektir.

Kanunun 1 nci maddesinde, bu amaç belirtilmiştir.

2 nci maddede yurt dışında çalışan vatandaşların çeşitli sosyal güvenlik kurumlarıyla ilişkilerini nasıl kuracakları ve hizmetlerinin ne suretle değerlendirileceği gösterilmektedir.

3 ncü maddede bu Kanunun yayımı tarihinden önce yurda dönmüş olanlarla, bu Kanununun yayımından sonra kesin dönüş yapacak olanların, yurt dışındaki sosyal güvenlik kuruluşlarındaki hizmetlerini tasfiye etmemiş olmaları halinde, o ülke mevzuatına göre kazandıkları hakların saklı tutulacağı öngörülmektedir. Böylece, milli sosyal güvenlik kurumlarımıza bu kanunda öngörülen primleri döviz olarak yatıran kimsenin Türkiye'de elde edeceği emeklilik haklarından başka, dilerse yabancı ülkede yatırdığı primlerle o ülkenin kurumlarından da ayrıca emekli aylığı alabilme hakkı saklı tutulmaktadır. Böylece, hem Türkiye'nin döviz gelirleri, hem de yurt dışında çalışan yurttaşlarımızın sosyal hakları bakımından yararlı bir düzenleme getirilmiş olmaktadır.

4 ncü maddede sürelerle ilgili ve 5 nci maddede «Sosyal güvenlik kurumları» deyiminin tarifi ile ilgili esaslar yer almıştır.

Teklif borçlanma konusunda ve uygulamayı düzenleyecek yönetmeliğin üç ay içinde çıkarılması ile ilgili iki geçici madde ihtiva etmektedir. 6 ve 7 nci maddeler yürürlük maddeleridir.

AFYONKARAHİSAR MİLLETVEKİLİ GÜNEŞ ÖNGÜT, YURT DIŞINDA ÇALIŞAN TÜRK VATANDAŞLARININ ÇALIŞMA SÜRELERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ HAKKINDA KANUN TEKLİFİ.

(2/474)

Millet Meclisi Başkanlığına

Yurt dışında çalışan işçilerimizin emeklilik hakları ile ilgili ek maddeler eklenmesine dair kanun teklif, ve gerekçeler ekte sunulmuştur.

Gerekli işlemin yapılmasını rica ederim.

Saygılarımla.

Afyonkarahisar Milletvekili
Güneş Öngüt

G E R E K Ç E

Yurt dışında çalışan işçilerimizin sosyal güvenlik meselelerinin halli Anayasamızın 48 nci maddesinde belirtildiği üzere Devletimizin ödevlerindedir.

Zaman zaman yurt dışında çalışan işçilerimizin sosyal haklarına kavuşmaları arzu edilerek, faaliyet gösterilmiş ise de henüz neticeye varılmak imkânı hâsıl olamamıştır.

Ağır şartlar altında eş, çocuk ve yakınlarından uzak çalışan işçilerimizin, Milletimizin kalkınması için gerekli fedakârlığı da yaparak kazandıkları paralarını da yurda gönderdikleri bir vakıdır.

Milletine ve Yurduna bağlı işçilerimizin çalıştıkları ülkelerden bazılarında pirimler ödedikleri, dönerken, geri aldıkları bazılarının alamadıkları ve almadıkları da bilinen olaylardandır. Böylece mağdur olan işçilerimize Devletimizin sahip çıkması kadar tabii bir durum olamaz.

Mevcut mevzuat yetersizliği de Yurt dışında çalışanlara yaşlılık ve malullük aylığı bağlanmasına imkân vermemektedir. Sosyal güvenlikten mahrum, yarın ne yapacakları endişelerinden kurtarmak mecburiyetindeyiz.

Sosyal güvenlik sözleşmesi yapılan ülkeler işçilerine de müttekabilyet esasları dahilinde imkânlar da tanınmalıdır.

Sosyal güvenlik anlaşması olmayan ülkelerde çalışanların da haklarının korunması için gerekli anlaşmalar ikmal edilmelidir.

Bu sebeplerle ekli teklifimin kanunlaşmasını talep zarureti hâsıl olmuştur.

ANKARA MİLLETVEKİLİ KENAN DURUKAN'IN, 506 SAYILI SOSYAL SİGORTALAR KANUNUNA EK MADDELER EKLENMESİNE DAİR KANUN TEKLİFİ, (2/481)

Millet Meclisi Başkanlığına

Dördüncü yasama döneminde İçtüzüğü 78 nci maddesi uyarınca hükümsüz kalan (2/523) esas numaralı kanun teklifimi yenilemek istiyorum.

Gereğini saygıyla arz ederim.

27 . 12 . 1977

Ankara Milletvekili

Kenan Durukan

30 . 1 . 1976

Millet Meclisi Sayın Başkanlığına

506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa ek maddeler eklenmesini öngören teklif ve gerekçeleri ekte sunulmuştur.

Gerekli işlemin yapılmasını rica ederiz.

Saygılarımızla.

Sakarya Milletvekili

Kenan Durukan

Cumhuriyet Senatosu Üyesi

Halil Tunç

G E R E K Ç E

Yurt dışında çalışan işçilerimizin yurda kesin dönüşe başladıkları şu günlerde, sosyal güvenlik sorunları artık kendini hissettirir hale gelmiş bulunmaktadır.

Sorun, çalıştıkları ülkeler koşullarına göre tanzim olunmuş sigorta kanunlarının, yurdumuz gerçeklerine göre hazırlanmış olan Sosyal Sigortalar Kanununun yaşlılık ve malullük aylığı bağlama şartlarına nazaran ağır oluşundan ileri gelmektedir.

Sosyal güvenlik sözleşmesi yapılan ülkelerde çalışmış olan işçilere, oralaradaki hizmetlerinin Türkiye'deki prim ödeme gün sayıları ile birleştirilerek, Türkiye'deki sigortalılık sürelerinin, tüm sigortalılıklarına göre kısmi aylık bağlanması mümkün ise de; bu şekilde bağlanan aylıklar, sigortalının asgari koşullardan dahi geçimini sağlayacak miktarlarda olmamaktadır.

Sosyal güvenlik sözleşmesi yapılan ülkelere Almanya, işçilerimizin ülkelerinde çalıştıkları sürelerde kendilerinden kesilen malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primleri, bazı şartlarla talepleri halinde kendilerine ödemekte ise de; bu primlerin ödenmesi ile işçilerimiz maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortalarından aylık bağlanması haklarını tamamen yitirmektedirler. Bu hale rağmen yurda kesin dönüş yapan işçilerimizden büyük bir kısım bu şekilde primlerini alma yoluna gitmektedirler.

Herkese sosyal güvenlik hakkı sağlamak, Devletimizin görevleri arasında bulunduğu göre; dış ülkelerde çalışıp yurda dönen vatandaşlarımızın primlerini alarak sosyal güvenlikten tamamen mahrum kalmalarını veya primlerini almayanların asgari koşullarda dahi geçimlerini sağlayamayacak asgari aylık ile geçinme zorunda bırakılmalarını ve insan haysiyetine yaraşır bir şekilde yaşamalarını sürdürmelerine yetecek bir şekilde aylık bağlanmasını sağlamak ve ülkemiz koşullarına göre hazırlanmış Sosyal Sigortalar Kanununun malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından yararlanmalarını sağlamak amacıyla bu kanun teklifi hazırlanmıştır.

Teklif kanunlaştığı takdirde, buna paralel olarak yapılmış Sosyal Güvenlik Sözleşmelerinde gerekli değişikliklerin gerçekleştirilmesi halinde yurt dışında çalışan büyük miktardaki işçilerimiz bundan yararlanacak ve bugün içinde buldukları «Sosyal Güvenlikten mahrum olarak, yarın ne yapacakları» endişesinden kurtulacaklar, yaşam şartlarına uygun bir sosyal güvenliğe kavuşmanın huzuruna erişeceklerdir.

Böyle bir hakkı, Sosyal Güvenlik Sözleşmesi yaptığımız ülkeler işçilerine tanımamak müteakabiliyet esasına aykırı düşeceğinden onlara da bu imkânın verilmesi teklifimizde öngörülmüştür.

CUMHURİYET SENATOSU

GENEL SEKRETERLİĞİ

Kanunlar Müdürlüğü

12.5.1978

TASARI VEYA TEKLİFİN

Sıra Sayısı

ÖZETİ

M. M. C. S.

65 Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının, Yurt Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı.

MİLLET MECLİSİNDE KALDIĞI SÜRE : 78 gün

CUMHURİYET SENATOSUNDA KALACAĞI SÜRE : 78 gün

SÜRENİN BİTİŞ TARİHİ : 28.7.1978

TASARI VEYA TEKLİFİN HAVALA EDİLDİĞİ
KOMİSYONLAR, TANINAN SÜRE (Gün)

1 — Sosyal İşler Kom. }
2 — Bütçe ve Plan Kom. }

10'ar gün

Sosyal İşler Komisyonu Raporu

Cumhuriyet Senatosu

Sosyal İşler Komisyonu

Esas No : 1/559

Karar No. : 2

18 . 5 . 1978

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Millet Meclisi Genel Kurulunun 11 . 5 . 1978 tarihli 114 ncü Birleşimde görüşülüp işareti oyu ile kabul edilerek, Komisyonumuza sevk edilen «Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının çalışma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi hakkında kanun tasarısı ile Kastamonu Milletvekili Sabri Tıgıtı, Kütahya Milletvekili Ahmet Mahir Ablun ve Sivas Milletvekili Azimet Köylüoğlu'nun sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmiş ülkeler ile Türkiye'de sigortalı hizmetleri bulunanların yaşlılık aylıkları hakkındaki kanun teklifi; Kastamonu Milletvekili Sabri Tıgıtı'nın 506 sayılı Sigortalar Kanununa yurt dışında çalışan işçilerimizin emeklilik hakları ile ilgili bir ek madde eklenmesi hakkındaki Kanun teklifi Kayseri Milletvekili Turhan Fezyioğlu ve 6 arkadaşının, yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliği ve çalışma sürelerinin değerlendirilmesi hakkındaki kanun teklifi, Afyonkarahisar Milletvekili Güneş Öngüt'ün yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının çalışma sürelerinin değerlendirilmesi hakkındaki kanun teklifi, Ankara Milletvekili Kenan Durukan'ın, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa ek maddeler eklenmesine dair Kanun teklifi» Komisyonumuzun 18 . 5 . 1978 tarihli oturumunda, bilgi vermek üzere yetkili Hükümet temsilcileri hazır oldukları halde incelendi ve görüşüldü.

Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının çalıştıkları ülkelerin sosyal güvenlik koşulları mevzuatına göre emekli olmak durumu ile, Türk mevzuat ve yasaları arasında büyük farklılıklar mevcuttur. Türk işçilerinin yurda kesin dönüş yapmaları halinde «ikili sosyal güvenlik sözleşmesi ile sosyal güvenlikleri» teminat altına alınmış olmasına rağmen, Türkiye'de emeklilik olma yaşının diğer Batılı Avrupa ülkelerine nazaran düşük olması ve hatta yaşa bakılmaksızın yasalardaki hükümlere göre ödedikleri belirli bir pirim neticesinde emekli olabilmektedirler. Fakat Avrupa ülkelerinde aylık ödemede mutlak emekli yaşı 60 - 65 yaşına ulaşma koşulunu aramaktadır.

Bu nedenle yurda dönen işçilerimiz uzun süre beklemek zorunda kalmaktadırlar. Bu da sosyal adalet ilkelere tamamen ters düşmektedir. İşte bu vatandaşlarımıza daha fazla hizmet sağlamak üzere çift emeklilik hakkı getirmek ve dış ülkelerdeki hakları saklı kalmak kaydıyla bir tasarrufa matuf bulunan kanun tasarısı Komisyonumuzca Millet Meclisinden gelen şekliyle aynen kabul edilmiştir.

Havalesi gereğince Bütçe ve Plan Komisyonunda öncelikle görüşülmesi temennisiyle Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Rize
Talat Doğan

Sözcü
İstanbul
Erdoğan Adalı
Toplantıda bulunamadı

Bu Kanunda Sözcü
C. Bşk. S. Üye
Halil Tunç

Kâtip
Kayseri
Sami Turan

Üye
İstanbul
Solmaz Belül

Üye
Ankara
Ergün Ertem

Üye
Hatay
Kemal Kılıçoğlu

Üye
Isparta
Mustafa Gülcügil
Toplantıda bulunamadı.

Üye
Kastamonu
Münif İslamoğlu
Toplantıda bulunamadı.

Üye
Nevşehir
Ragıp Üner
Toplantıda bulunamadı.

Üye
Tabii Üye
Sezai O'Kan
Toplantıda bulunamadı.

Bütçe ve Plan Komisyonu Raporu

Cumhuriyet Senatosu
Bütçe ve Plan Komisyonu
Esas No. : 1/559
Karar No. : 3

26 . 5 . 1978

Cumhuriyet Senatosu Başkanlığına

Millet Meclisi Genel Kurulunun 11 . 5 . 1978 tarihli 114 ncü Birleşiminde görüşülüp işaret oyu ile kabul edilerek, Komisyonumuza sevk edilen, «Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının çalışma sürelerinin sosyal güvenlikleri bakımından değerlendirilmesi hakkında kanun tasarısı ile Kastamonu Milletvekili Sabri Tıǧlı, Kütahya Milletvekili Ahmet Mahir Ablum ve Sivas Milletvekili Azimet Köylüoǧlu'nun sosyal güvenlik sözleşmesi akdedilmiş ülkeler ile Türkiye'de sigortalı hizmetleri bulunanların yaşlılık aylıkları hakkındaki kanun teklifi; Kastamonu Milletvekili Sabri Tıǧlı'nın 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa yurt dışında çalışan işçilerimizin emeklilik hakları ile ilgili bir ek madde eklenmesi hakkındaki kanun teklifi, Kayseri Milletvekili Turhan Feyzioǧlu ve 6 arkadaşının, yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının sosyal güvenliği ve çalışma sürelerinin değerlendirilmesi hakkındaki kanun teklifi, Afyonkarahisar Milletvekili Güneş Öngüt'ün yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarının çalışma sürelerinin değerlendirilmesi hakkındaki kanun teklifi, Ankara Milletvekili Kenan Durukan'ın, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa ek maddeler eklenmesine dair kanun teklifi» ve ön havalesi uyarınca Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler Komisyonu raporu, Devlet Bakanı ve Baş-

bakan Yardımcısı, Maliye Bakanlığı ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı temsilcilerinin de katıldığı toplantıda görüşüldü :

Tüm teklifler ve Hükümet tasarısı, yurt dışındaki vatandaşlarımızın özellikle işçilerimizin sosyal güvenlik yönünden benzerleri olanların yurt içindeki sosyal güvenlik kurumlarından borçlanma ile yararlanma yönünden ayrıcalık giderilip boşluk doldurulmuştur. Bugüne kadar çeşitli zamanlarda çıkan yasalarla TC Emekli Sandığına Sosyal Sigortalar Kurumuna ve Bağ - Kur'a bağlı tüm çalışanlar borçlanma olanağını bulup borçlanmışlardı. Çıkacak olan bu yasa ile yurt dışındaki vatandaşlarımız geç de olsa hizmetlerini borçlanma yolu ile değerlendireceklerdir.

Yasanın özelliği isteğe bağlı oluşu, yurt dışındaki hizmetlerin belgelendirilmesi, borçlanmanın süre yönünden sınırlı olmaması, daha önceleri sosyal güvenlik kurumlarından herhangi birine kayıtlı olarak çalışma zorunluluğunun bulunması (kırsal alandan gelen çiftçilerin genellikle sigortalı hizmetleri yoktur.) gibi istek sahibinin lehine olan durumlardır. Çalışanların hiçbir hakkı kayıp olmamaktadır.

Bir çok yabancı ülkelerle ikili sosyal güvenlik anlaşmalarımızın olmayışı, özellikle Avrupa ülkelerinde emekli olmak için 60 - 65 yaş kayıtlarının bulunuşu yurt dışında bulunan vatandaşlarımızı sosyal güvenlik yönünden zor durumlara düşürüyordu. Bütün bu engeller, bu yasal düzenleme ile giderilecektir.

Borçlanmada genellikle müracaat tarihindeki tavan sınırları esas alınmıştır. Ancak, daha önce kesin dönüş yapanların diledikleri takdirde tavan üzerinden veya dönüş tarihinden önceki son aylık kazancının dönüş tarihindeki Türk parası karşılığı tutarı üzerinden borçlanabilecektir.

3 ncü maddenin 2 nci fıkrasında başvurma tarihindeki tavan sınırı diğer maddelerde olduğu gibi borçlanmada esas alınacaktır.

Bu yasaya göre, tüm TC Emekli Sandığına yapılacak hizmet değerlendirmelerinde 2012 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile eklenen ek maddenin «d» fıkrasındaki esas ve oranlar uygulanır.

Bu yasa düzenlemesinin bir özelliği de yasanın çıkış tarihinden sonra kesin dönüş yapanlar, yurt dışında çalışmaya devam edenler, isteğe bağlı sigortalılık hakkından yararlanacaklar, primlerini döviz olarak ödeyeceklerdir. Bu durum Türk ekonomisine olumlu bir katkı da yapacaktır.

Yurt dışında çalışan vatandaşlarımızdan daha önce dönüş yapmış olanlarından kısmi aylık bağlananlar, bu yasa ile daha iyi koşullarda emekli olma olanağı sağlandığından gerekli yasal koşullar yerine getirilmek suretiyle yararlanma olanakları doğacaktır.

Bu yasa ile çifte emeklilik de getirilmektedir. Yurt dışındaki sosyal güvenlik kuruluşları ile ilişkilerini kesmemiş olanların o ülke yasalarına göre kazandıkları haklar saklı tutulmaktadır.

Komisyonumuz; görüşmelere Cumhuriyet Senatosu Sosyal İşler Komisyonunca da benimsenen Millet Meclisinin kabul ettiği metni esas alarak maddelerin müzakeresine geçmiştir.

1. Millet Meclisinin kabul ettiği metnin; 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8 ve geçici 1, 2, 3 ncü maddeleri aynen,
2. Millet Meclisinin kabul ettiği, yürürlük ve yürütme ile ilgili 9 ve 10 ncu maddeler de aynen kabul edilmiştir.

3. Komisyonumuz; yurt dışındaki yüzbinlerce işçilerimizi ve Türk yurttaşlarımızın beklediği ve ülkemiz ekonomisi yönünden son derece önemli olan bu tasarının Genel Kurulda öncelikle ve ivedilikle görüşülmesini de karar altına almıştır.

Genel Kurulun olurlarının sağlanması için Yüksek Başkanlığa saygı ile sunulur.

Başkan
Trabzon
Hasan Güven

Başkanvekili
Zonguldak
Söz hakkım mahfuzdur.
Ahmet Demir Yüce

Sözcü
Balıkesir
Nejat Sarlıcalı

Kâtip
Niğde
Abdullah Emre İleri

Afyonkarahisar
Kâzım Karaağaçlıoğlu
Toplantıda bulunamadı.

Ankara
Yiğit Köker
Toplantıda bulunamadı.

Aydın
İskender Cenap Ege

Erzincan
Niyazi Ünsal

Ordu
İdris Gürsoy

Bolu
Neş'et Akmandor

Kars
Muzaffer Şâmioloğlu

Samsun
Bahri Çömert
Toplantıda bulunamadı.

Cumhurbaşkanınca Seçilen Üye
Zeyyat Baykara

Konya
Mukbil Abay

Tabii Üye
Söz hakkım saklı.
Suphi Karaman

KASTAMONU MİLLETVEKİLİ SABRİ TIĞLI VE KÜTAHYA MİLLETVEKİLİ AHMET MAHİR ABLUM VE SIVAS MİLLETVEKİLİ AZİMET KÖYLÜOĞLU'NUN TEKLİFİ

Sosyal Güvenlik Sözleşmesi Akdedilmiş Ülkeler ile Türkiye'de Sigortalı Hizmetleri Bulunanların Yaşlılık Aylıkları Hakkında Kanun Teklifi

MADDE 1. — Sosyal güvenlik sözleşmelerinin, sigortalı hizmet sürelerinin birleştirilmesini öngören hükümleri uyarınca yaşlılık aylığına hak kazandıkları halde, dış ülke sosyal güvenlik mevzuatına göre yaşlılık aylığı ödenmesi için gerekli yaşa gelmemiş olan sigortalılara ödenecek aylıklar bu Kanun dairesinde tespit olunur.

MADDE 2. — Bu Kanunda geçen «Sözleşme» tabiri Türkiye ile diğer ülkeler arasında akdedilmiş ve sigortalı hizmet sürelerinin birleştirilmesini öngören sosyal güvenlik sözleşmelerini, «Kurum» tabiri Sosyal Sigortalar Kurumunu ve Bağ - Kuru, «Sandık» tabiri kanunla kurulmuş emekli sandıklarını, «Sigortalı» tabiri Sosyal Sigortalar Kanununun yaşlılık, maluliyet ve ölüm sigortalarına, Bağ - Kur Kanununa, kanunla kurulmuş emekli sandıkları kanunlarına tabi işlerde çalışanları, «Sigorta Kanunları» tabiri 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununu, 1479 sayılı Bağ - Kur Kanununu, 5434 sayılı TC Emekli Sandığı Kanununu, 228 sayılı Emekli Sandıkları ile Maluliyet, İhtiyarlık ve Ölüm Sigortaları Kanunlarına tabi hizmetlerin birleştirilmesi hakkında Kanunu ve bu kanunları tadil eden kanunları ifade eder.

MADDE 3. — Sigorta kanunlarına tabi çeşitli işlerde çalışmış olanların bu işlerde geçen hizmet süreleri ile sözleşme akdedilmiş ülkeler sosyal sigorta mevzuatına tabi olarak geçen ve Türkiye'deki sigortalılık süreleri ile aynı zamana rastlamayan hizmet süreleri birleştirilir.

Birleştirilmiş hizmet süreleri toplamı üzerinden ilgililere Türkiye'de son olarak ayrıldıkları Kurum veya Sandıkça kendi mevzuatına göre ve Türkiye'deki prime tabi aylık kazançları esas alınmak suretiyle aylık bağlanır ve ödenir.

MADDE 4. — 3 ncü maddede birleştirilen hizmet süreleri toplamına Emekli Sandığı Kanununa tabi kimselerin itibari hizmetleri katılmaz.

Ay üzerinden hesaplanan hizmet sürelerinin güne tahvilinde her ay 30 gün, gün üzerinden hesaplanan hizmet sürelerinin aya tahvilinde de her 30 gün bir ay addolunur.

MADDE 5. — Bu kanun gereğince bağlanacak aylıkların ödenmesinde ve kesilmesinde, bu aylıkların bağlanmasında nazara alınan hizmet süreleri ile ilgili Kurum ve Sandık mevzuatındaki esaslar birlikte uygulanır.

MADDE 6. — Bu kanun hükümlerine göre yaşlılık aylığından yararlanabilmek için sigortalının yazılı istekte bulunması, kadın ise 50, erkek ise 55 yaşını doldurmuş bulunması ve Türkiye Cumhuriyeti uyruklu olması şarttır.

Bu kanuna göre yaşlılık aylığı bağlandıktan sonra ölen sigortalıların hak sahiplerine bağlanacak aylıklar hakkında da bu kanun hükümleri uygulanır.

Bu kanun hükümlerinden yararlanmayan sigortalılar ve hak sahiplerinin diğer sigorta kanunlarına göre kazanmış oldukları veya kazanacakları haklar saklıdır.

MADDE 7. — Dış Ülke Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından, yaşlılık, maluliyet ve ölüm sigortaları primlerinin tamamen kurum veya sandıklara transfer edilmesi halinde bu sigortalılar hakkında 228 sayılı Kanun ve bu Kanunu tadil eden 1214 sayılı Kanun hükümleri uygulanır.

Şu kadar ki, transfer edilen primlere ilişkin hizmet süreleri bu primleri alan Kurum veya Sandıkta geçmiş sayılır.

MADDE 8. — Dış Ülke Sosyal Sigorta Kurumu tarafından, primleri Kurum veya Sandıklara transfer edilmemiş olan sigortalılar için 3 ncü maddeye göre hesaplanan aylık tutarının; sözleşme hükümlerine uygun olarak hesaplanan ve Kurum veya Sandıklarca ödenmesi gereken aylık tutarına tekabül eden kısmı bu kuruluşlarca, geriye kalan kısmı ise Devlet tarafından karşılanır.

Sandık ve kurumların, bu kanundan doğan alacakları her yıl Genel Bütçeye konulacak ödenekten, yılı içinde ödenir.

MADDE 9. — Bu kanundan yararlanmak suretiyle yaşlılık aylığı bağlanan sigortalıların ve ölümleri halinde hak sahiplerinin, sözleşmelere ve dış ülke mevzuatına göre hak kazanacakları aylıklar Hazine tarafından tahsil edilerek Genel Bütçeye gelir kaydedilir.

Bu Kanundan yararlananların sözleşmelere ve dış ülke mevzuatına göre ileride hak kazanacakları aylıkların tahakkukunun ve Türkiye'ye Hazine adına transferinin sağlanması için; ilgili sigortalılardan ve ölümleri halinde haksahibi olacak kimselerinden, Maliye Bakanlığınca gerekli görülen belgeler alınır.

Bu belgeler alınmadıkça, ilgili sigortalıya veya haksahiplerine bu Kanuna göre hiçbir ödeme yapılamaz.

MADDE 10. — Aylıkları bu Kanuna göre hesaplanan kimselere, diğer sigorta kanunları hükümlerine göre ayrıca yaşlılık, dul, yetim ve ana, baba aylığı bağlanamaz.

MADDE 11. — Bu Kanunun uygulama şekli Maliye ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak bir Yönetmelikle tespit olunur.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu Kanun hükümleri Bağ - Kur Kanununa tabi sigortalılar hakkında, Bağ - Kur sigorta kolunun Güvenlik Sözleşmeleri kapsamına alındığı tarihten itibaren uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 2. — 1912 sayılı Kanunun geçici 5 nci ve 6 ncı maddeleri hükümleri, borçlanma isteğinin yapıldığı tarihte, Sosyal Güvenlik Sözleşmeleri akdedilmiş ülke Sosyal Sigortalar Kanununa tabi işte çalışmakta olanlar hakkında, bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren altı ay süre ile uygulanır.

MADDE 12. — Bu Kanun hükümleri yayımlandığı tarihi takibeden mali yılbaşından itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 13. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

KASTAMONU MİLLETVEKİLİ SABRİ TIĞLI'NIN KANUN TEKLİFİ

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa Yurt Dışında Çalışan İşçilerimizin Emeklilik Hakları ile İlgili Bir Ek Madde Eklenmesi Hakkında Kanun Teklifi

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa Ek Madde Eklenmesine Dair Kanun :

MADDE 1. — 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

Dış ülkelerde sigortalı olarak çalışanlardan çalıştıkları ülke kanunlarına göre malullük veya yaşlılık aylığına hak kazanamayarak, yurda dönenlerin ilgili ülkede çalıştıkları süreleri ait malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları için kesilen ve kendilerine iade edilen primleri, Sosyal Sigortalar Kurumuna ilgili ülkenin para primci cinsinden transfer edildiğinde; bunların dış ülkelerdeki prim ödeme gün sayıları ve bu günlere ait kazançları; bu kanun uygulamasında, hizmetler Türkiye'de geçmiş gibi nazara alınır ve ilgililer bu kanundaki haklardan yararlanır.

Ancak işçi ve işverenin ödediği primlerin tamamının iade edilmemesi halinde, kazancın primin malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primleri tutarına oranı nispetindeki kısmı sigortalının kazancı olarak alınır.

Kazançlar, primlerin Türkiye'ye transfer edildiği tarihteki kur üzerinden değerlendirilir.

Tahsis işlemlerinde günlük kazanç üst sınırını aşan kısım hesaba katılmaz.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

KAYSERİ MİLLETVEKİLİ TURHAN FEYZİOĞLU VE 6 ARKADAŞININ TEKLİFİ

Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının Sosyal Güvenliği ve Çalışma Sürelerinin Değerlendirilmesi Hakkında Kanun Teklifi

MADDE 1. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarından yurda kesin dönüş yapanların yurt dışında geçen ve belgelenen çalışma sürelerinin değerlendirilmesini talep etmeleri halinde, bu kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 2. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarından :

1. Bu kanunun yürürlük tarihinden önce yurda dönmüş olanlar çalıştıkları ülkelerdeki hizmetlerini tasfiye etmiş olsun veya olmasın, bu kanunun yürürlük tarihinden itibaren 1 yıl içinde, yurt dışına çıkmadan önce çalıştığı veya halen bağlı olduğu sosyal güvenlik kurumundan herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşu ile ilgisi yoksa Sosyal Sigortalar Kurumundan yazılı olarak talep etmek kaydı ile hizmetlerinin tamamını,

a) Çalıştığı süreleri belgelemek,

b) İlgili sosyal güvenlik kurumları kanunları uyarınca, dış ülkede elde ettiği son 1 yıllık kazanç ortalamasının o tarihteki Türk parası karşılığı üzerinden hesaplanacak işçi ve işveren sigorta primleri tamamını kendisine tebliğ tarihinden itibaren 1 yıl içinde ödemek şartıyla ihya edebilirler ve varsa eski hizmetleriyle birleştirilir. Primlerin hesabında sosyal güvenlik kurumları kanunlarının, talep tarihindeki maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigorta primleri veya kesenek ve karşılık nispeti ve tavan sınırı esas alınır.

2. Bu kanunun yürürlük tarihinde halen yurt dışında çalışmakta olanların, yurda kesin dönüş yapmaları ve dönüş tarihinden itibaren 6 ay içinde ilgili sosyal güvenlik kurumlarına yazılı müracaat etmeleri şartıyla yurt dışında çalıştığı ve belgelediği sürelerin tamamı için sosyal güvenlik kurumları kanunları esasları dairesinde hesaplanacak, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları işçi ve işveren hissesi toplam prim tutarını veya kesenek ve karşılıklarını çalıştığı ülkelerin para birimi üzerinden, borcun kendisine tebliği tarihinden itibaren 1 ay içinde, defaten yatırımları halinde bu süreleri değerlendirilebilir. Ve varsa eski hizmetleriyle birleştirilir. Primlerin ve aylıkların hesabında ilgili sosyal güvenlik kurumları kanunlarındaki o tarihteki tavan sınırları esas alınır.

MADDE 3. — Bu kanunun yayımı tarihinden önce yurda dönenlerle sonradan yurda kesin dönüş yapacak olanlardan yurt dışındaki sosyal güvenlik kuruluşlarındaki hizmetlerini tasfiye etmemiş olanların o ülke mevzuatına göre kazandıkları hakları saklıdır.

Ülkelerarası anlaşmalarla primlerin transferi sağlandığında bu kanun gereğince tahsil olunan paralar ilgiliye yoksa kanuni varislerine aynen iade olunur.

MADDE 4. — Tahsis tarihinde, değerlendirilen sürelerin her 30 günü 1 ay, her 12 ayı 1 yıl olarak hesap edilir.

MADDE 5. — Bu kanunda geçen sosyal güvenlik kurumları deyimi, TC Emekli Sandığı, Bağ - Kur, Sosyal Sigortalar Kurumu ve kanunla kurulu diğer sosyal güvenlik kurumlarını,

Sosyal güvenlik kurumları deyimi, (228, 506, 1479, 5434) sayılı kanunları ve bunların ek ve tadillerini, kapsar.

GEÇİCİ MADDE 1. — 16 . 6 . 1975 tarih ve 1912 sayılı Kanunun geçici 5 nci ve 6 ncı maddeleri hükümleri, borçlanma isteğinin yapıldığı tarihte, yurt dışında çalışmakta olanlar hakkında bu kanun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 1 yıl süre ile uygulanır.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun uygulama şekli, kanunun yürürlük tarihinden itibaren 3 ay içinde Maliye ve Sosyal Güvenlik bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

MADDE 6. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 7. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

AFYONKARAHİSAR MİLLETVEKİLİ GÜNEŞ ÖNGÜT'ÜN KANUN TEKLİFİ

Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının Çalışma Sürelerinin Değerlendirilmesi Hakkında Kanun Teklifi

MADDE 1. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarından yurda kesin dönüş yapanların yurt dışında geçen ve belgelenen çalışma sürelerinin değerlendirilmesini taleplerinde bu kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 2. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarından :

1. Bu kanunun yürürlük tarihinden önce yurda dönmüş olanlar çalıştıkları ülkelerdeki hizmetlerini tasfiye etmiş olsun veya olmasın bu kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde, yurt dışına çıkmadan önce çalıştığı veya halen bağlı olduğu Sosyal Güvenlik Kurumundan, herhangi bir Sosyal Güvenlik Kuruluşu ile ilgisi yoksa Sosyal Sigortalar Kurumundan yazılı olarak talep etmek kaydı ile hizmetlerinin tamamını,

a) Çalıştığı süreleri belgelemek,

b) Dış ülkede elde ettiği son bir yıllık kazanç ortalamasının dönüş tarihindeki Türk parası karşılığı üzerinden ve ilgili Sosyal Güvenlik kurumları kanunları uyarınca hesaplanacak işçi ve işveren sigorta primleri veya kesenek tutarının tamamını, tebliğ tarihinden itibaren bir yıl içinde ödemek şartıyla ihya edebilirler. Bu süreler varsa eski hizmetleri ile birleştirilir. Primlerin ve keseneklerin hesabında Sosyal Güvenlik kurumlarının talep tarihindeki maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortası primleri, veya kesenek ve karşılık nispeti ve tavan sınırı esas alınır.

2. Bu kanunun yürürlük tarihinden sonra yurda kesin dönüş yapanların, dönüş tarihinden itibaren altı ay içinde ilgili sosyal güvenlik kurumlarından yazılı olarak talep etmek şartıyla yurt dışında çalıştığı ve belgelenen sürelerin tamamı. Sosyal güvenlik kurumları kanunları gereğince ve tavan sınırları gözönünde tutularak hesaplanacak malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları işçi ve işveren toplam prim tutarlarını veya kesenek ve karşılıklarını çalıştıkları ülkelerin, para birimi üzerinden, borcun tebliğ tarihinden bir ay içinde defaten yatırmaları halinde değerlendirilir. Varsa eski hizmetleriyle birleştirilir.

MADDE 3. — Bu kanunun yürürlük tarihinden önce yurda dönenlerle, sonradan yurda kesin dönüş yapanlardan, yurt dışındaki sosyal güvenlik kuruluşlarındaki hizmetlerini tasfiye etmemiş olanların o ülke mevzuatına göre kazandıkları hakları saklıdır.

Ülkeler arası anlaşmalarla primlerin transferi sağlandığından, bu kanun gereğince tahsil olunan paralar ilgiliye, yoksa varislerine iade olunur.

MADDE 4. — Tahsis tarihinde değerlendirilen sürelerin her 30 günü bir ay, 12 ayı bir yıl olarak hesaplanır.

MADDE 5. — Bu kanunda geçen Sosyal Güvenlik Kurumları deyimi, TC Emekli Sandığı, Bağ-Kur, Sosyal Sigortalar Kurumu ve kanunla kurulu diğer Sosyal Güvenlik Kurumlarını, kanunları deyimi de bu kurumlara ait kanunları kapsar.

MADDE 6. — Yukardaki hak sahibi işçiler talep inkâmı bulamadan ölmüşlerse, bu hakları eş veya çocukları Sosyal Güvenlik Kurumları kanunları çerçevesinde bir yıl içinde talep edebilirler.

MADDE 7. — Bu kanunun uygulama şekli, yürürlük tarihinden itibaren üç ay içinde Maliye ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak yönetmelikle düzenlenir.

MADDE 8. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 9. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

ANKARA MİLLETVEKİLİ KENAN DURUKAN'IN KANUN TEKLİFİ

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa Ek Maddeler Eklenmesine Dair Kanun Teklifi

MADDE 1. — 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa aşağıdaki üç madde eklenmiştir.

EK MADDE 7. — Dış ülkelerde sigortalı olarak çalışan vatandaşlarımızdan işlerinden ayrılarak yurda dönenlerden, bu Kanuna göre tahsis yapılması için istekte bulunduğu tarihte veya tahsis için istekte bulunmuş olmayan sigortalılar için de ölüm tarihinde, çalıştıkları ülke kanunlarına göre kendileri malullük veya yaşlılık aylığına; hak sahipleri ölüm aylığına hak kazanamayanların, dış ülkelerde çalıştıkları süreleri ait malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları için kesilen primleri, Sosyal Sigortalar Kurumuna ilgili ülkenin para birimi cinsinden transfer edildiğinde, bunların dış ülkelerdeki prim ödeme gün sayıları ve bu günlere ait kazançları, hizmetler Türkiye'de geçmiş gibi nazara alınır ve ilgililer bu kanundaki haklardan yararlanırlar.

Kazançlar, primlerin Türkiye'ye transfer edildiği tarihteki kur üzerinden, değerlendirilir.

Tahsis işlemlerinde günlük kazancın ilişik süredeki üst sınırını aşan kısım hesaba katılmaz; bu kısma ait primler ilgiliye iade edilir.

EK MADDE 8. — Sosyal Güvenlik Sözleşmesi yapılmış ülkelerin, ülkemizde sigortalı olarak çalışan vatandaşlarımızdan, işlerinden ayrılarak yurtlarına dönenlerden, ülkelerinin mevzuatına göre kendilerinin yaşlılık veya malullük, hak sahiplerinin ölüm aylığına hak kazandıkları tarihte, bu Kanuna göre malullük, yaşlılık veya ölüm aylığına hak kazanamamaları halinde, bunların ülkemizde çalıştıkları sürece kesilen malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları primleri ilgilinin talebi halinde, yetkili sigorta mercine transfer edilir.

Transfer edilen primler dolayısıyla, ilgililer malullük, yaşlılık ve ölüm sigortalarından hak talep edemezler.

EK MADDE 9. — Ek madde 7 ve ek madde 8'deki hükümler gereğince yapılacak prim transferinin şekil ve esasları ilgili ülkelerle yapılan Sosyal Güvenlik sözleşmelerinde tespit olunur.

MADDE 2. — Bu Kanun yayımı tarihinden itibaren yürürlüğe girer.

MADDE 3. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşları, yurt dışında geçen ve belgelenen çalışma sürelerinin değerlendirilmesini talebetmeleri halinde, bu Kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 2. — Bu Kanunda geçen Sosyal Güvenlik Kurumları deyimi, TC Emekli Sandığı, Bağ - Kur, Sosyal Sigortalar Kurumu ve Kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan ve kurulacak diğer Sosyal Güvenlik Kurumlarını,

Sosyal Güvenlik Kurumları Kanunları deyimi, (228, 506, 1479, 5434) sayılı kanunları ve bunların ek ve tadillerini, kapsar.

MADDE 3. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarından;

1. Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce yurda dönmüş olanlar, bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren bir yıl içinde, yurt dışına çıkmadan önce çalıştığı veya halen bağlı olduğu Sosyal Güvenlik Kurumlarından, herhangi bir Sosyal Güvenlik Kurumu ile ilgisi yoksa Sosyal Sigortalar Kurumundan yazılı olarak talep etmek kaydıyla çalıştıkları ülkelerdeki hizmetlerin tamamını;

a) Çalıştığı süreleri belgelemek,

b) Dış ülkede elde ettiği dönüş tarihinden önceki son aylık kazancının dönüş tarihindeki Türk parası karşılığı tutarı veya isteği halinde müracaat tarihindeki tavan sınırı üzerinden ve ilgili sosyal güvenlik kurumları kanunları uyarınca hesaplanacak işçi ve işveren sigorta primleri veya kesenek ve karşılıklar tutarının tamamını, borcun tebliği tarihinden itibaren bir yıl içinde ödemek şartıyla ihya edebilirler. Bu süreler varsa eski hizmetleri ile birleştirilir. Primlerin ve keseneklerin hesabında sosyal güvenlik kurumları kanunlarının talep tarihindeki maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortası primleri veya kesenek ve karşılık nispeti ile tavan sınırı esas alınır.

2. Bu Kanunun yürürlük tarihinden sonra yurda kesin dönüş yapanlardan bağlı oldukları yabancı ülke sigorta kurumundan primlerinin tamamını veya bir kısmını geri almamış olanların, dönüş tarihinden itibaren altı ay içinde ilgili sosyal güvenlik kurumlarından yazılı olarak talep etmek kaydıyla, yurt dışı

MİLLET MECLİSİNİN KABUL ETTİĞİ METİN

Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının, Yurt Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun Tasarısı

MADDE 1. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşları, yurt dışında geçen ve belgelenen çalışma sürelerinin değerlendirilmesini istemeleri halinde, bu kanun hükümleri uygulanır.

MADDE 2. — Bu Kanunda geçen sosyal güvenlik kurumları deyimi, TC Emekli Sandığı, Bağ - Kur, Sosyal Sigortalar Kurumu ve kanunla veya kanunların verdiği yetkiye dayanarak kurulan ve kurulacak diğer sosyal güvenlik kurumlarını,

Sosyal güvenlik kurumları kanunları deyimi, (228, 506, 1479, 5434) sayılı kanunları ve bunların ek ve değişikliklerini kapsar.

MADDE 3. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarından;

1. Bu Kanunun yürürlük tarihinden önce yurda dönmüş olanlar, bu Kanunun yürürlük tarihinden itibaren 1 yıl içinde, yurt dışına çıkmadan önce çalıştığı veya halen bağlı olduğu sosyal güvenlik kurumlarından, her hangi bir sosyal güvenlik kurumu ile ilgisi yoksa Sosyal Sigortalar Kurumundan, yazılı istekte bulunmaları koşuluyla çalıştıkları ülkelerdeki hizmetlerinin tamamını;

a) Çalıştığı süreleri belgelemek;

b) Dış ülkede elde ettiği dönüş tarihinden önceki son aylık kazancının dönüş tarihindeki Türk parası karşılığı tutarı veya isteği halinde başvuru tarihindeki tavan sınırı üzerinden ve ilgili sosyal güvenlik kurumları kanunları uyarınca hesaplanacak işçi ve işveren sigorta primleri veya kesenek ve karşılıklar tutarının tamamını, borcun tebliği tarihinden itibaren en geç 3 yıl içinde yıllık eşit taksitlerle ödemek koşulu ile değerlendirebilirler. Bu süreler varsa eski hizmetleri ile birleştirilir.

Primlerin ve keseneklerin hesabında sosyal güvenlik kurumları kanunlarının istek tarihindeki maluliyet, yaşlılık ve ölüm sigortası primleri veya kesenek ve karşılık oranı ile tavan sınırı esas alınır. Yürürlükteki asgari ücretin altında bir ücretle değerlendirme yapılmaz.

2. Bu kanunun yürürlük tarihinden sonra yurda kesin dönüş yapanlar dönüş tarihinden itibaren altı ay içinde ilgili sosyal güvenlik kurumlarından yazılı

SOSYAL İŞLER KOMİSYONUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN

*Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının, Yurt
Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri
Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun
Tasarısı*

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci mad-
desi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci mad-
desi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü
maddesi aynen kabul edilmiştir.

BÜTÇE VE PLAN KOMİSYONUNUN KABUL
ETTİĞİ METİN

*Yurt Dışında Çalışan Türk Vatandaşlarının, Yurt
Dışında Çalışma Sürelerinin Sosyal Güvenlikleri
Bakımından Değerlendirilmesi Hakkında Kanun
Tasarısı*

MADDE 1. — Millet Meclisi metninin 1 nci mad-
desi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Millet Meclisi metninin 2 nci mad-
desi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 3. — Millet Meclisi metninin 3 ncü
maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin Teklifi

şında çalıştığı ve belgellediği sürelerin tamamı için sosyal güvenlik kurumları kanunları gereğince ve tavan sınırları gözönünde tutularak hesaplanacak, malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları işçi ve işveren toplam prim tutarını veya kesenek ve karşılıklarını çalıştıkları ülkelerin para birimi üzerinden, borcun tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde defaten yatırmaları halinde bu süreleri değerlendirilir. Bu süreler varsa eski hizmetleri ile birleştirilir.

TC Emekli Sandığına yapılacak hizmet ihyalarında 5434 sayılı Kanuna 20.5.1976 gün ve 2012 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile eklenen ek maddenin (d) fıkrasındaki esas ve oranlar uygulanır.

MADDE 4. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olan Türk vatandaşları, 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 85 nci maddesindeki isteğe bağlı sigortalılık hakkından; beyan edecekleri günlük kazanç üzerinden hesaplanacak işçi ve işveren hissesi primleri tutarını çalıştıkları ülkenin para birimi üzerinden ödemek kaydıyla, yararlanabilirler. Bu gibiler hakkında en az 5 yıl sigortalı olmak ve en az 750 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ödeme koşulu aranmaz.

MADDE 5. — Bu Kanunun yayımı tarihinden önce yurda dönenlerle, sonradan yurda kesin dönüş yapacak olanlardan yurt dışındaki sosyal güvenlik kuruluşlarındaki hizmetlerini tasfiye etmemiş olanların o ülke mevzuatına göre kazandıkları hakları saklıdır.

MADDE 6. — Değerlendirilen sürelere ait borcun tamamı ödenmedikçe tahsis talebinde bulunulamaz.

Tahsis tarihinde, değerlendirilen sürelerin her 30 günü bir ay 12 ayı bir yıl olarak hesabedilir.

Millet Meclisinin Kabul ettiği Metin

olarak istekte bulunmaları koşuluyla, yurt dışında çalıştığı ve belgellediği sürelerin tamamı için sosyal güvenlik kurumları kanunları gereğince ve tavan sınırları gözönünde tutularak hesaplanacak malullük, yaşlılık ve ölüm sigortaları işçi ve işveren toplam prim tutarını veya kesenek ve karşılıklarını döviz olarak borcun tebliği tarihinden itibaren bir ay içinde yatırmaları halinde bu süreleri değerlendirilir. Bu süreler, varsa eski hizmetleri ile birleştirilir.

TC Emekli Sandığına yapılacak hizmet değerlendirmelerinde 5434 sayılı Kanuna 20 . 5 . 1976 gün ve 2012 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile eklenen ek maddenin «d» fıkrasındaki esas ve oranlar uygulanır.

MADDE 4. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olanlar, yurt dışında daha önce çalıştıkları ve belgelledikleri sürelerin tamamını, primlerini döviz olarak ödemek kaydıyla borçlanabilirler. Bu takdirde borçlanılan süreye ait primler istemde bulunamayan yurt dışında almakta olduğu son aylık kazanç üzerinden sosyal güvenlik kurumları kanunları gereğince ve tavan sınırları gözönünde tutularak hesaplanır. Prim tutarı borcun tebliği tarihinden itibaren toptan veya üç yıl içinde yıllık eşit taksitlerle ödenir.

Bu gibiler hakkında evvelce 506 sayılı Kanuna göre tescil edilmiş olmak koşulu aranmaz.

MADDE 5. — Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olan Türk vatandaşları 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 85 nci maddesindeki isteğe bağlı sigortalılık hakkından da bildirecekleri günlük kazanç üzerinden hesaplanacak işçi ve işveren hissesi primleri tutarını döviz olarak ödemek koşuluyla yararlanabilirler. Bu gibiler hakkında en az 5 yıl sigortalı olmak ve en az 750 gün malullük, yaşlılık ve ölüm sigortası primi ödeme koşulu aranmaz. İsteğe bağlı sigorta primleri ilgilinin isteği halinde aylık olarak alınabilir.

MADDE 6. — Bu Kanunun yayımı tarihinde önce yurda dönenlerle, sonradan yurda kesin dönüş yapacak olanlardan yurt dışındaki sosyal güvenlik kuruluşları ile ilişkilerini kesmemiş olanların o ülke mevzuatına göre kazandıkları hakları saklıdır.

Yurt dışında çalışan Türk vatandaşları hesabına yabancı ülkelerdeki sosyal güvenlik kurumlarına yatırmış bulunan tüm primlerin ülkelerarası anlaşmalarla Türkiye'ye transferi sağlandığında, bunların Türk

Sosyal İşler Komisyonunun Kabul Ettiği Metin

Bütçe ve Plan Komisyonunun Kabul Ettiği Metin

MADDE 4. — Millet Meclisi metninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 4. — Millet Meclisi metninin 4 ncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Millet Meclisi metninin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Millet Meclisi metninin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Millet Meclisi metninin 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 6. — Millet Meclisi metninin 6 ncı maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin Teklifi

MADDE 7. — 1. Bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olanlar, yürürlük tarihinden itibaren bir yıl süre ile 16.6.1975 tarih ve 1912 sayılı Kanunun geçici 5 nci ve 6 ncı maddeleri ve 5434 sayılı Kanunun hizmet borçlanması ile ilgili hükümlerinden yararlanabilirler.

2. Yurt dışında çalışmakta olanlar yurt dışında daha önce çalıştıkları ve belgeledikleri sürelerin tamamını da, primlerini çalışmakta oldukları ülkelerin para birimi üzerinden ödemek kaydıyla borçlanabilirler. Bu takdirde borçlanılan süreye ait primler talep sahibinin yurt dışında almakta olduğu son aylık kazanç üzerinden sosyal güvenlik kurumları kanunları gereğince ve tavan sınırları gözönünde tutularak baren toptan veya 3 yıl içinde yıllık eşit taksitlerle ödenir.

Bu gibiler hakkında evvelce 506 sayılı Kanuna göre tescil edilmiş olmak koşulu aranmaz.

MADDE 8. — Bu Kanun hükümlerinden yararlanmak suretiyle kendilerine yaşlılık aylığı bağlananlar yurt dışında yeniden çalışmaya başladıkları takdirde, çalışmaya başladıkları tarihten itibaren bağlanan yaşlılık aylıkları kesilir. Haksız ödemeler % 50 fazlası ile geri alınır.

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu Kanunun uygulama şekli, kanunun yürürlük tarihinden itibaren 3 ay içinde Maliye, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarınca müştereken hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Millet Meclisinin Kabul ettiği Metin

parası karşılığı sigortalya veya kanuni varislerine ödenir.

MADDE 7. — Değerlendirilen sürele ait borcun tamamı ödenmedikçe tahsis talebinde bulunulamaz.

Tahsis tarihinde, değerlendirilen sürelerin her 30 günü bir ay, her 12 ayı bir yıl olarak hesab edilir.

MADDE 8. — Bu kanunun yürürlüğe girdiği tarihte yurt dışında çalışmakta olanlar, Türkiye'de geçmiş hizmetlerini, yürürlük tarihinden itibaren bir yıl süre ile 16 . 6 . 1975 tarih ve 1912 sayılı Kanunun geçici 5 nci ve 6 ncı maddeleri ve 5434 sayılı Kanunun hizmet borçlanması ile ilgili hükümlerinden yararlanarak değerlendirilebilirler.

GEÇİCİ MADDE 1. — Yurt dışında çalışan Türk vatandaşlarından, bu kanunun yürürlük tarihinden önce yurda dönmüş olup, kendilerine sosyal güvenlik sözleşmeleri gereğince kısmi aylık bağlanmış olanlar, bu kanunun yürürlük tarihinden itibaren 6 ay içinde ilgili sosyal güvenlik kurumuna başvurarak bu kanunda belirlenen koşulları yerine getirmek suretiyle bu kanun hükümlerinden yararlanabilirler.

GEÇİCİ MADDE 2. — Bu kanunun uygulama şekli, kanunun yürürlük tarihinden itibaren 3 ay içinde Maliye, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlıklarınca birlikte hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bakanlar Kurulu, 3 ncü maddenin 1 nci fıkrasındaki ve 8 ncü maddedeki başvurma sürelerini gerekirse bir yıl daha uzatabilir.

Sosyal İşler Komisyonunun Kabul Ettiği Metin

MADDE 7. — Millet Meclisi metninin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Millet Meclisi metninin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Millet Meclisi metninin geçici 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Millet Meclisi metninin geçici 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Millet Meclisi metninin geçici 3 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Bütçe ve Plan Komisyonunun Kabul Ettiği Metin

MADDE 7. — Millet Meclisi metninin 7 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Millet Meclisi metninin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 1. — Millet Meclisi metninin geçici 1 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 2. — Millet Meclisi metninin geçici 2 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Millet Meclisi metninin geçici 3 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

Hükümetin Teklifi

MADDE 9. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Millet Meclisinin Kabul ettiği Metin

MADDE 9. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 10. — Bu Kanunu Bakanlar Kurulu yürütür.

Sosyal İşler Komisyonunun Kabul Ettiği Metin

MADDE 9. — Millet Meclisi metninin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Millet Meclisi metninin 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

Bütçe ve Plan Komisyonunun Kabul Ettiği Metin

MADDE 9. — Millet Meclisi metninin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Millet Meclisi metninin 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

